

castellum

VERENIGING VOOR LOKALE GESCHIEDENIS
VAN KALKEN EN LAARNE

www.waldack.be/castellum

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

JAARGANG XXVI — NR. 1-2 — MAART-JUNI 2009

Provincie
Oost-Vlaanderen
Centrale Bibliotheek

castellum

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE VERENIGING VOOR LOKALE GESCHIEDENIS VAN KALKEN EN LAARNE

BESTUUR

- Erevoorzitter: **Jonkheer de Pessemier 's Gravendries,**
Slot van Laarne, 9270 Laarne
- Voorzitter: **Marcel Meys,**
Kruisenstraat 31, 9270 Kalken, tel. 09-367-55-06
- Secretaris en
redactiesecretaris: **André Van De Sompel,**
Kruisenstraat 70, 9270 Kalken, tel. 09 367-83-54,
e-mail: andre.van.de.sompel@telenet.be
- Penningmeester: **Lieven Hanselaer,**
Koffiestraat 61, 9270 Kalken
- Bibliothecharis: **Antoon Afschrift,**
Brandemanstraat 93, 9270 Laarne
- Leden **Eric Balthau,**
Termstraat 80, 9270 Laarne
Dirk Clerick,
Nerenweg 72, 9270 Kalken
Luc De Ruyver,
Apostelhuizen 8a, 9270 Kalken
Johan R.J. De Wilde,
Varensbos 29, 9920 Lovendegem
Felix Waldack,
J. Van De Veldestraat 7, 9270 Kalken,
tel. & fax 09 367 80 92 - e-mail: felix@waldack.be
- Verantwoordelijke uitgever:
Marcel Meys,
Kruisenstraat 31, 9270 Kalken

EDITORIAAL.

Dit dubbelnummer is het eerste nummer van de 26ste jaargang. Het is een lijvig nummer geworden rond een vereniging die anno 2009 in de gemeente Laarne ongeveer 2800 leden telt. Bovendien is de ACV-afdeling Laarne-Kalken het resultaat van een fusie van de vroegere afdelingen Kalken en Laarne. Die fusie kwam er evenwel pas na druk van ACV-nationaal.

Genoeg redenen om in ons tijdschrift een bijdrage te wijden aan de geschiedenis van beide afdelingen. De auteur behandelt de periode eind negentiende eeuw tot het eerste decennium van de eenentwintigste eeuw. Veel aandacht gaat dus uit naar de relatief jonge geschiedenisperiode. In tegenstelling tot wat we zouden kunnen veronderstellen, is de weergave van zo'n recente geschiedenis allesbehalve simpel. Het is een voortdurende evenwichtsoefening tussen belangrijke algemene zaken en op het eerste zicht onbelangrijkere plaatselijke gebeurtenissen.

Ik heb geprobeerd in deze studie vooral de plaatselijke arbeiders en hun vertegenwoordigers in de vakvereniging een plaats te geven in de lokale geschiedenis. Gebeurde dat in deze studie vanuit de kristelijke vakvereniging, dan moet er ook een dergelijke studie kunnen tot stand komen met het socialistische en het liberale gedachtengoed als basis. Er is dus nog heel wat werk te doen.

In dit editoriaal wil ik nog de aandacht vestigen op twee gebeurtenissen.

Op het vlak van het behoud en onderhoud van de lokale monumenten werd een eerste stap in het behoud van de maalderij van de molensite van de Bontinkstraat gezet. De nieuwe eigenaars lieten werken uitvoeren waardoor de maalderij in een gezond gebouw komt te staan. Het goedgekeurde dossier had betrekking op het vervangen van kepers en/of gordingen, het plaatsen van een onderdak, het herleggen van de boomse pannen en gevelrenovatie.

In een latere fase staat dan de uiteindelijke bescherming van het maalsysteem op het programma. De maalderij werd wegens de historische en industrieel-archeologische waarde als monument erkend. De huidige dieselmotor die de drijfriemen van het koppel molenstenen aandrijft, dateert van 1964. Het is een Diesel Lister motor type HB3 met een vermogen van 36pk.

We wensen de huidige eigenaars, de familie De Sutter – Baeyens te bedanken voor hun inspanningen om de maalderij van de vroegere molensite in de Bontinkstraat aan de Vogelzangstraat op termijn in al zijn glorie te herstellen.

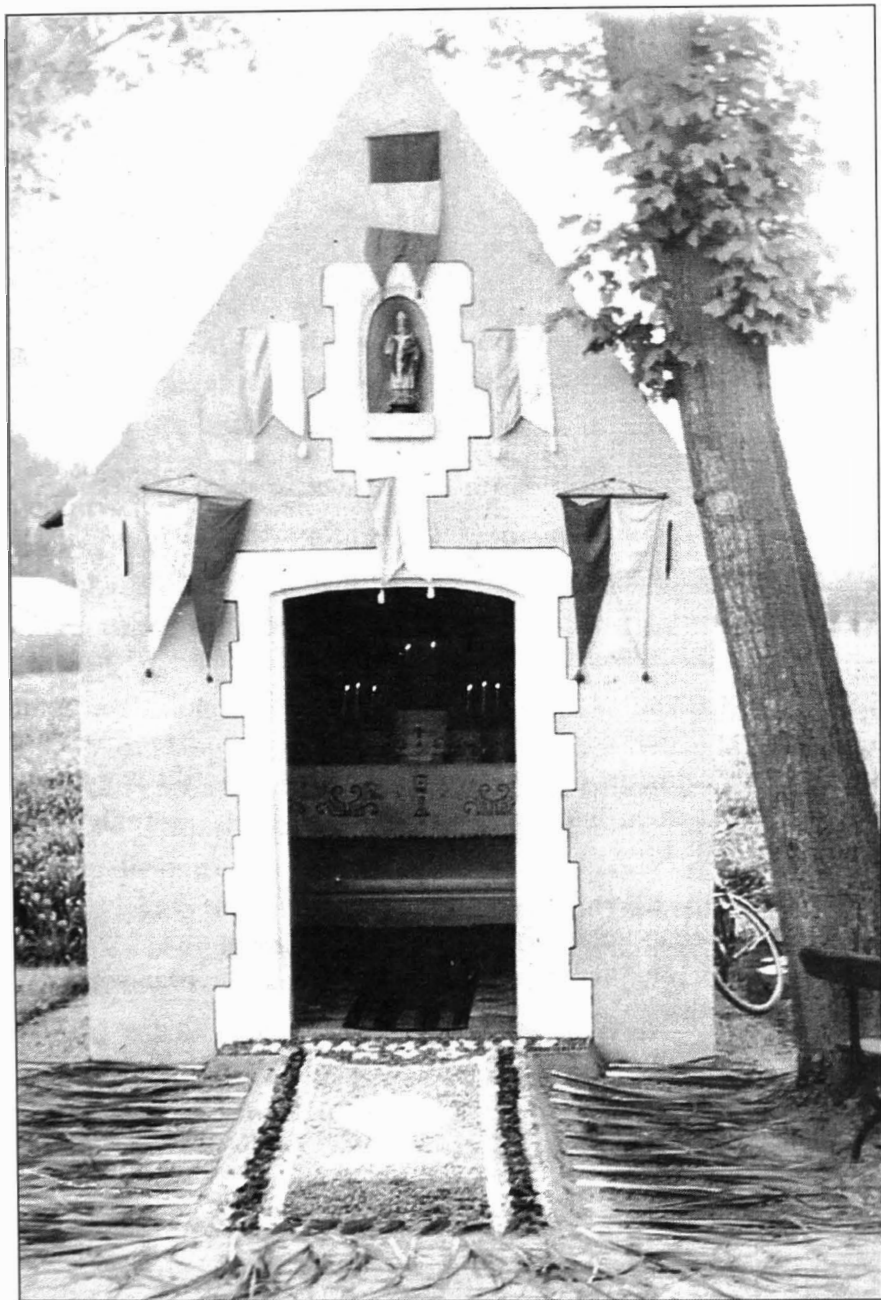

*Illustratie 1. Het gebouw waarin de maalderij ondergebracht is.
Foto André Van De Sompel, lente 2009.*

Voor Openmonumentendag 13 september 2009 wordt in Laarne en Kalken gewerkt rond kapelletjes die her en der in de gemeente verwijzen naar een bloeiende religieuze betrokkenheid en ook de mensen die ervoor zorgen. We doen hierbij dan ook een oproep naar alle mogelijke informatie hieromtrent: eigenaars, mensen die instonden voor het onderhoud, gebeurtenissen rond die heiligdommen, processies, fotomateriaal, teksten, enz... Bedoeling is een tentoonstelling te organiseren en de verhalen te bundelen in een OMD-brochure.

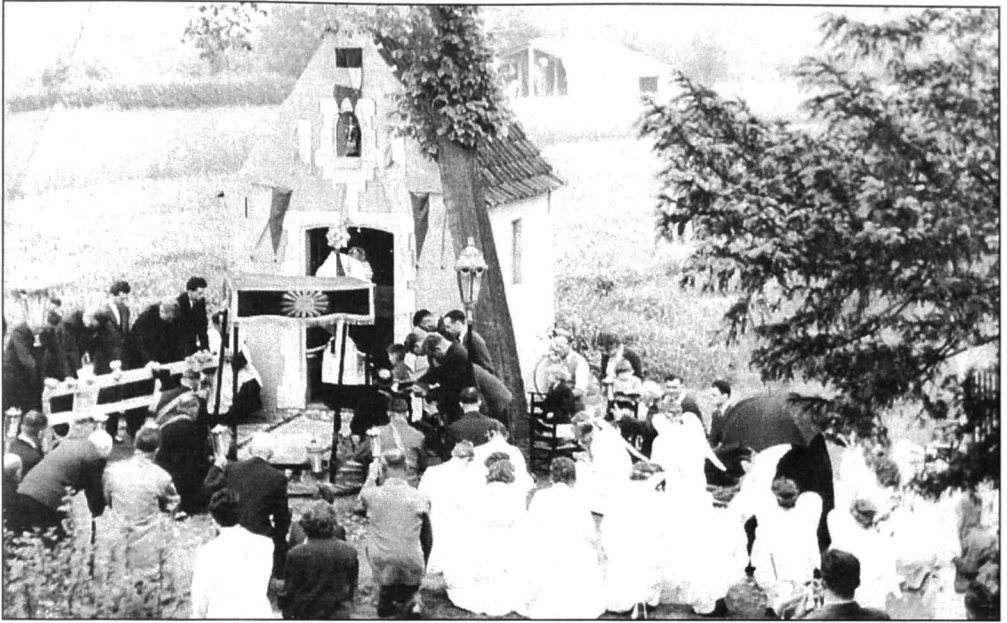
Nog jaarlijks gaat in Laarne de Sint-Machariusprocessie uit op Pinkstermaandag. Rond die organisatie en de processiebeleving zijn ongetwijfeld nog veel gegevens beschikbaar.

Als aanloop naar OMD 2009 nemen we in dit editoriaal twee foto's rond die processie op uit het archief van de familie Pypaert – De Mol voor de periode rond 1963. Die familie houdt eraan tot op de dag van vandaag de deelnemers aan de processie te verrassen met het zelf ontworpen en aangelegd zand- en bloementapijt vóór de ingang van de Sint-Machariuskapel in het begin van de Termstraat, kant van de Meirhoekstraat.

Illustratie 2. Het versierde Sint-Machariuskapelletje in de Termstraat, omstreeks 1963.

Verzameling familie Pypaert – De Mol.

*Illustratie 3. Bezinningsmoment aan het Sint-Machariuskapelletje
in de Termstraat tijdens de Sint-Machariusommegang,
omstreeks 1963.
Verzameling familie Pypaert – De Mol.*

Heeft u info die ter gelegenheid van OMD 2009 kan gebruikt worden, aarzel dan niet om contact op te nemen met de medewerkers van onze vereniging aan OMD, namelijk Lieven Hanselaer en ondergetekende.

We hebben nog een tweede vraag. Wie zich voor 2009 nog niet verzekerd heeft van zijn lidmaatschap, vragen wij dat zo vlug mogelijk in orde te brengen.

André Van De Sompel

BIJDRAGE TOT DE GESCHIEDENIS VAN HET PLAATSELIJK GESTRUCTUREERDE SYNDICALISME IN KALKEN EN LAARNE: DE ACV-AFDELINGEN.

André Van De Sompel

Verantwoording.

Patrick Lenoir, de laatste voorzitter van de zelfstandige ACV-afdeling Kalken en de eerste en huidige voorzitter van de ACV-afdeling Laarne-Kalken, gaf meer dan zes jaar geleden de aanzet tot archiefonderzoek rond de geschiedenis van ACV-Kalken. Die kennis zou geëtaleerd worden in een tentoonstelling ter gelegenheid van het jaarlijkse ACV-kermiscafé op Kalkenkermiszaterdagavond. Vijf jaar na elkaar werd een begeleidende brochure uitgegeven met de resultaten van een jaarlijks onderbroken zoektocht. Deze studie is een bewerking van de inhoud van die brochures na aanvullend fragmentarisch onderzoek.

Niet het strijdplan was belangrijk in deze studie, wel de mensen, de organisatie, de sociale betekenis en de (on)afhankelijkheid van de plaatselijke vakbondskernen.

Alhoewel elke vakbondsfamilie na verloop van tijd een soort tweepijlersysteem steunde, namelijk een werking op de werkvloer (met vakcentrales) en een werking erbuiten (interprofessionele plaatselijke afdeling - IPA), bekeken we vooral de lokale parochiale ACV-werking en de voorlopers ervan. De behandelde thema's voor de afdelingen Kalken en Laarne vullen elkaar eerder aan dan dat ze zich herhalen.

Dit verhaal gaat dus voornamelijk over twee parochiale of gemeentelijke katholieke vakbondskernen die hun ontstaan vooral te danken hebben aan eenzelfde nijverheidstak, namelijk de lokale textielnijverheid. Vandaar dat ook enkele bedrijfsgeschiedenissen kort worden belicht, zonder daarbij echter diep in te gaan op de vakbondswerking in die bedrijven.

Voor de werking van de vakbond waren een aantal zaken heel belangrijk: het ledenaantal, de plaatselijke secretariaten, de dienstverlening, de vorming en de opleiding (van leden, vertegenwoordigers in de ondernemingen en vrijgestelden) en de propaganda naar kandidaat-leden toe. Vandaar dat aan elk van die punten zoveel mogelijk aandacht werd besteed.

Divers bronnenmateriaal werd gebruikt: mondelinge informatie, het zeer beperkt beschikbaar archiefmateriaal van de plaatselijke kernen Kalken en Laarne en dag- en weekbladen. Alhoewel die bronnen meestal sterk propagandistisch gekleurd zijn, laten ze ons toch toe inzicht te krijgen in de geschiedenis van de lokale katholieke vakbondswerking in Kalken en Laarne.

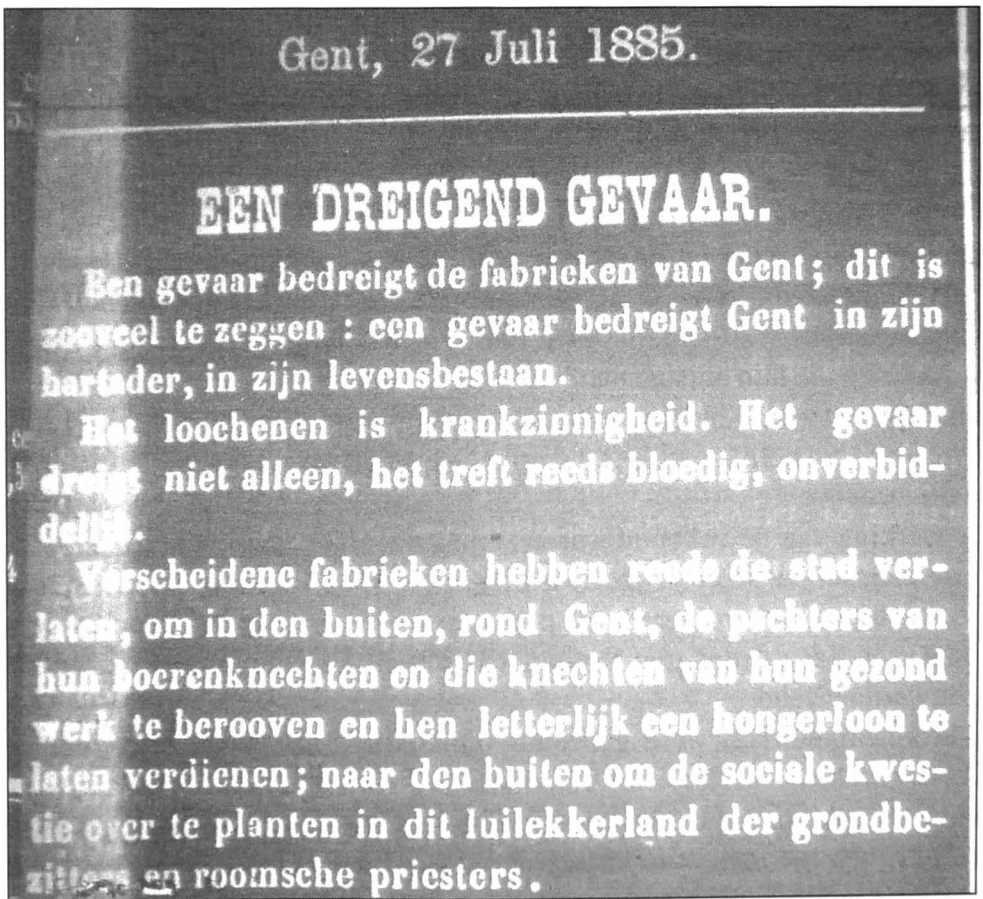
In deze bijdrage blijven flink wat vragen onbeantwoord en sommige aspecten on(der)behandeld, maar dat houdt verder interessant onderzoek mogelijk. Dat geldt zeker voor wat betreft de vakbondswerking in het algemeen met aandacht voor het ABVV en het ACLVB in de regio Wetteren, Laarne en Kalken.

A. Eind negentiende-eeuwse industrialisatie en vakbondswerking.

1. Verhuis van industriële weverijen van de stad naar het platteland.

Naarmate de negentiende eeuw vorderde, vormde de steeds groter wordende sociale ongelijkheid tussen de textielbaronnen en de textielarbeiders een ideale voedingsbodem voor het ontstaan van een arbeidersvereniging of –beweging. Tijdens de economische crisisperiode 1873-1897 kreeg in Gent vanaf 1884-1885 de socialistische beweging stevige voet aan de grond.

Guy Vanschoenbeeck stelde dat de opgang van de Gentse sociaal-democratische beweging midden de jaren 1880 doorkruist werd door volgend feit: *Sinds 1885 werden de Gentse weverijen geconfronteerd met de verplaatsing van weefgetouwen naar een aantal landelijke gemeenten. De Gentse textielbaronnen zochten daar goedkopere arbeidskrachten en een rustiger sociaal klimaat*¹. Een uittreksel uit een hoofdartikel van De Vooruit van 27 juli 1885 illustreert die stelling (zie illustratie 1).

Illustratie 1. Aanhef artikel "Een dreigend gevaar";
Uittreksel De Vooruit, 27 juli 1885, voorblad.

¹ VANSCHOENBEEK G., *Novecento in Gent. De wortels van de sociaal-democratie in Vlaanderen*, Antwerpen-Baarn, 1995, p. 29.

2. Vakbondswerking in het algemeen.

Het oorspronkelijke syndicalisme ontstond op de werkvloer vanuit de bedrijven, met de notabelen als bestuursleden. Die notabelen wilden de arbeidersklasse leren lezen en schrijven, de werklozen ondersteunen en hen leren hoe zich te organiseren. In Gent werd in 1857 de eerste textielvakbeweging opgericht, los van elke politieke kleur. In de daarop volgende decennia kregen de socialisten – en ook hun vakbondswerking – vaste voet aan de grond. Als reactie werd in 1886 een christelijke, antisocialistische *katoenwerkersbond* opgericht. In de strijd om de arbeider zouden zich later ook liberale en Daensistische vakverenigingen mengen.

Al vlug evolueerden de vakverenigingen van gemengde vakverenigingen (met directieleden en arbeiders) tot pure arbeidersvakverenigingen (met enkel arbeiders).

Het gebruik van de oude benaming *weerstandskas*, kon vakbondswerking camoufleren als een ziekenfondswerking. Vandaar dat het niet altijd even duidelijk is of de vroegere arbeidersverenigingen als vakbond dan wel als ziekenbond moeten gezien worden. In elk geval moeten de talrijke vormen van onderlinge onderstand die tijdens het laatste decennium van de negentiende eeuw en het eerste decennium van de twintigste eeuw massaal opgang maakten, gezien worden als een soort voedingsbodem voor samenwerking in een syndicaal klimaat, zowel van socialistische, liberale, daensistische of katholieke gezindheid. Voorbeelden zijn ziekenkassen, werkmanspensioenkassen, herverzekeringskassen, geitenbonden, stierensyndicaten, varkensyndicaten, paardenverzekeringen, het Werk van den Akker, landbouwersbonden, *Franschmangilden*, enz...

In het katholieke kamp werden heel wat maatschappijen van onderlinge onderstand geleid door katholieke vooraanstaande personen: politieke verantwoordelijken en priesters.

Na verloop van tijd werd aangedrongen op centralisatie van de verschillende plaatselijke en politiekgebonden vakverenigingen op arrondissementeel, provinciaal en/of nationaal vlak. Dat resulteerde uiteindelijk in de oprichting van het Algemeen Christelijk Vakverbond (ACV, in 1912²), de Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België (ACLVB, in 1930) en van het Algemeen Belgisch Vakverbond (ABVV, in 1945).

Vooraf na W.O. I boekten de syndicale verenigingen succes. Sociaal overleg werd belangrijk. Maar in tijden van zware crisissen, zoals tijdens de jaren 1930, werden heel wat verworven rechten in vraag gesteld en zelfs afgeschaft. Om op te komen voor de verdediging van de rechten van de arbeiders was een grote dosis moed nodig. Nogal dikwijls eindigden die inspanningen in werkloosheid en armoede.

Alhoewel de syndicale werking na *het intermezzo van het door de Duitsers tijdens WO II gecreëerde eenheidssyndicaat* volledig diende te worden heropgebouwd, werd het arbeidssyndicalisme kort na WO II een vooraanstaande plaats in het sociaal eco-

² ACV en KADOC LEUVEN, *Honderd jaar christelijke vakbeweging, 1886-1986*, Brussel, s.d., p. 44. Op 30 juni 1912 smolten het Vlaamse en Waalse Verbond samen.

nomisch leven bedeed. De arbeiders werden rechtstreeks betrokken zowel in de leiding van als in de syndicale actie in de onderneming. Zo konden ze hun vakbond vertegenwoordigen in syndicale delegaties, veiligheidscomités en ondernemingsraden.

3. *De Christelijke vakbeweging.*

Het christelijk syndicalisme ontstond op het einde van de negentiende eeuw uit de antisocialistische vakverenigingen.

Sommige katholieke vooraanstaanden zagen in die vakverenigingen het belangrijkste verweermiddel tegen de opmars van het socialisme en verleenden ze daarom alle steun. Tijdens de katholieke congressen van Luik van 1886, 1887 en 1890 werd vanuit katholieke politieke hoek, over de hoofden van de arbeiders heen, gezocht naar verenigingsvormen waar die arbeiders deel zouden hebben in het bestuur: gilden, corporaties, beroepsverenigingen en ook vakbonden. De sociale actie van de katholieken zou best mét de priesters en onder hun leiding moeten gebeuren³. De Pauselijke encycliek *Rerum Novarum* (1891) en pater Rutten (vanaf 1904), gesteund door zijn oversten, zouden die katholieke sociale actie in de gewenste richting duwen. Ook de katholieke volksvertegenwoordiger en latere minister Emiel Tibbaut (Kalken, 1862 – Brussel, 1935) duwde de kar, en niet alleen in de regio Dendermonde.

Toch bleef de christelijke vakbeweging vóór WO I uitermate zwak en zonder enige invloed.

De volgende twee paragrafen ontleenden we aan Jozef Mampuys:

Tussen de beide wereldoorlogen kende het christelijk syndicalisme na een moeilijke start vanaf 1925 een sterke uitbreiding. Terzelfder tijd maakte het zich ook definitief los van de vooroorlogse kerkelijke en burgerlijke bevoogding. De klemtoon in deze periode lag op de uitbouw en interne versterking via centralisatie van de organisatie. Na de algemene staking van 1936 werd de christelijke vakbeweging eindelijk erkend als volwaardig gesprekspartner zowel door de socialisten en de patroons als door de overheid.

Na de Tweede Wereldoorlog zou de christelijke vakbeweging uitgroeien tot de grootste vakbeweging van het land. In het kader van een zich steeds verder uitbreidend systeem van sociaal overleg werd zij ook een van de belangrijkste steunpilaren van onze verzorgings- of welvaartsmaatschappij⁴.

3 GERARD E. (Red.), *De Christelijke Arbeidersbeweging in België, deel 1*, Leuven, 1991, pp. 72-75.

4 MAMPUYS J., De christelijke vakbeweging, in: GERARD E. (Red.), *De Christelijke Arbeidersbeweging in België, 1891-1991*, Leuven, 1991, p. 147-271, pp. 147.

B. Industriële activiteiten en vakbondswerking, periode vóór WO I.

1. In Wetteren.

Een belangrijke Wetterse maatschappij van onderlinge bijstand, namelijk *De Broederhand*, was in 1859 ontstaan uit een afscheuring van de maatschappij van onderlinge bijstand *De Vereenigde Werklieden*⁵.

Dat was ongeveer een kwarteeuw voordat de Gentse industrieel Felix Beernaerts (1845-1912) in 1884 te Wetteren – Overbeke een katoenweverij had opgericht. Dat bedrijf groeide uit tot één van de grootste textielfabrieken van het land. Om ‘zijn’ arbeiders aan de fabriek te binden, liet hij op Overbeke enkele nieuwe straten aanleggen en een arbeiderscit   bouwen⁶. Korte tijd voordien, en wel vanaf 1880, was op de Vennemansdries een tweede grote weverij actief, namelijk de weverij Pepyn⁷ et Cie. In de Wetterse Peperstraat was rond de eeuwwisseling negentiende – twintigste eeuw de weverij van Oscar Lercanger werkzaam⁸.

De katholieken hadden het na de uitbarsting van opgekropte volkswoede met onlusten van maart 1886 in Wallonië allerm minst begrepen op *socialisten*. Vanschoenbeeck heeft het over een missionering van het platteland door Gentse socialistische propagandisten⁹. Als voorbeeld daarvan halen we aan dat het katholieke College van burgemeester van schepenen van Laarne op 4 mei 1886 de bewoners van Laarne opriep om waakzaam te blijven tijdens een passage van socialisten doorheen de gemeente, op weg van Gent naar Wetteren:

Op de hoogte gebracht dat er die dag een groot getal Socialisten uit Gent hunnen doortocht door onze gemeente zullen nemen om zich naar Wetteren te begeven.

Dien ten gevolge noodigen zij hunnen bestuurlingen uitdrukkelijk uit, in geval hunnen doortocht vreedzaam geschiedt hun ongehinderd te laten doorgaan.

*Verders verzoeken zij hunne ingezetenen tegen alle gebeurlijkheden zich thuis te houden en ingeval van stoornis of wanorders die de doortrekkende socialisten alhier zouden veroorzaken op het eerste noodsein dat door het luiden der alarmklok zal gegeven worden zich in massa naar het dorp alhier te willen begeven*¹⁰.

In 1886 werd in Wetteren een eerste socialistische vakbond opgericht en pas op 1 oktober 1893 de eerste christelijke vakvereniging De Vrije Weversgilde¹¹.

⁵ De Schelde, 4 juli 1909. Verslag viering 50-jarig bestaan *De Broederhand*.

⁶ DE MOL D., *Wetteriana 1882-1982*, Wetteren, 1986, p. 287. In 1923 werkten er niet minder dan 2600 mensen op 4000 getouwen. De fabriek werd gesloten in 1961.

⁷ Meerdere schrijfwijzen werden aangetroffen: Pipyn, Pepin, Pepyn.

⁸ Volgens bericht in Het Volk van 10 mei 1905 maakte de Kalkense wever “D.H.” er amok.

⁹ VANSCHOENBEEK G., o.c., p. 31.

¹⁰ Laarne, Gemeentelijk archief Laarne (GAL), notulen uit de beraadslagingen van het College van burgemeester en schepenen, 4 mei 1886.

¹¹ De Volksmacht, 9 mei 1953, p. 17. Aankondiging viering 60 jaar *Christen Syndicaat van de Wetterse Wevers*.

De textielbedrijven in Wetteren hadden duizend tot tweeduizend arbeidsplaatsen. Het is aannemelijk dat er op het einde van de negentiende eeuw ook een aantal Kalkenaren en Laarnenaren werkten en dat die in contact kwamen met de socialistische en katholieke vakverenigingen. We merkten in latere personeelsregisters van de firma Beernaerts op dat een niet onaardig aantal Kalkenaren en Laarnenaren hun dorp verliet om zich in de onmiddellijke omgeving van de fabriek te vestigen¹².

De in Wetteren op 14 januari 1900 opgerichte *Liberalen Werkmanskring Help U Zelve* vermeldde in het reglement dat *Geenen vakbond kan tot stand komen, zonder voorafgaandelijke kennisgeving aan het hoofdbestuur, door de personen die er het gedacht van opvatten* (artikel 34). *Eene afvaardiging van het hoofdbestuur woont de eerste oproep van elke nieuwe te stichten vakbond bij, en deze is slechts wettig erkend, wanneer haar bestuur en het reglement door het hoofdbestuur zijn goedgekeurd* (artikel 35)¹³.

Vooraf van de werknemers van de fabrieken van Beernaerts en Lercanger bleek een belangrijke socialistische invloed uit te gaan¹⁴.

Een overzicht van alle werkstakingen in de Wetterse fabrieken zou ons te ver leiden. Daarom beperken we ons tot enkele belangrijke voorbeelden.

De grote staking bij Beernaerts van april tot september 1907 zorgde voor beroering. Ongeveer 1200 arbeiders waren bij de stakingsactie betrokken. Vanuit Aalst en Gent kwamen vakbondsleiders naar Wetteren om de stakers te steunen. Ook werknemers van de fabriek Pepyn sloten er zich kortstondig bij aan. De drie maanden durende staking was ook een strijd tussen de verschillende zuilgebonden vakbonden¹⁵.

In maart 1908 had in de fabriek Pepyn et Cie (ook genoemd Heye-Pepyn) een korte staking plaats waarbij een 70-tal wevers en weefsters tegen het ontslag van twee collega's protesteerden. Volgens het weekbladartikel slaagde *een afvaardiging van wevers der fabriek* er bij de directie niet in dat ontslag teniet te laten doen¹⁶. Een expliciete verwijzing naar een actie van een vakbond ontbrak.

¹² Het gemeentelijk archief Wetteren bezit enkele personeelregisters van de firma Beernaerts uit de periode van ongeveer 1893 tot kort na WO II. In het register voor de periode 1905 tot WO I waren gegevens van de werknemers opgenomen zonder vermelding van woonplaats of herkomst. In latere registers werden een dertigtal personen opgenomen geboren in Kalken, maar wonende te Wetteren, en een vijftiental personen geboren in Laarne, maar eveneens wonende te Wetteren. Enkele van die werknemers werkten in de fabriek Beernaerts sinds 1893 en hadden dus een lange staat van dienst.

¹³ Wetteren, Gemeentelijk Archief Wetteren, *Liberalen Werkmanskring "Help U Zelve"*, reglement gedrukt te Gent, 1900, pp. 10.

¹⁴ WILLEMS L., 1892-1967. *Gisteren, nu, morgen*, brochure 7de Kongres ACV gewestelijk verbond der Christelijke Vakverenigingen uit het Land van Schelde, Dender en Durme 13 oktober 1968, Dendermonde, p. 22.

¹⁵ UYTENDAELE R., CLINCKSPOOR J. en DE MOL D., *Wetteren. Fotoarchief 1860-1962*, Wetteren, 1985, p. 388-389.

VAN GOETHEM G., DE LAENDER J., *De grote staking bij Beernaerts, Wetteren, 1907*, Gent.

¹⁶ Weekblad De Schelde, 29 maart 1908.

De stakingsdreiging in hetzelfde bedrijf van oktober 1908 had te maken met het feit dat in die periode voor het eerst in een Wetterense textielfabriek volle dagen zou gewerkt worden, wat betekende dat er 's avonds met licht zou gewerkt worden. Bijkomend pijnpunt was dat de wedden met 10% zouden verminderd worden. En die 10% was net wat men het jaar voordien als loonsverhoging gekregen had. Enkele wevers wilden staken, maar zij stonden alleen en dus werd de staking afgeblazen. Het krantenartikel verwijst hierbij specifiek naar een vakbondswerking: (...) *eenige wevers, leden van 't Werkmanshuis, zegt men, waren zinnens het werk te staken* (...). Het artikel maakte niet alleen melding van het feit dat in de fabriek van Beernaerts ook spoedig met licht zou gewerkt worden, maar ook dat *'t Getal werkelozen in onze gemeente is nog altijd groot en dagelijks gaan gansche massa's zich tot werken in de weverijen aanbieden*¹⁷. Het antisocialistische Dagblad Het Volk berichtte over een wekenlange staking tijdens de maanden juli en augustus 1912. Ook toen kwamen vakbondsleden uit Gent de lokale actievoerders ter hulp.

Wetteren. De werkstaking die sedert verschillende weken in de fabriek van den heer Hye aan den Vennemansdries aan gang was is eindelijk tot eenieders voldoening geëindigd; de werklieden hebben eenen opslag van 5 t.h. verkregen op de verschillende artikels die in voornoemde fabriek gemaakt werden.

*Deze loonsverbetering is grootelijks te danken aan de ijverige tusschenkomst der onvermoeibare propagandisten van het Christen Central Verbond van Gent, die niet zonder moeite den patroon der fabriek hebben kunnen overtuigen dat zijne werklieden redens tot klagen hadden, in evenredigheid van den loonstandaard die in de andere fabrieken van Wetteren en Gent toegepast werden. (...)*¹⁸.

Toen stonden in die weverij 300 werklieden in voor 1200 getouwen. Door de staking bleven slechts 200 getouwen in werking¹⁹.

Het gemeentebestuur van Wetteren had ondertussen in 1908 aansluiting gezocht bij het tussengemeentelijk werklozenfonds van Gent. *Voor de gesyndiceerde werklieden van Wetteren, om het even bij welke vakvereniging zij aangesloten waren, bracht die beslissing mede, dat zij in geval van onvrijwillige werkloosheid een vergoeding van 1,60 fr. daags, of 9,60 fr. per week zouden genieten*²⁰.

Tijdens de periode vóór WO I was vakbondswerking nog een zuivere vakbondssactie op het vlak der onderneming²¹, alhoewel in kranten reeds heel wat aandacht besteed werd aan de problemen van de arbeiders in de ondernemingen. De pers was toen reeds een geducht wapen²².

17 Weekblad De Schelde, 18 oktober 1908.

18 Dagblad Het Volk, 25 juli 1912, 30 juli 1912 en 15 en 16 augustus 1912.

19 Dagblad Het Volk, 30 juli 1912.

20 LELIEVRE A., *Het Werkmanshuis Wetteren*, Wetteren, 1945, p. 6.

21 WILLEMS L., o.c., p. 17.

22 Als voorbeeld hiervan een vermelding in dagblad Het Volk van 22 september 1905. *Kalcken – Op de hoogte – Wie in onze tijd geene gazet leest, is eene halve eeuw ten achter. Maar welke gazet? Die 't best ingelicht is, en dat is Het Volk. Leest, vergelijkt en oordeelt en ge zult zien dat wij gelijk hebben?*

In dorpen met grote tewerkstelling probeerde de lokale geestelijkheid meer invloed te krijgen op de christelijke organisaties en vakbewegingskernen. Dat was volgens de Wetterense onderpastoor Tack zeer nodig om de katholieke arbeiders te beschermen tegen socialistische en liberale invloeden²³.

2. In Kalken.

2.1. De tramwerkplaats en de Tissage de Calcken.

Rond en in de tramwerkplaats, die kort na 1892 langs de Kalkense Vaartstraat was opgericht, was er een eerste kern van vakbonds- en mutualiteitswerking met liberale en daensistische inslag onder invloed van Leonce Du Catillon²⁴ en Raymond Vermeiren (1869-1942). De Kalkense werkmans Vermeiren was, volgens een verkiezingsaankondiging voor het kanton Wetteren voor de Kamer van 1912, ontslagen omdat hij secretaris was van het *Syndicaat der Buurttramwerkers van 't Arrondissement* (Dendermonde), een vakbond met liberale inslag²⁵. De Kalkense katholieke machthebbers hebben zich met een ongekeerde verbetering afgezet tegen elke afscheuring en andersdenkenden, en dus ook tegen de twee voornoemde personen.

Over de vakbondswerking hebben we nauwelijks gegevens. Over de mutualiteitswerking hebben we een indicatief gegeven voor de periode van het interbellum. In 1924 waren zestig Kalkenaren bij de mutualiteit “Heil aan de vooruitzienden” te Gent aangesloten. Het Kalkense gemeentebestuur voorzag in de begroting van 1924 een gemeentelijk hulpgeld voor die mutualiteit²⁶.

De inplanting van de tramwerkplaats oefende waarschijnlijk aantrekkingskracht uit op fabrikanten. Een niet met archiefstukken te staven bewering is de volgende. Volgens Gustaaf Verschraegen had fabrikant Hanus een verkoopsakkoord met de landbouwer-eigenaar van het nabijgelegen stuk grond *Ten Doorne* om er een textielfabriek te bouwen. Dat was echter niet naar de zin van de pastoor en het Katholieke Kalkense establishment. De landbouwer zou onder druk van de pastoor die overeenkomst niet laten registreren zodat de verkoop uiteindelijk niet doorging²⁷. We veronderstellen dat dit verhaal in de periode kort na 1900 moet gesitueerd worden. Fernand Hanus zou waarschijnlijk reeds kort daarop de Tissage de Laerne nabij de woonkern van Laerne overnemen (zie verder).

²³ *De Sociale Spiegel van 't Land van Dendermonde*, 5de jg., januari 1912, nr. 1, pp. 19-21. Oproep van de Wetterse onderpastoor E.H. Tack

²⁴ De Schelde, 17 mei 1908. Dagbladschrijver Leonce Du Catillon, gehuwd met een dochter van Edouard Rassaert, woonde kortstondig in Kalken (periode 1908-1912) en fungeerde voor de Wetgevende verkiezingen van mei 1908 als plaatsvervangende kandidaat voor de liberalen. Ook voor de provinciale verkiezingen van 14 juni 1908 was hij kandidaat.

²⁵ Een oproep tot vereniging van staatswerklieden en kleine bedienden verscheen in *De Sociale Spiegel van 't Land van Dendermonde*, 3de jg., januari 1910, nr. 1, p. 20-21.

²⁶ Laerne, Gemeentelijk archief Kalken (GAK), notulen beraadslagingen college burgemeester en schepenen (CBS), 13 juni 1924.

²⁷ Gesprek met Gustaaf Verschraegen, 23 september 1998.

Naast het gemeentelijke Weefleerwerkhuis in de Vromondstraat, opgericht in 1853 en zeker vanaf 1874 tot 1893 geleid door Edouard Rassaert (†1897), ontstond tijdens het laatste decennium van de negentiende eeuw in de onmiddellijke nabijheid van het Weefleerwerkhuis de Tissage Edouard Rassaert. Na het overlijden van Rassaert zette zijn weduwe en twee compagnons de zaak korte tijd verder als *Tissage Vve Edouard Rassaert*²⁸. Daaruit ontstond eind december 1902 de Tissage de Calcken²⁹. Dat bedrijf bood werkgelegenheid aan ongeveer dertig werknemers³⁰. Er waren wellicht veel thuiswevers die in een klein stalletje, alleen of met familieleden, al dan niet in opdracht van een textielfabriek weefden. De werknemers in de Tissage de Calcken en de thuiswevers waren ongetwijfeld beter onder controle te houden door de gemeentelijke en de parochiale overheid.

De plaatselijke geestelijkheid was niet opgezet met de nabijheid van Laarnefabriek als aantrekkingskracht voor al dan niet Kalkense arbeiders. Bovendien was er de tendens dat landbouwerszons op fabrieksarbeid aangewezen waren bij gebrek aan mogelijkheden (kapitaal en gronden) om als landbouwer een eigen zaak op te starten³¹. Zo dreigden ook zij te ontsnappen aan de invloed van de parochiegeestelijkheid. De Kalkense pastoor noteerde in het Kalkense liber memorialis over de arbeidstijden in Laarnefabriek het volgende: *In 1913 werd het 8 urenwerk in de fabriek van Hanus te Laerne ingericht. Vele Calckenaren gaan aldaar werken en verdienen een schoonen loon. Zij die in den voormiddag werken vertrekken vanhier om 4 ure; zij die 's namiddags werken, komen om 10 ure te huis. Welke miserie! Jongens en meiskens moeten ofwel in den donkere vertrekken, ofwel laat in den donker terugkeren!*

Het voorgaande verklaart dan ook waarom uit de negentiende eeuwse textielbedrijvigheid, in tegenstelling tot bijvoorbeeld Wetteren, Lokeren en Laarne, in Kalken geen grootschalig textielbedrijf groeide.

²⁸ Het bedrijf produceerde tijdens de periode 1899-1902 met vijftien weefgetouwen voor een klantenbestand van vierhonderd verschillende afnemers over gans België.

²⁹ Op 30 december 1902 werd de *Société Anonyme Tissage Mécanique de Calcken* opgericht met zetel te Kalken en met als belangrijkste aandeelhouders handelaars Désiré Steenhaut-Poppe, Francies Luyckx en Charles De Meyer. Verdere gegevens: zie bijlage 7.

Nog even ter zijde: Francies Luyckx zetelde in de werkrechttersraad van het arrondissement Dendermonde. Die voorloper van de arbeidsrechtbank bemiddelde onder andere in kleine dagelijkse geschillen tussen arbeiders en fabrikanten en/of werknemers onderling.

³⁰ VAN DE SOMPEL A., Peiling naar de grondstoffenleveranciers en het afzetgebied van een Kalkense dorpsweverij eind 19de eeuw – begin 20ste eeuw, in *Vruchten van het platteland*, nr. 12, brochure OMD 2006, p. 33. Een personeelsregister van 1 september 1899 tot 6 januari 1900 vermeldt 33 namen van werknemers, waarvan er negen waren doorstreept.

³¹ Gesprek met Gustaaf Verschraegen, 23 september 1998.

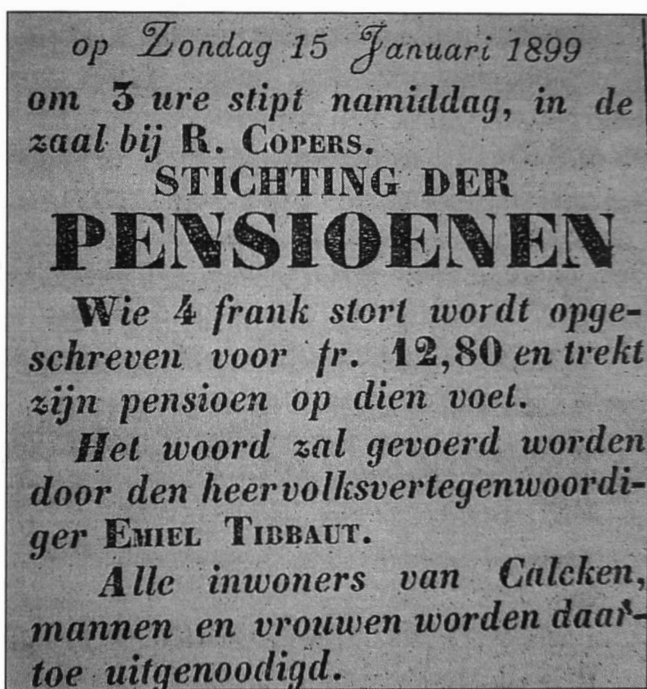
2.2. Sporen van niet fabrieksgebonden vakbondskernen.

Ging de roep naar vakorganisatie misschien wel vooral uit van de plaatselijke textielarbeiders en tramwerkers, dan was er ook de tendens dat ook andere beroepen, al dan niet op zelfstandige basis, zich verenigden.

Bronnen voor die vroege verenigingsvormen op zeer lokaal vlak vonden we vanaf 1893 voor Kalken in de edities van De Scheldegalm³². "Uiteraard" ging het initiatief uit van de katholieke zijde. De invloedrijke Emiel Tibbaut ijverde vooral in het arrondissement Dendermonde voor de verenigingsvormen voor landbouwers, arbeiders en kleine zelfstandige werkers. De oproepen waren gericht aan alle werklieden uit alle mogelijke verschillende beroepen en naar de meest uiteenlopende belangengroepen.

Enkele voorbeelden daarvan zijn de oproepen tot het bijwonen van informatie- en stichtingsvergaderingen. Een aantal van die vergaderingen gingen door in de huidige zaal Koninklijke Harmonie in de Koffiestraat.

- belangrijke voordrachten over het nut en inrichting eener maatschappij van onderlingen bijstand, alsook over het inrichten eener veeverzekering voor de wijken *Holeinde, Heethoek, Fortune en Brugstraat*, 10 en 31 december 1893. De gemeente Kalken zou financieel bijspringen indien aangesloten van een veeverzekering bij schadegeval toch geen tegemoetkoming van staatswege zouden krijgen³³.
- Op 23 augustus 1897 was een niet bij naam genoemde landbouwersvereniging gesticht. Die vereniging kreeg gemeentelijke steun voor verbetering van het runderras en het inrichten van een wedstrijd ter gelegenheid van Kalkenkermisjaarmarkt³⁴.
- de "Stichting der Pensioenen", 15 januari 1899 (zie illustratie 2). Als uitloper

Illustratie 2. Uittreksel uit De Scheldegalm van 15 januari 1899.

³² De Scheldegalm werd vanaf midden 1893 tot in 1914 door de Kalkense familie Van De Velde gedrukt en uitgegeven.

³³ Laarne, GAK, CBS, 19 februari 1894.

³⁴ Laarne, GAK, CBS, 31 augustus 1897.

van deze vergadering werd in februari 1899 de Kalkense Werkmanspensioenkas *De Voorzienigheid* ingericht en erkend. Kort daarna zagen nog twee andere werkmanspensioenkassen het licht: *De Welvaart* op 23 december 1900 en *Het Vooruitzicht* op 29 december 1900³⁵. De werkmanspensioenkas *Het Vooruitzicht* was vooral op de schoolbevolking gericht. De eerstgenoemde pensioenkas was in 1921 en 1922 niet meer werkzaam.

— een stichtingsvergadering voor een Kalkense landbouwmelkerij, februari 1899.

— een “vissersvergadering” voor de vissers van het kanton Dendermonde, 12 maart 1899.

— op 24 mei 1912 werd in Kalken een hoveniersbond gesticht, met als erevoorzitter Jules Tibbaut³⁶.

— een voordracht *over de Zieken- en Herverzekeringskassen, ingericht door den Onderlingen Bijstand*, met als voorzitter onderpastoor Hector De Wetter en secretaris politiecommissaris Alfons Vergaelen, 22 september 1912.

— aan de vooravond van WO I werd de Kalkense katholieke invalidenkas *Steen geeft moed* opgericht. Ze bleef tijdens WO I werkzaam³⁷.

In 1911 had zich een breuk voltrokken in wat men de plaatselijke katholieke partij kan noemen. Groepen rond dokter Jozef Van De Velde (1871-1939) en rond burgemeester en notaris Tibbaut kwamen tegenover elkaar te staan. De figuur van dagbladschrijver Leonce Du Catillon speelde daarbij een belangrijke rol. In hoeverre de pogingen van de plaatselijke politieke katholieke tegenstanders om vóór en na WO I ambachtslieden (kleermakers, slaggers, bakkers, schoenmakers, schrijnwerkers, metselaars, ververs en smeden) te verenigen in katholieke vakverenigingen lukten, kon nog niet nagegaan worden.

Dat in 1912 in Kalken geen fabrieksgebonden verenigingen van onderlinge bijstand of syndicaten bestonden, lijkt het programma van de gemeentelijke viering van de Guldensporenslag en de honderdste verjaardag van de geboortedag van Conscience te bevestigen. De lijst van elke (katholieke) vereniging, die kon opgetrommeld worden om op te stappen in de stoet, bevatte wel alle mogelijke landbouworganisaties, maar helemaal geen andere als dusdanig herkenbare verenigingen van onderlinge bijstand of vakverenigingen. Er was evenmin vermelding van Kalkense vakbondsvoormannen bij de stichting van het Verbond van Werkmanskringen en vakverenigingen uit het arrondissement Dendermonde in oktober 1913. We menen dan ook te kunnen stellen dat er vóór WO I noch op de werkvloer van een Kalkens bedrijf, noch

³⁵ VAN DER VEKENS P., TIBBAUT E., *Verbonden der Pensioen-, Zieken- en Invalidenkassen van het bestuurlijk arrondissement Dendermonde, Verslag over het dienstjaar 1922*, Dendermonde, 1923, bijlage.

³⁶ Dagblad Het Volk, 24 mei 1912.

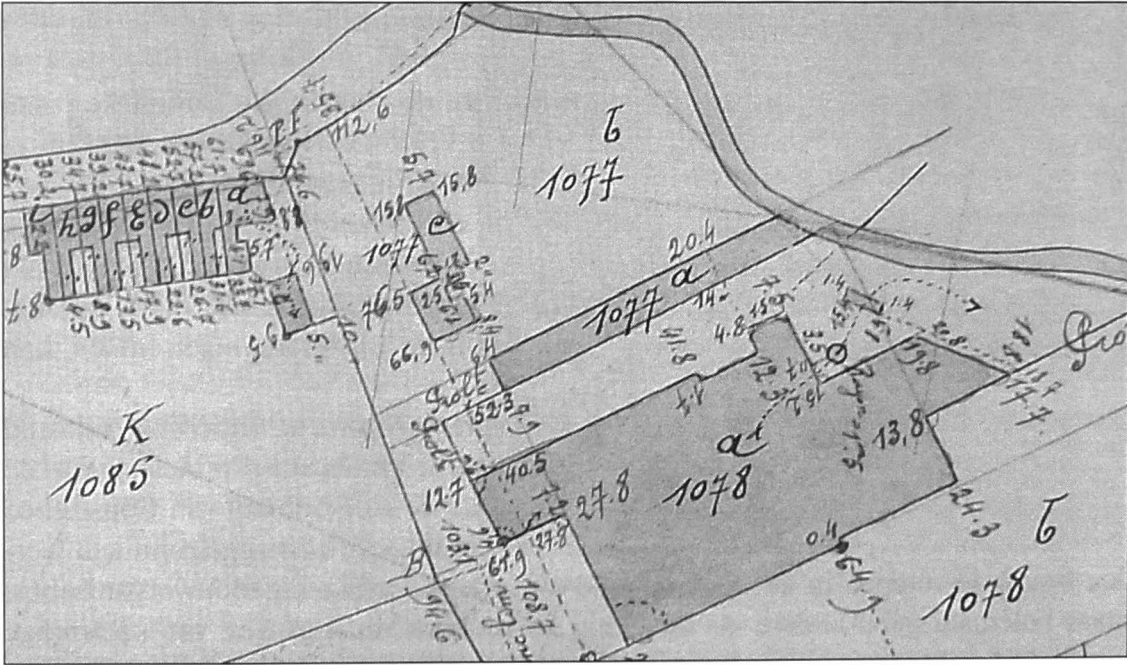
³⁷ Publicatie ter gelegenheid van de Mutualistendag van de Verbonden der Pensioen-, zieken- en invalidenkassen van het bestuurlijke arrondissement Dendermonde, op maandag 5 april 1920 te Dendermonde, p. 11-12.

op Kalkens parochiaal of gemeentelijk vlak een geordende katholieke vakbondswerking geweest is.

3. In Laarne.

3.1. Van de “Tissage de Laerne” tot de firma Hanus.

Een vakbondswerking op de werkvloer was in Laarne mogelijk bijna onmiddellijk na de opstarting van een textielfabriek aan het einde van de negentiende eeuw. Volgens de kadastrergegevens kocht in 1897 de Gentse familie Louis De Porre – Delmotte gronden van de brouwersfamilie Urbain Walrave en de landbouwersfamilie Van Imschoot (respectievelijk de stukken sectie C, nummers 1077 en 1078). Onder hun impuls werd op 27 december 1898 de Tissage de Laerne s.a. opgericht, met vestigingszetel te Gent.

Illustratie 3. Inplanting van de Tissage de Laerne met linksboven een tiental werkmanswoningen. Bron: Ministerie van Financiën, Archief van het Kadaster, Laarne, nrs. 207 & 209, mutatieschets 1899/3.

De mutatieschetsen van het kadaster van 1899 geven niet alleen een groot fabrieksgebouw weer, onder de benaming *Société Anonyme Tissage de Laerne*, maar ook een tiental woningen langs de Lange Meire (zie illustratie 3).

Mag men uit de snelle opeenvolging van nieuwe bestuurders in 1902, 1903 en 1904 afleiden dat de bedrijfsleiding de moeilijkheden in het bedrijf niet aankonden? Misschien vond ook het gemeentebestuur van Laarne en de plaatselijke geestelijkheid

in de leiding van de fabriek niet de ideale partner? Verder onderzoek kan uitsluitsel brengen. Zeker is dat tijdens de algemene aandeelhoudersvergadering te Gent op 17 december 1906 werd beslist de NV Tissage de Laerne op te doeken. Veel bindingen met Laarne, behalve dan de werknemers, bleek die firma allerm minst te hebben. Van de veertien aandeelhouders was enkel notaris Victor De Wilde woonachtig te Laarne. Hij had amper vijf van de 902 aandelen in handen. De Gentse burgemeester Emile Braun had er iets meer dan tien procent. De jonge Fernand Hanus had op dat moment 16 aandelen in het bedrijf³⁸. De familie De Porre had toen blijkbaar geen aandelen meer in het bedrijf. De curatoren vonden in de Firma Hanus-Grondel kort daarop een overnemer. Fernand Hanus (1880-1924) had volgens de literatuurgegevens, samen met zijn echtgenote Maria Louisa Grondel (1879-1940)³⁹, reeds in 1899-1900 een textielbedrijf in Lokeren – Oudenbos opgestart.

Stakingen kunnen beschouwd worden als een bewijs voor het feit dat in bedrijven een vakbondswerking plaatshad. Ook de Laarnse textielfabriek werd regelmatig getroffen door werkstakingen, onder andere in augustus 1902, 1903, maart-april 1904, 1905 en oktober 1910.

We vonden her en der ook verwijzingen naar de sfeer en onderlinge kameraadschap in de fabriek. In januari 1903 was er een algemene vergadering van de *Christene Weversbond* en enkele maanden later, in maart, werd de fabriekswerkersbond *Recht en Plicht* opgericht, met als voorzitter Theofiel De Smet (†1906). Mogelijk had men het hier over de *Christelijke Vakvereniging Laerne*, met als stichtingsjaar 1902 zoals op de oude vlag vermeld.

Centraal op het groene veld staat een geel kruis met daarvoor twee ineengestrengelde handen. Een laurierkrans omcirkelt het opschrift aangebracht: "Christelijke Naasten Liefde Eendracht Maakt Macht". De broekhoek werd versierd met twee gekruiste schietspoelen, de vluchthoek met een spinmolentje. Het veld wordt omkaderd door een gele baan met opschriften in neogotische zwarte letters en rode hoofdletters: "Christelijke Vakvereniging Laerne" (bovenzijde), "Zorgen Voor Morgen / 1914" (vluchtzijde), "Broeders Ondersteunt Elkander" (onderzijde) en "1902 / Arbeid Adelt" (broekzijde)⁴⁰.

In diezelfde beginperiode werd in de schoot van de fabriek een zangmaatschappij, *De Ware Vrienden*, opgericht onder leiding van Leopold Vanderstichelen en Theofiel Begijn (°Laarne, 1872). Ook werden de fabrieksarbeiders in 1906 aangespoord aan te sluiten bij de bestaande lokale maatschappijen van onderlinge bijstand.

³⁸ Brussel, Koninklijke Bibliotheek Albert I, *Annexes au Moniteur Belge, Recueil spécial des actes et documents relatifs aux sociétés commerciales*, Balans 31 december 1905 en Opdoeking N.V. Tissage de Laerne, 1906-2528/2 en 6550/4.

³⁹ DE WILDE B., *Witte boorden, blauwe kielen. Patroons en arbeiders in de Belgische textielnijverheid in de 19e en 20e eeuw*, Gent, 1997, p. 397. De vader van Maria Louisa Grondel was actief in de Gentse textielindustrie.

⁴⁰ SANTY F., OSSAER A., *Met Vlag en Wimpel. De banistiek van de Christelijke Arbeidersbewegingen in Vlaanderen*, deel 2, Gent, 1984, p. 107.

Het familiebedrijf Hanus bloeide en te Laarne werd naast de afdeling weverij in 1909 een spinnerij opgestart. In de afdeling Laarne werkte al snel een duizendtal werknemers. Op de site Oudenbos-Lokeren zouden ongeveer evenveel mensen werken. Een effectieve vermelding van een Laarnse katholieke vakbond vonden we in het programma van het Jubelfeest van den Weversbond van Gent Recht en Plicht en van het Centraal Verbond der Christene Textielbewerders van België van 29 juni 1913. De Laarnse afdeling stapte in die stoet op als een van de 55 deelnemende groepen en samen met slechts nog twee andere groepen uit het arrondissement Dendermonde, namelijk die van Dendermonde en Wetteren⁴¹. Fabrieksnijverheid werd nochtans kort vóór WO I volgens de krant Het Volk in het arrondissement Dendermonde vooral uitgeoefend in Dendermonde, Sint-Gillis Dendermonde, Kalken, Laarne, Wetteren, Zele en Hamme⁴².

Illustratie 4. Vlag van de “Christene Vakvereniging Laerne”, 1902-1914.

⁴¹ Dagblad Het Volk, 24 juni 1913.

⁴² Dagblad Het Volk, 17 april 1913.

3.2. Sporen van niet fabrieksgebonden vakbondskernen.

In december 1900 werden in Laarne twee werkmanspensioenkassen opgericht: de *Sint-Macharius' Spaargilde* (20 december) en de *Sint-Jozefsgilde* (29 december). Later volgde de oprichting van nog drie pensioenkassen: *De Mier* (school – 28 december 1904), *De Bezorgdheid* (vrouwen – 5 maart 1905) en *De Sparende Leopoldisten* (28 augustus 1907)⁴³. De Sint-Jozefsgilde was in 1922 niet meer werkzaam.

4. Centralisatie in het kanton Wetteren en het arrondissement Dendermonde.

Van Hier en Elders.

Een nuttig Verbond.

Verleden Zondag is in het Christen Werkmanshuus te Dendermonde een Verbond gesticht tusschen de verschillende Werkmanskringen en Vakverenigingen van het arrondissement Dendermonde. Dit Verbond heeft tot doel de sociale werken onder onze werklieden meer uit te breiden, de syndikale beweging aan te moedigen en eene eenheid in gansch het arrondissement daar te stellen.

De Z.Z. E.E. H.H. Pastoors-Dekens van Dendermonde, Wetteren, Hamme en Zele, alsmede de heeren baron de Nève de Roden, senator, Em. Tibbaut, L. Bruyninx en Dr Van Sande, volksvertegenwoordigers, hebben het eere-voorzitterschap aanvaard.

Het besturend komitee is samengesteld als volgt:

Voorzitter: M. A. Van Geertruyen, gemeenteraadslid, Dendermonde.

Ondervoorzitters: MM. Louis Braeckman, Wetteren; Colman, Hamme; P. Gysens, Zele en Eg. De Saeger, gemeenteraadslid, Dendermonde.

Schrijver: Gustaaf Burssens, Dendermonde.

Proost-Schatbewaarder: E. H. De Cock, onderpastoor, Dendermonde.

Raadsleden: voormannen van Wetteren, Laarne, Zele, Berlaere, Overmeire, Hamme, Waesmunster, Lebbeke en Baesrode.

Wij twijfelen er niet aan, of het Verbond, dat verscheidene duizenden leden telt, zal voorzeker geroepen zijn om machtig bij te dragen tot de ontwikkeling van het sociaal leven in ons arrondissement; een breed veld voor onze arbeidersinrichtingen ligt immers nog open.

Wij wenschen het Verbond der Christene Werkmanshuizen en Vakverenigingen van het arrondissement Dendermonde, dan ook te zien groeien en bloeien tot meerder welzijn onzer christene arbeiders en onze onontbeerlijke sociale inrichtingen.

De afzonderlijk opererende vakbondskernen hadden weinig slagkracht. Daarom werd gezocht naar samenwerking op bovenlokaal vlak.

In oktober 1913 slaagde men erin, onder aanvoering van de geestelijkheid, een verbond van werkmanskringen en vakverenigingen uit het arrondissement Dendermonde te stichten.

Illustratie 5.

Aankondiging van de stichting van een verbond van werkmanskringen en vakverenigingen uit het arrondissement Dendermonde "ter aanmoediging van de syndikale beweging" en het komen tot "eene eenheid in gansch het arrondissement".

Uittreksel uit weekblad

De Eendracht, 47ste jg., nr. 42, 19 oktober 1913.

Verzameling

Romain Lemaire.

⁴³ VAN DER VEKENS P., TIBBAUT E., o.c.

5. *Politieke situatie.*

We hebben het nog niet over de politieke verhoudingen tussen de rivaliserende partijen gehad. We moeten ons behelpen met indirecte bronnen om enigszins een zicht te krijgen op de invloed van de socialisten en de christendemocraten (of de Daensisten) op de bestaande situatie. Dat er vanuit de kerk een hevige campagne gevoerd werd tegen alles wat niet-kerks was of de katholieke eenheid zou kunnen verdelen, daar kunnen we van op aan. In tabel 3 (zie hoofdstuk C) geven we de uitslag van de verkiezing voor de Kamer van 24 mei 1914 weer. We moeten daarbij als belangrijke vaststelling meegeven dat de aantrekkingskracht van de christendemocraten over het hoogtepunt heen was. Anderzijds merken we dat de aanhang voor de socialisten in het kanton Wetteren veel groter was dan in de drie andere kantons van het arrondissement.

In 1914 had het kanton Wetteren een relatief grote kern van socialistische kiezers. We mogen niet over het hoofd zien dat vooral in het begin van de jaren 1920 socialistische propagandisten hard werkten om in Kalken een afdeling van de socialistische vakbond uit de grond te stampen. Textielarbeid(st)ers konden zich aansluiten bij de vakvereniging *De Broederlijke Wevers*, met lokaal *De Zon*, in de Nieuwstraat te Wetteren. De boden voor die vakbond buiten Wetteren waren onder andere ene Opdorp en ene Blanckaert, respectievelijk voor Kalken en Laarne.

Van een plaatselijke liberale vakbondswerking na WO I ontbreken (voorlopig) alle gegevens.

C. Vakbondswerking in Kalken en Laarne tijdens het interbellum.

1. Algemeen.

Over eventuele vakbondswerking tijdens WO I hebben we helemaal geen gegevens. We hebben evenmin enig idee in welke mate de textielbedrijven in het kanton Wetteren werkzaam waren of konden blijven.

Kort na de wapenstilstand werd de werking van de vakbonden heropgestart. We nemen als voorbeeld de situatie in Wetteren waar rond het Werkmanshuis reeds in 1919 een aantal vakverenigingen heringericht of opgericht waren, onder ander de Vrije Weversgilde, de kleermakersgilde en de gemengde vakken (metaalbewerkers, grondwerkers en anderen)⁴⁴.

Het interbellum was een belangrijke periode voor wat betreft het systeem van werkloosheidsuitkering. Reeds kort na WO I richtten een aantal gemeenten een gemeentelijk werklozenfonds op. Dat was onder andere het geval voor Wetteren in het voorjaar van 1920. Wetteren was ook in onze regio de voorloper in de organisatie van een plaatselijk secretariaat met vrijgestelden voor de lokale vakbonden. Dat werd op 15 juni 1921 geopend⁴⁵.

In de tweede helft van de jaren 1930 werd, ten gevolge van de massale werkloosheid en het feit dat de vakbonden ondertussen als werkloosheidskassen erkend werden, gewerkt aan een financiële en administratieve reorganisatie waarop het ACV ook na de oorlog kon voortbouwen⁴⁶.

Voor de geschiedenis van de vakbondswerking in Kalken en Laarne was een belangrijke periode ongetwijfeld de grote staking van 1922 bij textielfabrikant Hanus.

Een belangrijke verwezenlijking volgde op de algemene staking van de zomermaanden van 1936. Toen hadden de socialistische en de katholieke vakbond onder andere volledige verenigingsvrijheid bekomen en een akkoord rond zes betaalde verlofdagen per jaar voor werknemers die minstens een jaar bij dezelfde patroon werkten. Over die staking werden weinig specifieke lokale gegevens gevonden.

2. Socialistische aanwezigheid en oproep tot centralisatie van de katholieke vakverenigingen.

De doorbraak van het socialisme, zijn programma op syndikaal vlak, de dwangmethode van "rood of geen brood", bracht in vele fabrieken van het arrondissement de positie van het Kristen Syndikaat in gevaar. Deze boutade over de situatie rond WO I kunnen we lezen in een korte geschiedenis van het ACV ter gelegenheid van het gewestelijke congres te Dendermonde in 1967⁴⁷.

⁴⁴ LELIÈVRE A., o.c., p. 11.

⁴⁵ LELIÈVRE A., o.c., p. 13-14.

⁴⁶ MAMPUYS J., De christelijke vakbeweging, in: GERARD E. (Red.), *De Christelijke Arbeidersbeweging in België, 1891-1991, deel 2*, Leuven, 1991, p. 147-271, pp. 185-186.

⁴⁷ WILLEMS L., o.c., p. 22.

	Katholieken	Liberalen	Demokraten	Socialisten
Kanton Dendermonde	10000	5622	725	486
Kanton Hamme	5897	1872	149	178
Kanton Wetteren	8837	2702	160	1004
Kanton Zele	6227	2527	76	149
	30964	12723	1140	1787

Tabel 3. Uitslag Kamerkiezing van 24 mei 1914 in het arrondissement Dendermonde⁴⁸.

Stemopnemend bureel	Liberalen	Socialisten	Katholieken
Wetteren – Wetteren-ten-Ede – Wichelen	111	422	732
Serskamp	169	353	434
Kalken – Laarne	143	412	1100
Wichelen – Schellebelle	141	461	843
Laarne – Schoonaarde	92	348	1007
Massemen – Westrem	172	468	664
Kwatrecht – Kalken	132	469	764
Totaal	981	2933	5344

Tabel 4. Uitslag provinciale verkiezingen kanton Wetteren, november 1921⁴⁹.

Dat er in Kalken en in Laarne socialistisch gezinde bewoners waren, blijkt uit enkele artikels uit het Wetterse dagblad *De Schelde*: onder andere de uitslag van de provinciale verkiezingen van eind 1921 in het kanton Wetteren, met een gedetailleerde vermelding van de uitgebrachte stemmen in de stemopnemende burelen Kalken-Laarne, Laarne-Schoonaarde en Kwatrecht-Kalken (zie tabel 4).

Voor de provinciale verkiezingen van 8 november 1925 stelden zich twee Laarne-naars kandidaat, namelijk de katholieke landbouwingenieur Jozef Walraeve en de socialistische wever Cesar Blancquaert. In totaal stelden in het distrikt Dendermonde – Wetteren zich 21 personen voor die verkiezingen kandidaat, zeven per partij⁵⁰.

Ook bij de aankondiging van een vaandelfeest in Laarne op zondag 4 juli 1926, waarbij al de socialistische groepen en muzieken van Wetteren zouden deelnemen aan die activiteit, moet duidelijk zijn dat de socialistische invloed vanuit Wetteren en de Wetterse textielfabrieken kwam⁵¹.

Dat hét codewoord van de katholieke syndicaten *centralisatie* was, blijkt uit een

⁴⁸ Weekblad *De Eendracht*, 48ste jg., nr. 22, 31 mei 1914, verzameling Romain Lemaire.

⁴⁹ *De Schelde*, 4 december 1921.

⁵⁰ *De Schelde*, 1 november 1925.

⁵¹ *De Schelde*, 4 juli 1926.

verslag in dagblad Het Volk van een *Syndikale Dag* in 1926 voor het verbond Gent-Eeklo te Gent⁵². Gemakkelijker gezegd dan gedaan. Voor wat Kalken en Laarne betreft, hebben we de eerste sporen van toenadering tussen de verschillende groepen pas vanaf het midden van de jaren 1930 gevonden.

3. In Laarne.

3.1. *Staking in Laarnefabriek, 1922.*

Een belangrijke periode was de stakingsperiode bij textielfabrikant Hanus, die in zijn vestigingen te Laarne en te Zeveneken samen ongeveer tweeduizend personen tewerkstelde. Hij was er na WO I in geslaagd de invloed van de traditionele vakbonden in zijn bedrijf tot een minimum te herleiden en zo de invloed van de arbeidersbeweging tegen te gaan⁵³. Zijn terugkeer naar het paternalistische systeem, waarbij de werkgever aan het hoofd van de eigen fabrieksvereniging alle belangen van de arbeiders behartigde, lokte een grimmige staking uit. De staking, van vrijdag 12 mei 1922 tot 10 november 1922, zorgde voor een nooit geziene beroering in Laarne en Kalken, met een recordaantal vergaderingen onder leiding van verbondelijke en nationale vakbondsverantwoordelijken. Werkwilligen ("de koekoeken" genoemd⁵⁴) en stakers ("de sperwers" genoemd) stonden tegenover elkaar. Vernielingen aan eigendommen werden aangericht en het Kalkense gemeentebestuur (en waarschijnlijk ook dat van Laarne) vaardigde speciale politieverordeningen uit om de situatie onder controle te krijgen. Op 17 juni 1922 vaardigde het Kalkense gemeentebestuur met een meerderheid van zes tegen vier stemmen een samscholingsverbod van meer dan vijf personen uit. Dat verbod werd pas op 19 december 1922 opgeheven. Ondertussen was voor de aangebrachte schade in Kalken een minnelijke schikking getroffen⁵⁵.

Het uiteindelijke resultaat was dat de katholieke en de socialistische vakverbonden het scheidsgerecht van het Ministerie van Arbeid als een overwinning bestempelden, maar nadien vielen er veel ontslagen.

Als voorbeeld halen we het geval van de gebroeders Raymond en Karel Vermeiren uit Kalken aan. Ze werkten in de nachtploeg en begeleidden de kinderen van de wijk De Kruisen naar de fabriek. Raymond nam ook deel aan de strijd voor het verenigingsrecht, liet onder andere een zelfgemaakt schilderij van werkgever Hanus aan een boom bengelen en werd samen met zijn broer ontslagen. Ze konden vanaf dan in geen enkele andere fabriek meer terecht⁵⁶.

⁵² Dagblad Het Volk, *Heerlijk Geslaagde Syndikale Dag te Gent*, dinsdag 19 oktober 1926.

⁵³ GERARD E. (Red.), *o.c.*, deel I, p. 178.

⁵⁴ Werkwilligen in andere syndicale conflicten werden ook wel "de gelen" of de "wielewalen" genoemd. Onder andere in DE WILDE B., *o.c.*, p. 347.

⁵⁵ Laarne, GAK, CBS, 10 november 1922.

⁵⁶ VAN DE SOMPEL A., Karel en Raymond Vermeiren, in *Castellum*, jg. VIII, nr. 2, juni 1991, p.4-55, pp.19-20.

Fernand Hanus was er in geslaagd de invloed van de traditionele vakbonden in zijn bedrijf tot een minimum te herleiden. De eerste onderhandelingen, los van Hanus' eigen organisaties, werden pas toegestaan in de jaren dertig.⁵⁷

Illustratie 6. Groepsfoto van werklieden fabriek Hanus, interbellum. Uittreksel onder andere uit GESCHIEDKUNDIGE KRING CASTELLUM, Laarne Herzien, Laarne, 1991, p. 52. Foto C. Duytschaever.

*Illustratie 7.
Bidprentje van Fernand Hanus.*

⁵⁷ Voor verdere gegevens over Laarnefabriek: zie bijlage 6.

3.2. Centralisatie van de plaatselijke katholieke syndicaten.

Een belangrijke maatregel uit de periode 1935-1936 was er een die misschien wel als decentraliserend kan bestempeld worden. Er werden vijf gewestelijke secretariaten gevormd om het algemeen secretariaat in de Bogaerdstraat te Dendermonde te ontlasten. Het gewestelijke secretariaat van Laarne, onder leiding van betaalde propagandist en Laarnenaar Cyriel Temmerman, controleerde voortaan de werking van de afdelingen Kalken, Laarne en Overmere⁵⁸. Heel belangrijk was de centralisatie op parochiaal of gemeentelijk vlak van de eerder kleine katholieke geïnspireerde vakbondskernen. Ook in Laarne waren verschillende vakbondskernen werkzaam. De belangrijkste was die van de wevers uit de textielfabriek van Hanet (Hanus).

3.3. Vakbondswerking tijdens de periode vóór 1937.

Voor de jaren 1925-1931 noteerde Patrick De Cock activiteiten van de Laarnse vakbond *Recht en Plicht*. Plaatselijk voorzitter Theofiel De Kezel en ondervoorzitter-verslaggever Alfons Vispoel werden bijgestaan door beheerders Maurice Van der Cruysen en Gustaaf De Geest. In de periode 1925-1930 kende de vakbond in Laarne een aanzienlijke bloei: het ledenaantal steeg van 273 naar 545⁵⁹. Zowel voor de afdeling Laarne als voor Kalken werd Cyriel Temmerman eind de jaren 1920 vervangen als secretaris. Dat had wellicht te maken met diens huwelijk en verhuis naar Gentbrugge in 1927. Wie hem in Laarne verving, kon nog niet achterhaald worden.

3.4. De figuur van Cyriel Temmerman en het Laarnse Gildenhuis.

Karel Louis Cyriel Temmerman (°Laarne, 1899 – †Hamme, 1977) trok in 1919 als vrijwilliger naar het leger. Op 5 november 1927 huwde hij in Gentbrugge met Marie Eugenie Bertha Fovel (°Gentbrugge, 1902- †Hamme, 1991) en ging in Gentbrugge wonen. Kantoorbediende Cyriel Temmerman kwam in september 1932 met zijn gezin in de Laarnse Oostremstraat bij zijn ouders Theofiel en Augusta Dauwe wonen. Temmerman blijkt al sinds 1922 als personeelslid van het ACV werkzaam te zijn. In Laarne werd hij vermoedelijk vanaf zijn terugkeer in 1932 aangesteld als secretaris in het ACV-lokaal in de Lepelstraat 16. Temmerman was in 1937 ook secretaris van de Laarnse ziekenbond *Bemint Elkander* en aanspreekpunt van De Volksverzekering. Het ACV-lokaal was tot eind 1938 gevestigd in de herberg met zaal van het gezin Alexander Wildero (Laarne, 1861-1933) – Maria Mathilda De Smet (°Laarne, 1875)⁶⁰

⁵⁸ DE COCK P., *In Houwe Trouwe. Bijdrage tot de geschiedenis van de christelijke arbeidersbeweging in het arrondissement Dendermonde*, Oostakker, 1993, p. 91.

⁵⁹ DE COCK P., *o.c.*, p. 64.

⁶⁰ De familie Wildero – De Smet hield de herberg sinds eind 1923. Of de plaatselijke ACV-afdeling toen reeds in die herberg de dienstverlening en de algemene vergaderingen hield, blijft voorlopig een onbeantwoorde vraag.

in de Lepelstraat. Ook de algemene vergaderingen van de verschillende christelijke vakverenigingen, bijvoorbeeld die van 26 februari 1938, vonden daar plaats.

Illustratie 7. Cyriel Temmerman (1899-1977).

Foto familie Temmerman, Hamme⁶¹.

Over het ontstaan van het Gildenhuis schreven Jan Van Damme en Alfons De Maeschalck het volgende:

Het idee in Laarne een parochiezaal te bouwen is ontstaan in het midden van de jaren (negentienhonderd)dertig. Aan de basis ervan stond E.H. Waegeneer, toenmalige onderpastoor. Hij werd daarin gesteund door het bestuur van de Kristelijke Vakbond, die op zoek was naar lokalen om vergaderingen te houden en haar diensten onderdak te verlenen. De pioniers, naast E.H. Waegeneer, waren Alfons (Ali-door) Vispoel, Cyriel Temmerman en Medard De Loose.

Aanvankelijk dacht men aan het terrein van de meisjesschool, aan de kant van de Wegvoeringstraat. Op dat ogenblik werd echter de Molenstraat verbreed en moest een stuk van het eigendom van de familie Myncke worden onteigend; de gebouwen die er op stonden werden afgebroken.

Nadat de familie Myncke het huis nr. 12 in de Molenstraat had betrokken, kon men het overgebleven terrein waar nu het gildenhuis staat, verwerven. Op 25 februari 1937 werd dan de V.Z.W. Gildenhuis Laarne gesticht. De V.Z.W. was als volgt

⁶¹ Archief familie Temmerman, Hamme. Gesprek met mevr. Josephine De Becker, 19 mei 2009.

samengesteld: voorzitter, Alfons Vispoel; secretaris, Cyriel Temmerman; schatbewaarder, E.H. De Waegeneer; leden: E.H. Verschraegen, pastoor te Kalken en E.H. Van Beneden, onderpastoor te Heusden.

Die samenstelling verscheen zo in het staatsblad van 6 maart 1937. De statuten werden geboekt te Wetteren op 26 februari 1937. Ze vermeldden onder andere dat het gildenhuis steeds moest open staan voor alle kristelijke sociale verenigingen van Laarne en dat niemand van de beheerders enig recht kon laten gelden op een vergoeding of de goederen van de V.Z.W.

In bovenstaande tekst werd niet vermeld dat voor de bekostiging van de bouw een beroep gedaan werd op de Laarnse bevolking. Behalve het nemen van obligaties van 100 frank konden geïnteresseerden ook leningen verstrekken. De inwoners van Laarne konden zich daarvoor wenden tot de plaatselijke geestelijkheid, de ACV-secretaris Temmerman en de bodes van de vakverenigingen⁶².

Cyriel Temmerman bewoonde met zijn gezin ten tijde van de inhuldiging van het Gildenhuis de site van het Gildenhuis. In het bevolkingsregister stond hij opgetekend als vakbondssecretaris. Begin 1939 diende Cyriel Temmerman zijn ontslag in als secretaris van de lokale ACV-afdeling. Eind januari 1939, verhuisde het kroostrijke gezin Temmerman – Fovel naar de Nieuwstraat in Hamme. Cyriel bouwde daar verder aan zijn carrière in de schoot van ACV-Hamme⁶³.

De schoonvader van Cyriel Temmerman, Jules Fovel, was in de periode 1938-1939 bode van de ziekenbond en bleek eveneens gedurende korte tijd in het Gildenhuis te wonen⁶⁴.

Illustratie 8. Het gezin Temmerman – Fovel met acht van de negen kinderen, periode na WO II. Vlnr.: Monique, Alice, Cyriel Temmerman, Simonne, Rita, Armand, Marie Fovel, Laura, Sylva en H  l  ne. Foto familie Temmerman, Hamme.

⁶² De Volkswil, 27 februari 1937.

⁶³ Zie onder andere DE COCK P., o.c., p. 102 en 113. Cyriel Temmerman werd kort na WO II betrokken bij de syndicale en politieke hervormingen.

⁶⁴ VAN DAMME J. en DE MAESSCHALCK A., *Geschiedenis van het gildenhuis te Laarne – van de oprichting tot heden, september 1987 – bij het vijftigjarig bestaan*, p. 3, ongepubliceerde tekst.

3.5. De syndicale werking tijdens de jaren 1937-1940.

Tijdens de periode 1937-1940 werden de bestuurs- en algemene vergaderingen van de katholieke vakverenigingen beter gestructureerd. Propagandisten uit kantonale, regionale en zelfs nationale secretariaten brachten uiteenzettingen over belangrijke zaken zoals betaald verlof, de compensatiekas, arbeidsongevallen en beroepsziekten en de gezins- en de werkloosheidsvergoeding. Die gezinsvergoeding zou ook vanaf 1 januari 1938 aan landbouwers en middenstanders, die voor eigen rekening werkten, uitbetaald worden. Een reden bij uitstek om die twee groepen uit te nodigen op de algemene vergadering van 28 november 1937 in de Lepelstraat.

De syndicale werking blijkt in deze periode vooral te draaien rond de wevers van Laarnefabriek. Zij hielden aparte vergaderingen om de specifieke problemen in hun fabriek te behandelen. De wevers (m/v) beklagden zich over het feit dat ze een steeds groter aantal getouwen moesten bedienen, met steeds moeilijker *fantaziewerk* dat niet *en masse* kon gemaakt worden. Bovendien vreesden ze dat een mindere grondstoffenkwaliteit aanleiding zou kunnen geven tot een minder goede verzorging van het te leveren werk en dus loonderving. Het Centraal Verbond der Christen Textielbewerkeren riep de wevers meerdere keren op ten allen tijde hun weefwerk goed te blijven verzorgen⁶⁵. Dat verbond had een afdeling in Laarne, getuige daarvan is illustratie 9b.

Een ander belangrijk punt voor de werknemers van Laarnefabriek was het tijdstip waarop de zes betaalde verlofdagen dienden genomen te worden. De werknemers hadden graag gezien dat die periode gesplitst werd in twee zodat men zowel ter gelegenheid van Sinksenkermis als oktoberkermis enkele dagen verlof zou kunnen nemen. Een algemene petitie zette die eis kracht bij. Of de werknemers succes hadden, werd nergens vermeld.

Illustratie 9. Het Gildenhuis in de Molenstraat, foto André Van De Sompel, 14 december 2005.

⁶⁵ De Volkswil, 29 januari 1938.

Centraal Verbond
der
Christene Textielbewerkers
♦♦ **van België** ♦♦

♦♦♦
♦ **Zetel : POEL, B. GENT** ♦

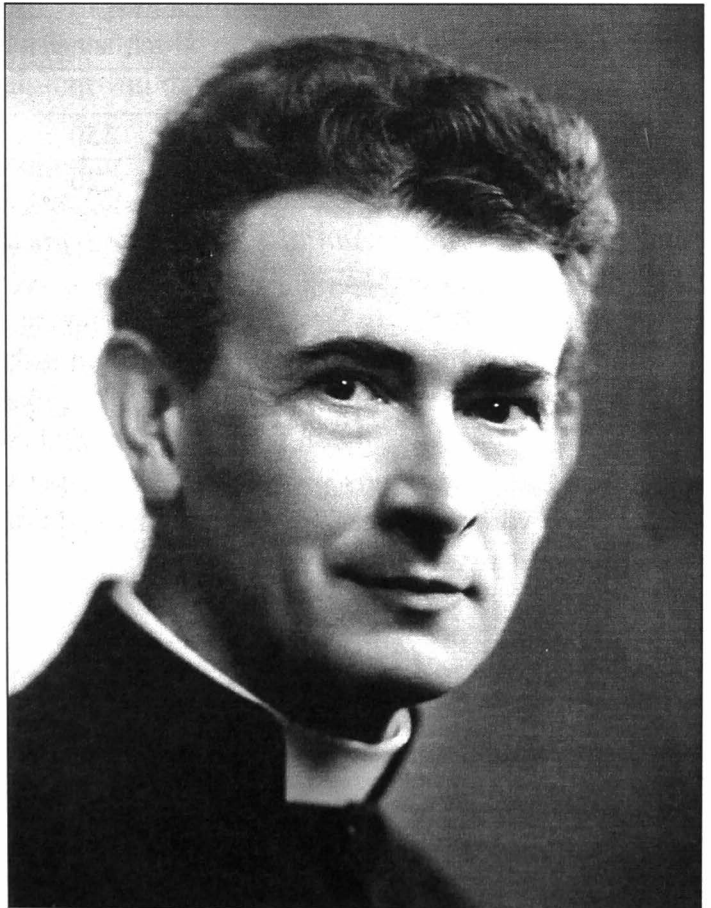
Afdeeling : Laarne.

Bewijs van Lidmaatschap

LIDNUMMER 8188
Naam De Bruycker
Voornaam Florimond
Beroep apricteur.
Geboortedatum 7.4.08.
Woonst Wegveeningst.
Lid geworden den 12.12.29.
Was lid van eene andere
vereniging sedert _____

Illustratie 9b.

Uittreksel uit lidboekje van Florimond De Bruycker, periode 1937-1939, lid van de Laarnse afdeling van het Centraal Verbond der Christene Textielbewerkers van België. Verzameling Theofiel De Geest.

Illustratie 9c.

Onderpastoor Adolf De Wae-geneer, proost van de ACV-afdeling Laarne en grote bezieler van de bouw van het Gildenhuis. Onderpas-toor te Laarne van 1934 tot 1950. Verzameling pastori-j Laarne.

Vanaf maandag 18 december 1938 konden de leden voor dienstbetoon terecht in het nieuwe ACV-lokaal in het Gildenhuis. De openingsuren van het lokaal waren de volgende: dagelijks (maar niet op zaterdag en zondag) van 07.30 tot 09.00 uur en op vrijdag- en zaterdagmiddag van 13.30 tot 15.00 uur. De uitbetaling van de gedeeltelijke werklozen gebeurde maandelijks in het verenigingslokaal.

Op 21 januari 1939 werd de herberg in het Gildenhuis opengesteld voor het publiek en vanaf dan werden ook de bestuurs- en de algemene vergaderingen en feestvieringen in de feestzaal gehouden. Zo werd bijvoorbeeld Alfons Vispoel (1879-1961), voorzitter van de *Christene Textielvereniging* (minstens sinds 1937), op zondag 10 december 1939 gevierd voor dertig jaar *onafgebroken sociale werking*. Hij werd daarvoor het burgerlijke ereteken eerste klas toegekend.

Vanaf begin 1939 deed Georges Opdorp als nieuwe bode voor de Mutualiteit en de Vakvereniging de ronde in Kalken en Laarne.

3.6. Werkloosheid in Laarne.

De werkloosheid baarde de lokale ACV-afdeling zorgen.

Om een idee te hebben van het aantal werklozen, hebben we de gegevens voor februari 1939 in een tabel gezet⁶⁶.

	Mannen	Vrouwen
Volledig	70	-
Gedeeltelijk	150	72
Totaal	220	72

Tabel 5. Aantal werklozen te Laarne, februari 1939.

Regelmatig verschenen in De Volkswil oproepen naar de Laarnse en Kalkense werklozen in verband met de uitbetalingen van hun uitkering. Die uitbetalingen gebeurden op vastgestelde tijdstippen te Laarne en te Kalken op vrijdag of zaterdag. Het feit dat Kalkense arbeiders, al dan niet uit de fabriek Hanus, die gedurende een bepaalde maand enige tijd werkloos waren, onder bepaalde voorwaarden ook in het Laarnse ACV-bureel voor die uitkering terecht konden, duidt op een overkoepelende werking vanuit de Laarnse afdeling.

⁶⁶ De Volkswil, 18 maart 1939.

4. Kalken.

4.1. De gemeente Kalken en het werklozenfonds.

De Kalkense gemeenteraad besliste op 17 oktober 1920 met terugwerkende kracht vanaf 1 juni 1920 aan te sluiten bij het pas opgerichte gemeentelijke werklozenfonds van Wetteren. De gemeentesecretaris zou daarbij als afgevaardigde voor de gemeente Kalken fungeren. Voor de jaren 1920 en 1921 werd daarvoor telkens 500 frank gebudgetteerd⁶⁷.

Enkele maanden later, in februari 1921, zou de gemeenteraad instemmen met een deelname aan het nationale crisisfonds. De gemeente zou instaan voor de betaling aan zijn werkloze inwoners van 1/10de van het bedrag dat door het nationaal crisisfonds was voorzien⁶⁸. Het jaar daarop werd de deelname aan dat fonds gedurende korte tijd, namelijk van maart tot mei 1922, afgeschaft⁶⁹, waarschijnlijk als gevolg van de vraag tot heraansluiting van de Kalkense Christelijke Vakvereniging "De Vooruitziende Werklieden" bij het gewestelijke verbond Dendermonde (zie verder)⁷⁰ en mogelijk in het vooruitzicht het hoofd te bieden aan de staking in Laarnefabriek. Blijkbaar hadden de Kalkense vakverenigingen in 1927 een niet meer weg te cijferen invloed opgebouwd. In gemeenteraadszitting van 31 augustus 1927 ging de gemeenteraad akkoord om bij het werklozenfonds bij te passen bij onvrijwillige werkloosheid. De toevoeging *op vraag van vakverenigingen* is hierbij belangrijk. Het ging over een gemeentelijke bijleg van *twee frank op de twee eerste franken door de werklozenkas vergoed*, met aanpassing van dat bedrag tot drie frank voor een gezin met minstens twee kinderen.

Tijdens de gemeenteraad van 31 oktober 1928 werd die gemeentelijke tegemoetkoming aangepast tot *een frank per dag gedurende de tijd hunner statutaire vergoedingen, ook voor de leden van uitgeputte kassen*.

Eind november 1931 wou het Kalkense gemeentebestuur een lening van 40.000 frank aangaan om te kunnen voorzien in tegemoetkomingen *aan werklozen veroorzaakt door den grooten aanhoudende krisies*. Voor die lening kon men echter niet terecht bij de normale kredietverstrekker, het Gemeentekrediet⁷¹.

Tijdens de gemeenteraadszitting van 16 augustus 1933 werd nog eens verwezen naar de aansluiting bij het werklozenfonds van Wetteren tijdens de raadszitting van 17 oktober 1920.

⁶⁷ Laarne, GAK, CBS 17 oktober 1920.

⁶⁸ Laarne, GAK, CBS 19 februari 1921.

⁶⁹ Laarne, GAK, CBS 28 maart en 24 mei 1922.

⁷⁰ Laarne, GAK, CBS 20 mei 1922.

⁷¹ Laarne, GAK, CBS 26 november 1931.

4.2. Speuren naar lokale vakverenigingen of vakbondslieden.

We weten dat ook Kalkense werknemers betrokken waren bij de staking in de textielfabriek Hanus van 1922. Om zich tijdens die staking van voldoende verbondelijke en nationale (financiële) steun te verzekeren, had de Christelijke Vakvereniging *De Vooruitziende werklieden van Kalken*, heraansluiting bij het Gewestelijk Verbond te Dendermonde verkregen. De term “heraansluiting” houdt het bestaan in van een vroegere, mogelijk vooroorlogse, textielvakbondskern. Enkele jaren later, namelijk in augustus 1927, werd de toenmalige voorzitter van De vooruitziende werklieden, Gustaaf Tondeleir, door het Kalkense gemeentebestuur genoemd als kandidaat werkrechter. Voor de fabriekweverij was diens medekandidaat Victor De Meyer (1881-1950)⁷², *bestuurder der mekanieke weverij te Kalken*. Voor de handweverij was Camiel Van Overmeire (1857-1944)⁷³, werkgever en gewezen weefmeester van het weefleerwerkhuis, en voor de vlasnijverheid was vlashandelaar Camiel Verhoeve (1873-1942) kandidaat werkrechter⁷⁴.

Volgens Patrick De Cock bestonden er in de tweede helft van de jaren 1920 een *Christen Fabriekswerkersbond* en een *Christen Textielbond*⁷⁵. De eerste centrale had Adolf Borglioën (1876-1952)⁷⁶ als voorzitter en Albert Braeckman als secretaris. Meer dan waarschijnlijk was deze vakvereniging vooral werkzaam in Laarnefabriek.

De Christen Textielbond had de Kalkense onderpastoor Evarist Van de Calseyde⁷⁷ als proost en Cyriel Temmerman als secretaris. Die centrale leunde dus het meest aan bij de officiële ACV-vakbeweging. Remi Pauwels volgde Temmerman op als secretaris na diens verhuis naar Gentbrugge.

Na lang zoeken naar geschikte terreinen, kochten in 1930 de gebroeders Charles (1904-1967)⁷⁸, Pierre en Vincent Vanham de terreinen aan het kruispunt Bieststraat-Nerenweg van de familie De Noose. De oprichting in 1932 van de nieuwe fabriek onder de benaming *Nouveau Tissage Vanham s.a.*, kaderde in de bescherming van het moederbedrijf te Eigenbrakel⁷⁹. Een te grote familiedeelname in eenzelfde vestiging werd hierdoor vermeden. Deze middelgrote weverij-spinnerij leverde een groter aantal arbeidsplaatsen in de Kalkense textielsector op: tot 100 à 150 werknemers. Het lijkt erop dat de werknemers van dat bedrijf een aparte vakbondswerking hadden, onder de benaming *Textielbond*⁸⁰.

⁷² Viktor De Meyer was gehuwd met Esther Matthijs (1888-1966).

⁷³ Camiel Van Overmeire was gehuwd met Leonie De Vilder.

⁷⁴ Laarne, GAK, CBS 31 augustus 1927. Camiel Verhoeve was gehuwd met Emma Van Damme (1871-1934).

⁷⁵ DE COCK P., o.c. p. 64. De Cock verwijst daarbij naar de edities van Ons Volksblad van 't Dendermondse van 7 februari 1926/3, 21 februari 1926/3 en 22 december 1929/3.

⁷⁶ Adolf Borglioën was gehuwd met Maria De Wilde (1875-1929).

⁷⁷ Evarist Van de Calseyde (°Wachtebeke 1896-†Gent, 1954) was onderpastoor te Kalken van 1924 tot 1934.

⁷⁸ Charles Vanham was gehuwd met Ghislaine Nerickx (°1907).

⁷⁹ Interview André Van De Sompel met Mr. Vanham Gui, 01 april 1991.

⁸⁰ Voor verdere gegevens over de Tissage Vanham: zie bijlage 8.

Een telling van de mannelijke kiezers uit de Kalkens e kiezerslijst 1933-1935 die met de beroepsaanduiding *fabriekwerker* werden aangeduid, strandde op 148 personen.

4.3. Christelijke vakbondswerking, periode 1936-1940.

In 1936 werd, om het verbondelijk secretariaat te Dendermonde te ontlasten, een gewestelijk secretariaat in Laarne opgericht voor de afdelingen Laarne, Kalken en Overmere.

Vanaf 1937 krijgen we gedetailleerdere informatie over het vakbondsleven in Kalken. Er waren toen drie christelijke vakverenigingen: *het Christen Syndicaat, den Textielbond en de gemengde vakken*. Van *De Vooruitziende werklieden van Kalken* was toen blijkbaar geen sprake meer.

We weten dat het *Christen Syndicaat* of het *Vakverbond* vergaderde in de Kantschool in het dorp.

De *Textielbond* had haar thuisbasis in de herberg van Camiel Van Acker (1885-1968) in de Vaartstraat⁸¹. Camiel was werkmán in de fabriek van Vanham.

Over de afdeling *Gemengde Vakken* werd geen informatie gevonden.

De algemene vergaderingen voor *al de leden van de verschillende organisaties* of voor *de leden der Kristelijke Vakvereeningen* gingen door in de herberg van Camiel Van Acker. Sprekers waren telkens de algemene plaatselijke voorzitter Remi Pauwels (periode 1937-1940)⁸², de proost en een afgevaardigde van een gewestelijk of verbondelijk vakverbond⁸³.

Eind 1937 werd onder druk van het verbondssecretariaat een voorstel aangenomen om zowat elke drie maand een algemene vergadering te laten doorgaan rond actuele onderwerpen. Ook zou elke tweede zondag van de maand een bestuursvergadering doorgaan. Of dat voorstel in de praktijk werd nageleefd, konden we nog niet nagaan.

4.4. Samenwerken met jeugdverenigingen voor jongens en meisjes.

Een uittreksel uit een krantenartikel anno 1927 gaf volgende visie op het doel van KAJ en VKAJ: *Het doel der Jeugdafdeling is vooral onze jongens (en meisjes) leeren deftig zijn, ze sterk maken tegen de verleidingsgevaaren der fabriek, in één woord dus, de grondvesten leggen opdat ze later Christene, deugdzame, Deftige Vlaamsche arbeiders zouden zijn. Er tevens goede syndicalisten van maken: hun het groot nut voorhouden dat in de vereniging gelegen is*⁸⁴.

Volgens Patrick De Cock werd in Wetteren in augustus 1931 een kantonnaal Ka-

⁸¹ Camiel Van Acker was gehuwd met Marie Joseph Van Damme (1882-1960).

⁸² Remi Pauwels (1889-1946) was gehuwd met M. Clementine De Wilde (1885-1964).

⁸³ *De Volkswil*, 1937-1940. De algemene vergaderingen gingen door op 31 januari 1937, 6 februari 1938, 19 februari 1939 en 25 februari 1940.

⁸⁴ DE COCK P., o.c., p. 74, *Ons Volksblad van 't Dendermondsche*, 16 januari 1927.

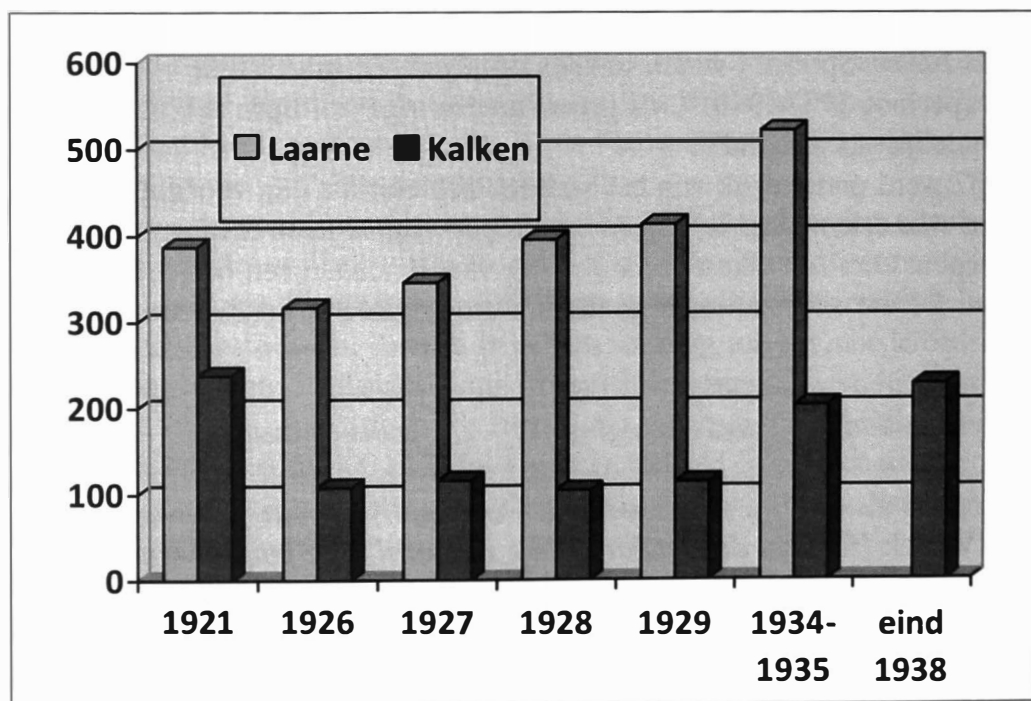
jottersverbond opgericht met als aangesloten gemeenten Wetteren, Kalken, Laarne, Wichelen en Berlare. Kalkenaar Valère Onselaere werd in het midden van de jaren 1930 KAJ-propagandist voor het gewest Dendermonde⁸⁵.

Reeds vóór WO II werkten verschillende Kalkense Kristelijke vakbonden samen met de plaatselijke Kajotters en de Kajotsters. Zo werden op het feest van Christus Koning 1938 de leden van het Christen Werkersverbond (de voorloper van het ACW) uitgenodigd: de vakverenigingen *het Christen Syndicaat, den Textielbond, de gemengde vakken* en alle *Kajotters en Kajotsters*.

In Zele betuigden tijdens de jaren 1930-1945 een aantal mensen via de VKAJ hun steun en ze boden hun diensten aan de syndicale activiteiten van het lokale ACV. Ze hielpen vooral administratief bij de uitbetaling en de verwerking van de werkloosheidsdossiers⁸⁶. We hebben geen aanduidingen dat zoiets in Kalken of Laarne eveneens het geval was.

5. In de ban van het getal.

5.1. De ledenaantallen voor Kalken en Laarne.

Grafiek 1. Ledenaantallen van de kristene vakverenigingen van Kalken en Laarne, periode 1921-1938.

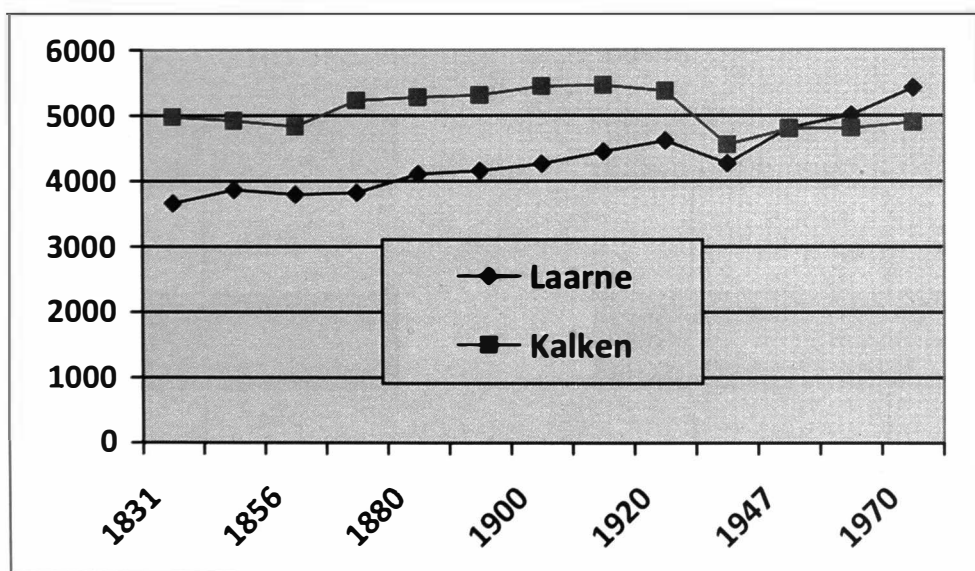
⁸⁵ DE COCK P., *o.c.*, p. 73. Valère Onselaere werd later ACW-verbondssecretaris en hij werd voor de uitbouw van ACW-Kalken door Edgard Van Mossevelde geconsulteerd. Valère Onselaere (1912-2002) was gehuwd met Marieke Van Bossche (1910-1993).

⁸⁶ ACV-ZELE, *100 jaar ACV-Zele 1903-2003*, Zele, 2003, p. 14.

Zijn de ledenaantallen uit grafiek 1 voor de periode 1921-1929 voor Kalken en Laarne enkel te linken aan de gevolgen van de staking in de textielfabriek Hanus⁸⁷? Of de vorming van de zelfstandige gemeente Beervelde, met daarbij een aanzienlijke vermindering van het bevolkingsaantal, daarbij een rol speelde, werd nog niet nagegaan. Een analyse van het aantal leden eind 1928 voor Kalken leidt tot de volgende onderverdeling: van de 104 leden waren er 88 aangesloten bij de Textielcentrale, 15 bij de Gemengde Vakken en 1 bij Hout en Bouw.

5.2. De bevolkingsevolutie.

De ledenaantallen voor de katholieke vakverenigingen van Kalken en Laarne tonen een heel significant verschil. Het ledenaantal voor Laarne bedroeg minstens het dubbele van dat voor Kalken. Dat verschil kan niet verklaard worden door het verschil in bevolkingsaantal, temeer Kalken voor de periode tot omstreeks WO II meer bewoners had dan Laarne.

Grafiek 2. Bevolkingsevolutie Laarne en Kalken, 1831-1970.

Bron: INS, "Recensement de la population, Tome I, Chiffres de la population," Bruxelles, 1973.

Misschien een voor de hand liggende verklaring kan zijn dat in Kalken meer landbouwbedrijven werkzaam waren dan in Laarne, met dus ook een groter aantal werknemers op die bedrijven. Laarnefabriek zou dan uiteraard meer lokale werknemers aan het werk gezet hebben.

⁸⁷ De gegevens voor deze grafiek werden gehaald bij WILLEMS L., o.c., p. 23.

De Cock geeft voor de vakbond Recht en Plicht te Laarne een verdubbeling van het aantal leden tijdens de periode 1925-1930, namelijk van 273 naar 545. DE COCK P., o.c., p. 64.

Er zijn geen aanwijzingen dat de Laarnse en Kalkense werknemers massaal aanleunden bij niet-katholieke vakbondskernen. Al kan de politieke tweespalt in Kalken tussen voor- en tegenstanders van het katholiek establishment (vooral tijdens het interbellum), met tot op zekere hoogte een afkeer van de parochiale geestelijkheid, een belangrijke rol gespeeld hebben.

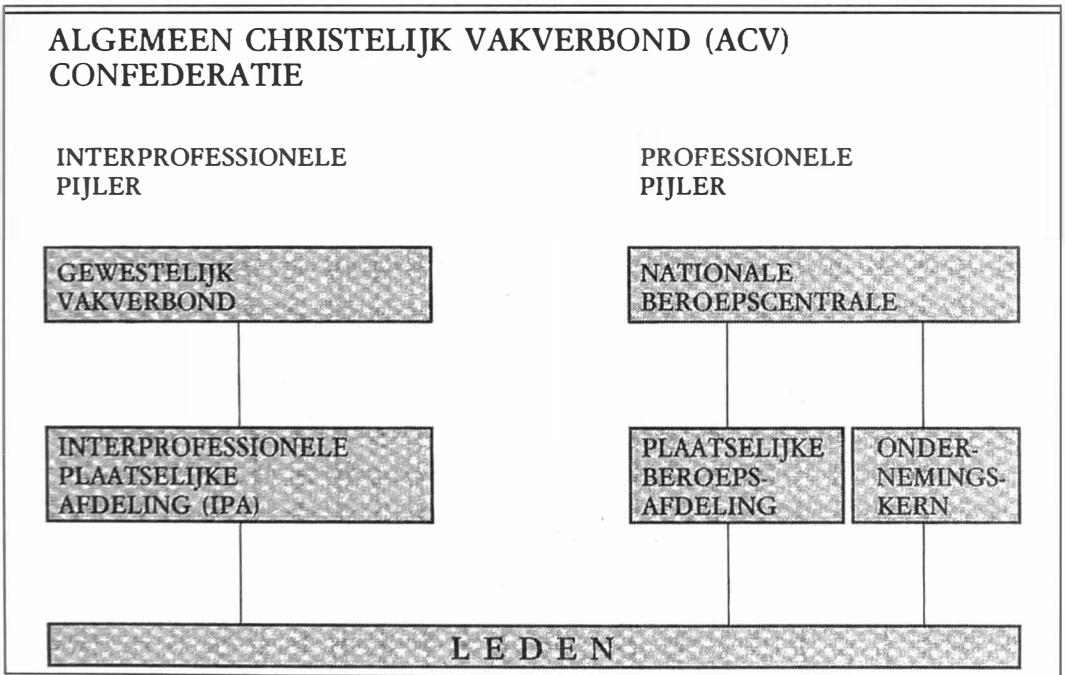
We konden die stellingen met geen exact cijfermateriaal onderbouwen en tot slot mogen we niet vergeten dat ledenaantallen wel eens bijgewerkt werden.

D. Lokale vakbondswerking, periode WO II tot 1977.

1. Sturing vanuit het gewestelijk christelijk vakverbond Dendermonde.

1.1. Algemeen.

Over lokale vakbondswerking tijdens WO II werden nauwelijks gegevens gevonden. Na de bevrijding van onze streek, begin september 1944, schoten de syndicalisten in actie en in oktober 1944 werden de eerste berichten verspreid over de herneming van de syndicale werking in het arrondissement Dendermonde: *'t Syndicaat kan hier eveneens rekenen op volledige steun om alle leden van 1940 terug te winnen en vele jongeren bij te halen en de werkloozenkas van het A.C.V. werd opgericht*⁸⁸.

Illustratie 10. Organigram christelijke vakbeweging na WO II.

In dit werk bespreken we vooral de interprofessionele pijler, met daarin de parochiale of gemeentelijke of de plaatselijke afdeling (IPA). Als gewestelijk vakverbond geldt hierbij het verbond Dendermonde. Uit: MAMPUYS J., o.c., p. 226.

Ook in Wetteren trok men aan de slag: op 8 oktober 1944 werd in het Werkmanshuis een eerste algemene vergadering van de katholieke verenigingen gehouden⁸⁹. In Zele werd op 22 april 1945 een eerste gewestelijk congres georganiseerd voor ACV-bestuursleden⁹⁰.

⁸⁸ De Volksmacht, derde nummer na de bevrijding, oktober 1944.

⁸⁹ LELIÈVRE A., o.c., p. 20.

⁹⁰ De Volksmacht, 1 april 1945.

Plaatselijke vakbonden werden meer en meer geleid en ondersteund vanuit het gewestelijk verbond. Van 1952 tot 1962 zond ACW-Dendermonde driemaandelijks richtlijnen naar de plaatselijke ACW (en dus ook aan de plaatselijke ACV-afdeling). Een van die richtlijnen in de aanloop naar de gemeenteverkiezingen van oktober 1952 was de volgende: vrijgestelden van ACV en CM mochten geen plaats op om het even welke lijst aanvaarden, zonder voorafgaande toelating van hun organisatie⁹¹.

Anderzijds was er van 30 mei tot 26 juni 1950 een belangrijke staking in de textielsector voor gelijkschakeling van de lonen met die van de andere sectoren. Er werd na vier weken goed opgevolgde staking een akkoord bereikt rond het minimumloon in de textielnijverheid⁹².

Nog even ter verduidelijking, ook in de vakband zijn er ledengradaties: gewoon lid, militant en hoofdmilitant (in een bedrijf). De bestuursleden in een IPA zijn door-gaans militanten.

1.2. De vrouw in de vakbond, periode WO II tot midden de jaren 1960.

De Syndicale Dienst voor Vrouwen vindt zijn oorsprong in een akkoord tussen ACV en KAV in 1938. KAV richtte een dienst voor christelijke vrouwelijke beroepsactie op en het ACV verleende financiële steun en technische begeleiding. In het najaar van 1947 nam het ACV die dienst over, inclusief de nationale vrijgestelde, en de syndicale propaganda werd duidelijk opgevoerd⁹³.

*Het is duidelijk dat sedert de laatste oorlog het aantal werkende vrouwen, die een eigen inkomen verwerven, fel vermeerderd is. De verklaring van dit verschijnsel is voor een stuk te wijten aan de gewijzigde levensopvatting. Er wordt inderdaad beweerd dat vele vrouwen thans bezielde zijn met een zeker zelfstandigheidsgevoel. Zij verlangen hun leven op een onafhankelijke manier te ontplooiën en zich veel meer dan vroeger in het maatschappelijk leven volledig in te schakelen.*⁹⁴

Drie grote naoorlogse thema's leidden in min of meerdere mate tot syndicale actie:

- De katholieke vrouwen bleven, in tegenstelling tot de socialistische vrouwen, voorstander van het kroostrijke gezin en van het principe “moeder aan de haard”⁹⁵. Premies en vergoedingen moesten het loon aan van de werkende man aanvullen om het gezinsbudget rond te krijgen.

⁹¹ Kadoc, Archief ACW Waas en Dender, nr. 16 – ACW Dendermonde, richtlijnen 1952.

⁹² DE WILDE B., o.c., p. 356.

⁹³ Odis – intermediaire structuren in Vlaanderen 19de-20ste eeuw, Syndicale Dienst voor Vrouwen (ACV) ({1938}; 1947-), Historische schets in <http://www.odis.be>.

⁹⁴ WILLEMS L., o.c., p. 101.

⁹⁵ DE WEERDT D., Zoë, Isabelle, Louise en de anderen... De burgervrouw hoort thuis, in: BBL, *Een verhaal over vrouwen 1830-1980*, Brussel, 1980, p. 40.

- Uiteindelijk konden vrouwen op 26 juni 1949 voor het eerst stemmen voor Kamer en Senaat.
- Gelijk loon voor gelijk werk voor mannen en vrouwen.

Aan de *massaoptocht en meeting van het ACV te Gent* op 20 maart 1949 voor *alle Kajotsters en vrouwelijke jong-syndicalisten* nam eveneens een delegatie uit het kanton Wetteren deel⁹⁶.

Vanuit ACV-nationaal werd tijdens de periode 1950-1952 gepoogd de vrouwelijke militanten een aangepaste syndicale vorming te geven via een speciale daartoe opgerichte dienst en door de uitgave van een militantenblad voor vrouwen. Op gewestelijk vlak probeerde men de vrouwen daadwerkelijk te betrekken bij de syndicale activiteit door hen te laten opnemen in de plaatselijke afdelingen, door hen in contact te brengen met leden van de syndicale delegatie en de ondernemingsraad en door hen te laten deelnemen aan gewestelijke en nationale studiedagen. De contacten met de vrouwelijke militanten of leden werden bovendien omschreven als *zeer moeilijk*. *De arbeidsters zijn zeer moeilijk te bereiken, het zijn meestal gehuwde vrouwen en de gezinszorg weerhoudt hen de vergaderingen, onmiddellijk na de werkuren of de Zondagvoormiddag, bij te wonen. In enkele afdelingen tellen wij flinke vrouwen als bestuurslid, doch het blijft een probleem voor vele besturen hoe of waar de oplossing moet gezocht worden. (...)* ⁹⁷.

De moeizaam opgestarte werking droeg weinig vruchten en een hernieuwde aandacht voor de problemen van de arbeidsters volgde pas aan het eind van de jaren 1950. Tijdens het verbondelijk congres van 26 oktober 1958 werd gesteld dat *men zal een bijzondere aandacht besteden aan de ledenwerving bij de vrouwen, jeugd, openbare diensten en bedienden*⁹⁸. Misschien was dat wel doordat het ABVV vanaf de jaren 1956 met een hernieuwde intense werking was gestart naar de vrouwelijke arbeidskrachten toe. Bovendien werd de trend uit het interbellum van het procentueel dalend aantal vrouwen op de arbeidsmarkt verder doorgezet tot omstreeks 1960. Pas vanaf dan werd vrouwenarbeid aangemoedigd en bevorderd⁹⁹.

In december 1959 werd in het verbond gestart met een hernieuwde werking met als voornaamste doelstellingen: de vorming van vrouwelijke militanten die mee verantwoordelijkheid zouden kunnen opnemen op het (inter-) professionele vlak en het laten *doordringen van de syndicale geest tot de vele niet gesyndiceerde vrouwelijke arbeidskrachten*. Anderhalf jaar later werd de balans van die hernieuwde werking opgemaakt: er hadden 16 verschillende bijeenkomsten plaats, waarbij *de beste onder*

⁹⁶ De Volksmacht, 19 maart 1949.

⁹⁷ VAN HULLE L., *Aktiviteitsverslag periode 1 oktober 1950 – 30 September 1952*, Gewestelijk verbond der Christelijke Vakverenigingen Arrondissement Dendermonde, brochure tgv het congres van 15 februari 1953, p. 40-41.

⁹⁸ VAN HULLE L., *Aktiviteitsverslag Vle Kongres, 8 september 1962*, Dendermonde, 1962, p. 22.

⁹⁹ DE WEERDT D., o.c., 1980, p. 41.

DE WEERDT D., *De dochters van Marianne, 75 jaar SVV*, Antwerpen, 1997, p. 104-105.

RUPUS A., *De syndikale belangstelling bij de vrouwelijke arbeidskrachten en bedienden*, Vle Arrondissementeel Kongres ACV, Dendermonde, 8 september 1962, p. 3.

onze vrouwelijke militanten, (en dit laatste is reeds een prachtig aantal), 6 tot 7 zaterdagen of zondagen, of de beide samen, hebben opgeofferd om door vorming en voorlichting, morgen de ware verdedigsters te zijn van alle vrouwelijke bedienden en arbeidsters (...). Bovendien namen 57 vrouwelijke leden van het verbond Dendermonde op 24 april 1960 deel aan de *ationale verzameldag voor vrouwelijke militanten te Mechelen*¹⁰⁰. Het zesde arrondissementeel congres van ACV Dendermonde van 8 september 1962 stond in het teken van *De Syndikale belangstelling bij de vrouwelijke arbeidskrachten en bedienden*¹⁰¹.

Illustratie 11. Affiche sociale verkiezing 1963. Ook de vrouw veroverde naast de jeugdige en de volwassen arbeider een plaatsje op die affiche.

Vrouwen maakten in de periode 1962-1964 20% van het ACV-ledenaantal uit. Dat percentage steeg tot 21% in de periode 1965-1967. Meisjes jonger dan 21 jaar waren voor de periode 1962-1967 goed voor gemiddeld 31% van het totaal aantal vrouwelijke ACV-gesyndiceerden.

1.3. De jeugd in de vakbond, periode WO II tot midden de jaren 1960.

Ook bij de groep jongeren van 17 tot 25 jaar was er in het arrondissement Dendermonde een heropstart nodig na de samenwerkingsafspraken kort na WO II tussen KAJ en ACV¹⁰².

Die samenwerking werd vanaf 1958 nieuw leven ingeblazen¹⁰³:

- door een gewestelijke contactgroep ACV-KAJ, opgericht in 1958 en in 1961-1962 uitgebreid tot de VKAJ.
- tijdens de periode 1959-1961 werden in de schoot van “Kern Arbeidsmidden

¹⁰⁰ VAN HULLE L, o.c., 1962, p. 46-47.

¹⁰¹ RUPUS A., o.c., 8 september 1962.

¹⁰² De Volksmacht, 15 april 1945.

¹⁰³ VAN HULLE L, o.c., 1962, p. 63-66.

VKAJ” de kajotsters tweemaandelijks tijdens een syndicaal uurtje onderhouden over allerhande syndicale zaken.

- Tijdens de gewestelijke syndicale jeugd(strijd)dagen in samenwerking met (V)KAJ (31 januari 1960 en 24 maart 1962) werd het belang en de werking van de (V)KAJ verder onder de loep genomen.
- Tijdens de wintermaanden van 1958-1959 tot 1961-1962 werden plaatselijke vormingsavonden voor jongeren ingericht om de (V)KAJ behulpzaam te zijn bij de sociaal-syndicale vorming van hun leden. Ook de jong-syndikalistten konden er terecht.
- De vakschoolwerking hield voor de laatstejaars in de vak- of technische scholen in dat, met toestemming van de directie, per trimester een lesuur werd besteed aan bijkomende vorming. Tijdens het eerste trimester bracht de VKAJ het vraagstuk van de arbeidende jeugd ter sprake. In het tweede trimester werd het ontstaan en het doel van het syndicaat behandeld en in het laatste trimester werden praktische wenken in verband met de sociale wetgeving gegeven.

In het kader van het Syndicaal Jeugdprogramma werd in de loop van het jaar 1960 op gewestelijk vlak gestart met de groots opgezette actie “Onthaal 60”. Na de gewestelijke bijeenkomst op 2 juli 1960 van alle plaatselijke verantwoordelijken van de verschillende takken (ACV – KAJ – VKAJ – KAV en KWB), bijgewoond door 225 aanwezigen, werden in de maanden daarop 17 onthaalavonden op lokaal vlak ingericht. Daarin werden de principes uitgelegd voor een beter onthaal/verwelkoming van nieuwe werknemers in grotere bedrijven. De ACV mandatarissen hadden daarin een grote rol te spelen¹⁰⁴.

Het hoofdbestuur van het ACV-verbond Dendermonde werd in de periode 1962-1967 vervuld met een afgevaardigde van de verbondelijke ACW, VKAJ en KAJ.

1.4. Onder de vleugels van ACW-secretaris Valère Onselaere.

De twee grootste steunpilaren van de Algemene Christelijke Werkersbond zijn de vakbond en de mutualiteit. De opvoedende takken waren VKAJ, KAJ, KAV, KWB, Vakantiegenoegens en de Gepensioneerden.

Kort na WO II, in mei-juni 1946, verhuisde de gewestelijke ACW-secretaris Valère Onselaere, vanuit Kalken naar Grembergen.

De voor- en naoorlogse krachten uit de Katholieke werkliedenbeweging in de regio Wetteren – Laarne – Kalken – Overmere moeten voor Valère geen vreemden, maar eerder goede bekenden en vrienden geweest zijn. Daardoor was hij goed op de hoogte van het reilen en zeilen in het ACW en dus ook in het ACV en de Christelijke Mutualiteit. Hij werd dan ook nauw betrokken bij de opstart en de werking van de lokale bestuursgroepen kort na WO II. Dat was niet altijd vanuit een gemakkelijke

¹⁰⁴ VAN HULLE L, *o.c.*, 1962, p. 49-50.

positie. Hij kreeg regelmatig verwijten dat niet alles evolueerde zoals sommige van zijn lokale contactpersonen het wilden.

Illustratie 12.

Valère Onselaere in 1977.

Uit DE COCK P., o.c., p. 145. met vermelding Verzameling ACW Arrondissement Dendermonde.

1.5. Syndicale verkiezingen.

Tabel 6 omvat de algemene uitslagen van de eerste drie syndicale verkiezingen in ons land en dus ook in de regio Dendermonde, namelijk die van 1950, 1954 en 1958.

Tabel 7 geeft de resultaten weer van de zevende syndicale verkiezingen, gehouden in 1975¹⁰⁵.

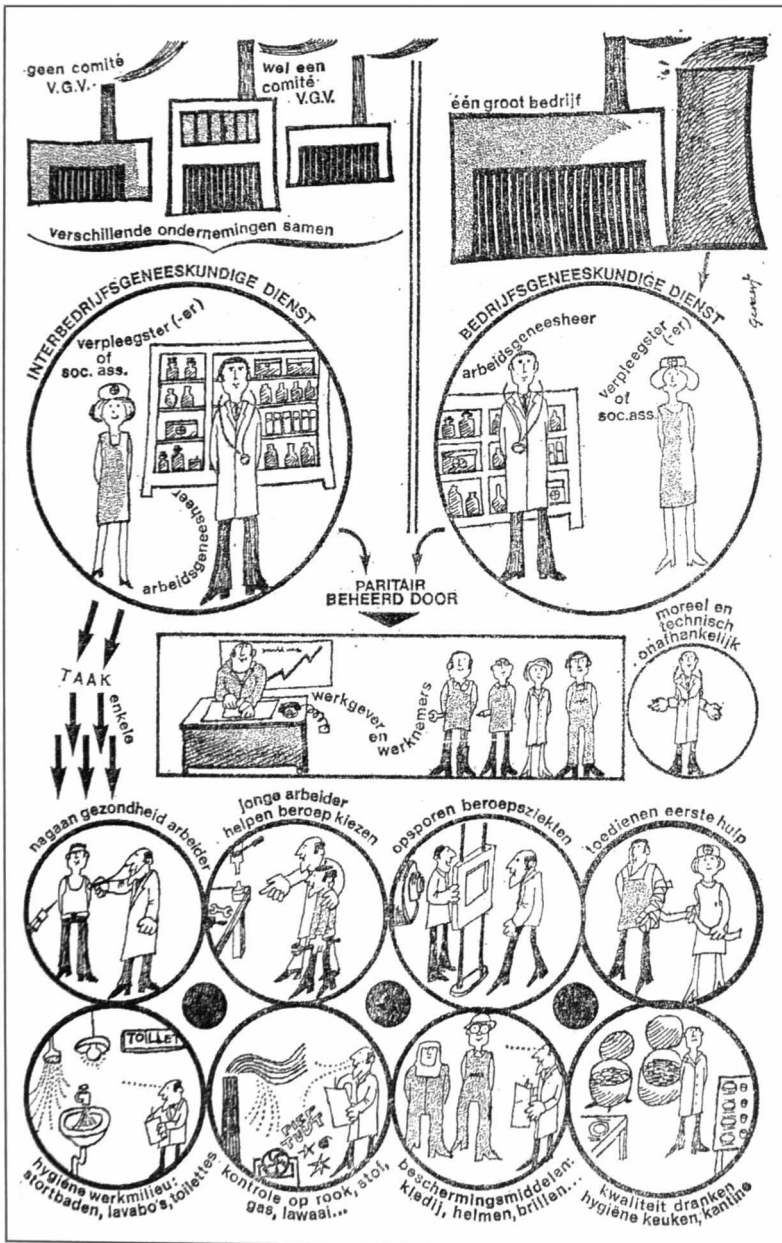
	Blanco	ACV	ABVV	LVB
1950	5	50	43	2
1954	6	45	42	7
1958	8	50	34	8

Tabel 6. Uitslagen syndicale verkiezingen algemeen, 1950-1958, uitgedrukt in %.

¹⁰⁵ Sociale verkiezingen werden vierjaarlijks gehouden, namelijk in 1950, 1954, 1958, 1963, 1967, 1971, 1975, 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 2000, 2004 en 2008.

	ACV	ABVV	ACLVB	Totaal
Ondernemingsraad	129	69	17	215
Comité VGV	328	116	37	481

Tabel 7. Zetelverdeling bij de sociale verkiezingen van 1975 in het arrondissement Dendermonde¹⁰⁶.

Illustratie 13. Propagandabeeld met betrekking tot het nut van een V.G.V.-comité in een bedrijf. Uit De Volksmacht, 19 februari 1972.

¹⁰⁶ De Volksmacht, 23 mei 1975 en 27 juni 1975.

1.6. De gewestelijke propagandist en diens taken¹⁰⁷.

In de volgende bladzijden zal regelmatig verwezen worden naar gewestelijke propagandisten. We besteden aandacht aan drie propagandisten met sterke bindingen met ons studiegebied.

Hubert Vervaeet begon zijn loopbaan in het ACV als plaatselijk secretaris van Weteren en was tevens verantwoordelijk voor Kalken en Laarne. Later werd hij verantwoordelijk voor de verbondelijke rechtskundige dienst te Dendermonde. Vanaf 1 juli 1968 werd hij gewestelijk propagandist voor de centrale van de textielarbeiders, een taak die hij uitvoerde tot 4 mei 1987.

Etien Smet was vanaf 1 oktober 1966 tewerkgesteld als medewerker van de gewestelijke rechtskundige dienst en later verantwoordelijke voor de dienst Onderneming van het gewest Dendermonde. Van 1 maart 1977 tot 31 december 2008 was hij gewestelijk propagandist voor de centrale Voeding en Dienst.

Roger Stevens werkte drie jaar als gewestelijk propagandist van de KAJ. Hij stapte op 1 april 1973 over naar de Christelijke Centrale der Houtbewerkers en Bouwvakarbeiders en werkte er als gewestelijk propagandist tot 31 augustus 2007. Van 2000 tot 2007 zetelde hij in het nationaal dagelijks bestuur van de Centrale Hout en Bouw.

De gewestelijke propagandist had volgende taken:

- Verdedigen van de belangen van de werknemers die tewerkgesteld zijn in de sectoren waarvoor hij of zij verantwoordelijk was (bijvoorbeeld bouw, meubelnijverheid, textiel, confectie, enz.).
- Vertegenwoordigen van de centrale in verschillende gewestelijke overleginstaties, zowel binnen als buiten de vakbeweging.
- Optreden bij individuele of collectieve conflicten in de ondernemingen.
- Informeren van de leden van de centrale waarvoor hij/zij verantwoordelijk is.
- Organiseren van de sociale verkiezingen.
- Begeleiden van de plaatselijke en de ondernemingskernen.
- Organiseren van plaatselijke infovergaderingen.

2. Economische gegevens in het arrondissement, periode 1968-1982.

Het verbondelijk ACV-bestuur toonde zich zeer bezorgd over de beperkte tewerkstellingsmogelijkheden in het arrondissement Dendermonde. Een betere wegeninfrastructuur werd als heel belangrijk aanzien. Zo werden in de brochure van het verbondelijk congres van 13 oktober 1968 vier werken als belangrijkste te verwezenlijken punten vooropgesteld:

- de expresweg Brussel-Dendermonde, met verbinding over Hamme naar de E17.
- uitdieping van de Schelde voor schepen tot 2000 ton en het wegnemen van twee moeilijke bochten uit dezelfde stroom.

¹⁰⁷ Met dank aan Roger Stevens.

- uitdieping van de nieuwe Dender voor schepen van 1300 ton tot Aalst.
- het voorzien van de nodige ruimte om een spoorlijn Dendermonde-Zele-Lokeren aan te leggen naast de nieuwe Dendermonding.

Tijdens de bestuursvergadering van de Kalkense afdeling van 20 november 1972 stelde de arrondissementele secretaris dat in 1973 de vaste Scheldebrug te Dendermonde zou tot stand komen. De verbinding Wetteren-E17 zou in 1975 verwezenlijkt worden. Er werd ook uitgezien naar de oprichting van een vormingscentrum voor werkende jongeren te Dendermonde: ACW, KAJ, VKAJ en de socialistische arbeidersbeweging zouden daarvoor samenwerken. Zoals we weten, is de verbinding Wetteren-E17 voorzien in het provinciaal structuurplan, maar niet op de manier zoals men dat in de jaren 1970 zag.

In het manifest goedgekeurd op het verbondelijk ACV-congres van 10 oktober 1981 werd gesteld dat:

- het arrondissement een tekort had aan 30.000 arbeidsplaatsen
- de verbinding met de E17 en Waasland nog steeds in het planstadium was
- de Schelde slechts bevaarbaar was voor schepen tot 600 ton en de Dender nog steeds wachtte op calibrering voor schepen tot 1300 ton.
- er dringend nood was aan bijkomende wegverbindingen: expresweg Brussel – Dendermonde, aanleg Oost-West verbinding – A2 – A12 – Gent E17-E40, afwerking rijksweg Sint-Niklaas – Dendermonde – Aalst en verdubbeling van de toegangsweg E17 tussen Dendermonde en Zele.

Met het manifest *Een subgewest in opgang of in verval???* wou men nogmaals aandacht vragen voor een betere streekontwikkeling¹⁰⁸.

Tijdens de algemene militantenvergadering van de Christelijke Centrale der Textiel- en Kledingbewerkeren van zaterdag 12 januari 1980 te Dendermonde boog men zich over de problematiek in die sector. In de periode van 1974 tot 1978 gingen immers 3015 arbeidsplaatsen verloren terwijl er in 1978 slechts 46 nieuwe arbeidsplaatsen werden gecreëerd¹⁰⁹.

Dit hoofdstukje sluiten we af met de oproep van ACV samen met ABVV om te *Vechten voor Werk* door middel van een algemene 24-urenstaking en een *concentratie van militierende stakers* aan het Sint-Pietersstation te Gent op dinsdag 30 november 1982¹¹⁰.

¹⁰⁸ ACV-VERBOND DENDERMONDE, *Een subgewest in opgang of in verval???*, Dendermonde, 10 oktober 1981.

¹⁰⁹ De Volksmacht, 25 januari 1980.

¹¹⁰ De Volksmacht, 26 november 1982.

3. Economische gegevens in Kalken en Laarne uit 1958 en 1961.

Volgens de gegevens van de algemene volkstelling van 1947 waren er in Wetteren 2345 werknemers in de textielsector, in Laarne 911 en in Kalken welgeteld 99 ¹¹¹. De hiernavolgende tabellen geven de grootste werkgevers in Wetteren, Kalken en Laarne eind 1958 weer.

Benaming	Sector	Totale personeels bezetting
NV. Félix Beernaerts	Textiel	550
De Backer – De Rudder	Ververij	350
Cordonnier et Fils	Textiel	185
Cooppal et Cie	Buskruitfabriek	180
Svelta	Corsets	175
NV. Lercanger Oscar	Spinnerij	110
Agref	Vloer en kunststeen	90
Gieterij Verstraeten	Ijzergieterij	60
De Pauw Joris	Schoenfabriek	60
NV. Safti	Breigoederen	60
Andere bedrijven met meer dan tien werknemers	Allerlei	592
		2412

Tabel 8. De tien grootste werkgevers in Wetteren, 31 december 1958.

Benaming	Sector	Totale personeels bezetting
Et. Text. Fern. Hanus	Textiel	820
PVBA Albert Franck	Bloemisterij	5
Albert Van De Velde	Schrijnwerkerij	3
Vervaet Albert	Metser	3
De Vos Jozef	Aannemer	5
		836

Tabel 9. De grootste werkgevers in Laarne, 31 december 1958.

¹¹¹ NIS, *Algemene Volks-, Nijverheids- en Handelstelling op 31 dec 1947, deel IX-X*, Brussel, 1953.

Benaming	Sector	Totale personeels- bezetting
Nouveau Tissage Vanham	Textiel	90
Tissage de Calcken	Textiel	15
De Schutter Gebroeders bvba	Bouw	35
De Clercq Gebroeders	Bouw	8
Dhooghe Gebroeders	Schrijnwerkerij	5
Willems Theofiel	Confectie	5
Van Damme Roger	Deegwaren	5
		163

Tabel 10. De grootste werkgevers in Kalken, 31 december 1958.

Uit bovenstaande drie tabellen blijkt overduidelijk dat in de drie buurgemeenten de textielindustrie anno 1958 uiterst belangrijk was.

Een andere manier om de werkgelegenheid in de eigen gemeente te illustreren is de werkgelegenheidscoëfficiënt: de verhouding van de beschikbare werkgelegenheidsplaatsen ten opzichte van de totale actieve bevolking. In Laarne bedroeg die in 1961 82,4% en voor Kalken 60,1%. Dat betekent niet dat al die werkplaatsen door de bewoners van de eigen gemeente werden ingenomen. Van de 1911 in Kalken getelde actieve bewoners, trokken 862 (of 45,1%) naar buitengemeentelijke werkgevers. Van de 2101 in Laarne getelde actieve bewoners deden dat er 792 (of 37,6%)¹¹².

4. De heropstart in de regio Wetteren.

Na de bevrijding werd Wetteren, nog meer dan vóór de oorlog, als centraal aanspreekpunt voor de katholieke werkersverenigingen uit de omtrek ingeschakeld. Dat gold vooral voor het ACW, het ACV en de mutualiteit (CM). De goede werking van het Werkmanshuis zal daaraan niet vreemd geweest zijn.

Van een gewestelijk vakverbondssecretariaat voor Overmere, Kalken en Laarne samen, was kort na WO II geen sprake meer. De afdelingen Laarne en Kalken werden integendeel aangehecht bij het regiosecretariaat van de afdeling Wetteren. De ACV-leden van Kalken en Laarne dienden zich voor allerlei zaken naar Wetteren te begeven en dat was niet naar hun zin. Relatief vlug werd beslist in de ondergeschikte afdelingen een regelmatige zitdag te laten houden door de secretaris van het ACV Wetteren, Albert Baeyens¹¹³. Hij hield vanaf midden november 1945 elke maandag van 14 tot 15.30 uur te Laarne zitdag in een bureeltje in het Gildenhuis in de Molenstraat. De eerste vermelding van een zitdag te Kalken was die van maandag 15 april

¹¹² NIS, 31 december 1961, *Geografische mobiliteit van de arbeidskrachten, Telling van de forensen, deel 9*, Brussel, 1965.

¹¹³ De Volksmacht, 15 december 1945.

1946, van 14 tot 15.30 uur bij bode Marcel De Wilde in de Uitbergsestraat 6. De zitdag werd er eveneens gehouden door Albert Baeyens. Een tweede zitdag werd gehouden op 20 mei 1946¹¹⁴.

Door de toenemende werklast voor de afdelingen Kalken en Laarne kregen die afdelingen een eigen secretariaat toegewezen. Eind 1948 waren er voor de 27 gemeentelijke afdelingen in het verbond Dendermonde 14 vaste secretariaten. Sinds 1946 waren er drie bijgekomen, namelijk te Laarne, Grembergen en Kalken (sinds november 1948). De plaatselijke afdelingen konden zo eigen accenten leggen. Vanuit het verbondsbestuur Dendermonde en het gewestelijke secretariaat werd echter nauw toegekeken.

5. *De heropstart in Kalken.*

5.1. *De economische situatie.*

Na WO II groepeerde het vernieuwde parochiale ACV meer en meer Kalkense werknemers uit buitengemeentelijke bedrijven en sectoren andere dan de textielsector. Dat blijkt ook uit een overzichtstaat in 1958 opgemaakt door de Kalkense ACW-afdeling¹¹⁵. Kalken had toen op een bevolking van 4828 inwoners, ongeveer 600 arbeiders en 200 arbeidsters, twintig mannelijke en vijf vrouwelijke bedienden. Daarvan waren 100 arbeiders, 55 arbeidsters en acht bedienden binnen de gemeentegrenzen werkzaam. In totaal waren er volgens dat document 825 werknemers in de gemeente en die zouden zowat allemaal lid geweest zijn van het ACV...

Uit tabel 9 blijkt nog maar eens dat Kalken geen belangrijke nijverheid had. Daarom waren er tijdens de periode 1953-1958 282 meer uitwijkingen dan inwijkingen. Veel werknemers wensten dichter bij het werk te wonen dan de meest genoteerde woon-werkafstand van 10 à 15 km.

Na WO II kende de textielsector een omschakeling van de traditionele stoffen naar nieuwe kledingstoffen zoals nylon. Bovendien was er de opkomst van de confectie-mode. Tijdens de periode 1967-1983 waren in Kalken de ondernemingen Wilbra NV en René Blancquaert in de confectie werkzaam. Wilbra NV, opgericht in de periode 1968-1971, had van 1975 tot 1983 ongeveer honderdvijftig werkne(e)m(st)ers in dienst en specialiseerde zich in jeans. René Blancquaert (1922-2006) van zijn kant stelde ongeveer 15 personen te werk.

Verder was er een niet onaardig aantal arbeidsplaatsen in de bouwsector.

¹¹⁴ De Volksmacht, 30 maart 1946 en 18 mei 1946.

¹¹⁵ Kadoc, *ACW-Waas en Dender*, nr. 185, Kalken, 31 december 1958.

5.2. In de ban van het getal en strijd tegen concurrerende vakbonden.

5.2.1. Het ledenaantal.

De secretaris van het verbond Dendermonde, Albert Duquet, meldde begin december 1944 dat de ACV-afdeling Kalken het aantal leden van mei 1940 had overtroffen¹¹⁶. Bijna elke bestuursvergadering kwam de ledenwerving ter sprake. Na de aansluiting van (een deel van) het gemeentepersoneel en de tramwerkers bleek een blijvende inzet noodzakelijk.

Een eerste naoorlogse algemene vergadering vond plaats op 29 november 1945. Op de tweede naoorlogse algemene vergadering van 31 maart 1946 verklaarde voorzitter Edgard Van Mossevelde dat hij *een feestje van belang* zou geven ter gelegenheid van de aansluiting van het 500ste lid¹¹⁷.

De Kalkense afdeling had tijdens de periode tussen het congres van 1946 en dat van 1948 een aangroei van 181 leden.

Vanuit het gewest werden de afdelingen aangespoord wijkvergaderingen te organiseren met de financiële steun van het gewestelijke propagandafonds. Tijdens de Kalkense propagandaweek van 14 tot 20 november 1949 werd het startsein gegeven voor de organisatie van wijkvergaderingen tijdens de wintermaanden om zoveel mogelijk arbeiders warm te maken voor het ACV. Als slot van de zes wijkvergaderingen ging op 27 november 1949 een *machtige algemene vergadering* door in de Kantschool met als spreker een vertegenwoordiger van de nationale ACV-leiding.

De wijkvergaderingen gingen tijdens de periode 1949-1956 onder andere door in volgende wijkherbergen:

- in de Koffiestraat (café bij Robert Van Damme)
- in het Dorp (café bij Edgard Dhondt)
- in de Molenstraat (café bij Raymond Vion)
- in de Vaartstraat (cafés bij de wwe Schacke en bij Gustaaf De Plus)
- op Eesvelde (café bij Frans Baele).
- op de Heirweg (café bij Bernard Baetens)
- op de Kruisen (café bij Cyriel Van De Weghe)
- op 't Hussevelde (café bij Raphaël Baert en bij Edmond De Broe)
- in de Vromondstraat (café bij Frans Vereecken)
- in de Zomerstraat (café bij Achiel Rogiers)
- in de Bontinkstraat (café bij Maurice Roelandt)

Een afsluitende tombola per vergadering bleek steeds georganiseerd te zijn.

Om de jonge werklieden, jongens en meisjes, te contacteren, beschikte de ACV-afdeling over de lijsten van de schoolverlaters, toen meestal nog op veertienjarige leeftijd.

De schoolverlatersactie verliep onder de verantwoordelijkheid van de (V)KAJ.

Spijts alle inspanningen werd het eind 1949 vooropgestelde spoedig te behalen ledenaantal van 750 pas midden 1957 bereikt. De bestuursleden van ACV-Kalken waren

¹¹⁶ De Volksmacht, 15 december 1944.

¹¹⁷ De Volksmacht, 6 april 1946.

niet tevreden toen hun ledenwervingsactie midden 1956 als de slechtste van het ganse arrondissement werd bestempeld. Dat die ledenwerving niet zo'n succes bleek te zijn, had volgens het lokale bestuur één belangrijke oorzaak: de veelvuldige emigraties deden het positieve effect van de ledenwerving teniet. De evolutie van het ledenaantal van ACV-Kalken volgde die van het verbond Dendermonde: een stagnatie tijdens de jaren 1950 gevolgd door een lichte daling tot ongeveer 1965.

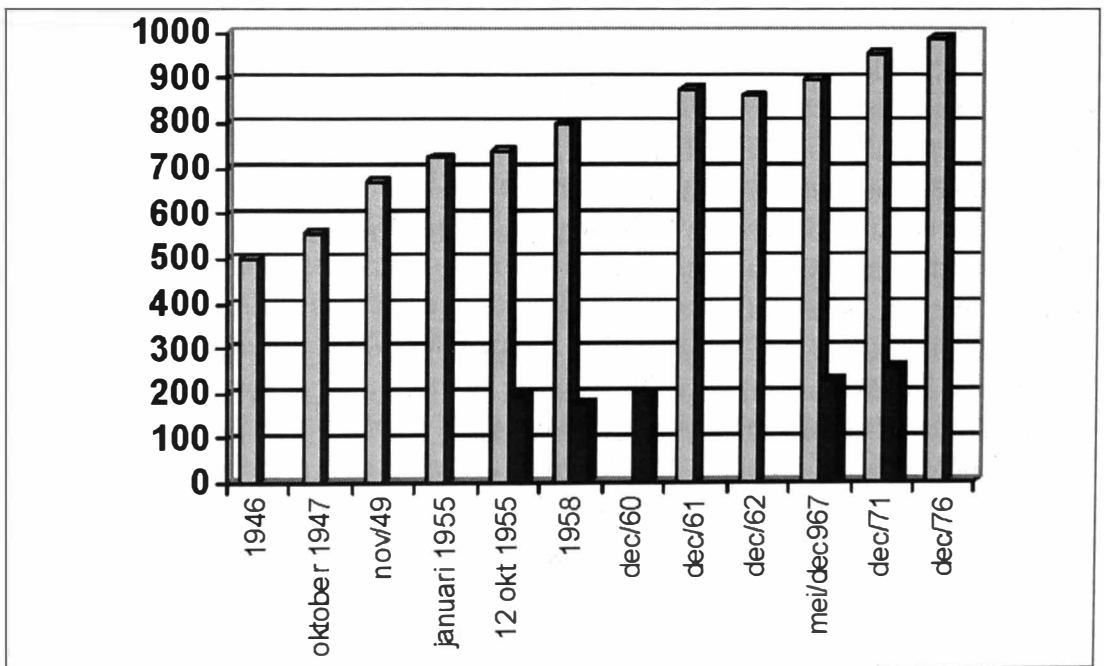
In 1955 leverden stakingen en het verkrijgen van een vergoeding voor moeder aan de haard een niet onbelangrijke ledenwinst voor ACV op.

In een verslag van juli 1956 werd melding gemaakt van de verhoging van de lidmaatschapsbijdrage van 15 tot 16 frank. Ook winkeliers konden lid zijn van het ACV. Uit gegevens voor 1958 bleken ze 100 frank lidgeld te betalen. Als wederdienst werden goederen voor de algemene vergaderingen aangekocht.

Keren we even terug naar de algemene vergadering van 31 maart 1946 en de evolutie die het ledenaantal van de vrouwen in de afdeling doormaakte.

Tijdens die algemene vergadering werd de verwezenlijking van drie nieuwe punten geëist¹¹⁸:

- verhoging van de gezinsvergoeding door aanpassing van het loon
- een maandelijkse uitkering van de gezinsvergoedingen om het budget van de arbeidersgezinnen meer in evenwicht te brengen
- een vergoeding aan de moeder thuis.

Grafiek 3. Ledenaantal ACV-Kalken periode 1946-1976. Links het totale ledenaantal, rechts voor een aantal periodes het aantal vrouwelijke leden.

¹¹⁸ De Volksmacht, 6 april 1946.

De verwezenlijking van het strijdpunt “Toeslag voor moeder aan de haard” (van minstens 1951 tot aan de afschaffing van die toeslag in 1957) leverde enerzijds over het algemeen ledenwinst op, dus ook voor ACV-Kalken. Die ledenwinst was echter te wijten aan een verhoging van het mannelijk ledenaantal. Anderzijds vergemakkelijkte de toeslag voor moeder aan de haard juist de overstap van arbeidster naar huisvrouw en dus het ontslag van vrouwelijke leden uit de ACV-afdeling. Dat verklaart mogelijk de daling van het aantal vrouwelijke leden tijdens de periode 1955-1958 van 194 naar 178 en een stijging tijdens de periode 1958-eind 1960 van 178 naar 202 (zie grafiek 3). Van de 194 vrouwelijke ACV-leden in 1955 waren er 63 jonger dan 21 jaar. Vijf jaar later waren dat er 55 op een totaal van 202.

Nog enkele cijfergegevens voor wat betreft de vrouwelijke betrokkenheid in het vakbondsverhaal:

- Hoeveel vrouwelijke arbeidsters er op de Kalkense arbeidsmarkt beschikbaar waren, hebben we slechts éénmaal aangetroffen en wel voor maart 1952, namelijk 290 arbeidsters.
- Op 31 december 1960 hadden de ACV-afdelingen van Laarne (11,5%), Appels (10,0%) en Kalken (8,5%) procentueel het grootste aantal vrouwelijke ACV-leden uitgezet tegenover het totaal aantal vrouwelijke inwoners van de gemeente. Het gemiddelde voor de 27 gemeenten van het verbond Dendermonde bedroeg toen 5,5%.

Een andere manier om nieuwe leden te werven, ter vervanging van de wijkvergaderingen, was vanaf 1957 het afleggen van huisbezoeken door de bestuursleden bij vakschoolleerlingen, socialistisch gesyndiceerden en niet-gesyndiceerden.

Die ledenwerving diende te gebeuren in een periode waarin de werkloosheidsgraad in Kalken een der hoogste van het verbond Dendermonde was. Volgens een verslag van de plaatselijke ACV-afdeling van maart 1959 was 14% van de totale Kalkense bevolking werkloos.

We hebben het gehad over de schoolverlatersactie. Een bedenking uit een verslag van een vergadering in 1959 was: *De meeste vakschoolmeisjes zullen het meest thuiswerksters zijn waardoor het nut van verenigt te zijn voor die categorie van arbeidsters niet heel groot is wij zullen dus niet aandringen.*

5.2.2. Concurrentiestrijd met andere vakbonden.

De strijd met het ABVV was eveneens een hot item. Tijdens de vergadering van 1 oktober 1950 stelden de ACV-bestuursleden dat er vanuit het ABVV geen bedrijvigheid merkbaar was en dat *zij stilaan van de orizon verdwijnen*. Afvloeiingen van leden naar het ABVV en het inlijven van leden van het ABVV werden tijdens de bestuursvergaderingen uitvoerig besproken. Het afsnoepen van leden van de socialistische vakbond werd zowat als het summum gezien. Verrechtvaardigende zinsneden als *om*

het eigenlijke geluk van onze arbeiders in 't oog te houden (1953), *om den goeie geest van het ACV te laten kennen bij andersdenkenden* (1955) ondersteunden dat.

Niet alleen de strijd tegen het ABVV, met actieve steun van de proost, werd gevoerd, ook tegen de liberalen werd gemobiliseerd. De (kandidaat-) ACV-leden werden opgeroepen de liberaal geïnspireerde krant *Het Laatste Nieuws* in te ruilen voor de katholieke krant *Het Volk* (1955).

Begin de jaren 1960 rommelde het niet weinig op lokaal vakbondsvlak. In het verslag van de vergadering van 17 oktober 1961 lezen we: *Tenslotte volgde een lange gedachtenwisseling over verscheidene zaken waaruit ten andere bleek dat men in Kalken binnen afzienbaren tijd rekening zal moeten houden met de stichting van een liberaal sijndikaat als de inlichtingen juist zijn houden ze reeds zitdag.*

Tijdens de bestuursvergadering van 13 november 1962 werd de mogelijke opkomst van nog een andere vakbond besproken: *Ook de opslag der dokters kwam ter sprake. Wat zal de ziekenbond nu doen meer betalen aan de zieken? En waar zal het geld vandaan komen zoveel vragen die zich stellen en een oplossing wachten. Of zullen mededingers opdagen er is sprake in Kalken een ziekenbond met name de Flandria op te richten gesteund door de Volksunie zullen ze trachten door andere tarieven toe te passen leden te winnen ten koste van de andere kassen en als dat een beetje gaat waarom geen vakvereniging. Wij zullen de gebeurtenissen van nabij moeten volgen de spreuk indachtig een verwittigd man is er twee waard.* Over het verdere verloop van die lokale strijd werden we niet verder ingelicht, maar we veronderstellen dat de activiteiten van de jonge lokale Volksunieker wel degelijk op de voet gevolgd werden.

Het verslag van het gewestelijk verbond Dendermonde van 1968 meldde dat *De overgangen naar het Liberaal syndikaat zijn ingedijkt, terwijl die naar het A.B.V.V. sterk werden verminderd ...*¹¹⁹.

5.3. De werking van de afdeling.

5.3.1. Het dagelijks bestuur en de vergadering van de bestuursleden.

Over de werking van de Kalkense afdeling tijdens en kort na WO II worden we geïnformeerd in een artikel uit 1985 bij het afscheid van toenmalig voorzitter Marcel Scheire: *Reeds in 1942, onder de bezetting toen het ACV er werk begon van te maken om de afdeling her op te richten was Marcel er bij. Ook na de bevrijding was Marcel actief om via ledenwerfcampagnes, de christelijke vakbeweging van Kalken een nieuwe elan te geven*¹²⁰.

¹¹⁹ 7de Kongres gewestelijk verbond der Christelijke Vakverenigingen uit het Land van Schelde, Dender en Durme 13 oktober 1968, 1892-1967. *Gisteren, nu, morgen*, p. 58.

¹²⁰ De Volksmacht, 1 februari 1985.

De secretarissen van ACV-Wetteren, Baeyens en Dauwe, maakten regelmatig de bestuursvergaderingen mee en gaven duiding bij het algemene vakbondsgebeuren. Om de vier jaar werden voor de vernieuwing van het dagelijks bestuur verkiezingen gehouden.

Een belangrijke beslissing eind 1963 – begin 1964 was het behoud van de vaste vergadering van het bestuur op dinsdagavond.

5.3.2. Deelname van vrouwen in de plaatselijke afdeling.

De aanwezigheid van vrouwen in ACV-Kalken kwam nauwelijks tot uiting in de afdelingsverslagen. Vrouwen waren immers actiever betrokken bij de parochiale ACW-werking, vooral dan in de VKAJ, de KAV en de mutualiteit Steun Geeft Moed.

Bovendien hebben we de indruk dat de werking door en voor vrouwen er een was van hoogtes en laagtes. Op regelmatige tijdstippen werd gewerkt aan een heropstart.

De ACV-afdeling Kalken liet, als aanloop naar de grote betoging te Gent van 20 maart 1949, in De Volksmacht volgende mededeling verschijnen: *In tegenspraak met sommige berichten is de Provinciale Syndicale Massadag niet enkel voor de volwassen mannen, A.C.V.-leden, maar wel voor alle leden, van het A.C.V., mannen en vrouwen, en zeer speciaal de jeugd*¹²¹.

Uit volgende anekdotische vermelding in een aankondiging voor de algemene jaarlijkse vergadering van de Kalkense mutualiteit Steun geeft Moed van zondag 13 maart 1949 blijkt de hogere drempel voor de vrouw voor het bijwonen van die vergadering: *Gezien de belangrijkheid van deze vergadering rekenen wij op ieders tegenwoordigheid en vragen in de mate van het mogelijke de kinderen thuis te laten*¹²². Vooral in 1953 werd moeite gedaan om gezamenlijke ACV-CM vergaderingen van het dagelijks bestuur op te starten.

Over een werkelijke integratie van de vrouwelijke leden in de bestaande ledenkring van ACV-Kalken kan niet zo veel gezegd worden, behalve dat er een tijdlang (minstens sinds 1953 en minstens tot 1957) voor de mannelijke en vrouwelijke leden een aparte algemene vergadering was: een tombola in de voormiddag, meestal voorbehouden aan de vrouwelijke leden, en een prijskaarting in de namiddag voor de mannelijke leden. Tot de jaarlijkse nieuwjaarsvergadering van het bestuur waren ook de echtgenotes van de bestuursleden uitgenodigd. Bij een slechte kastoestand verviel die activiteit, zoals bijvoorbeeld in 1953.

In het bestuur van de plaatselijke afdeling waren de vrouwelijke leden enkel tijdens de periode 1953-1957 door een vrouw vertegenwoordigd: Rachel Van Wesemael uit de Vaartstraat¹²³. Uit geen enkel verslag is echter af te leiden dat ze werkelijk aan

¹²¹ De Volksmacht, 26 februari 1949.

¹²² De Volksmacht, 12 maart 1949.

¹²³ Rachel Van Wesemael (1911-1968) was gehuwd met René Claus (1903-1975).

de bestuursvergaderingen deelnam. Nochtans werden vanaf begin 1953 de bestuursvergaderingen gehouden elke tweede dinsdag van de maand in plaats van op zondagvoormiddag - een onmogelijk tijdstip voor vrouwen om de vergaderingen bij te wonen. De daaropvolgende jaren bleef het ACV-bestuur een uitsluitend mannelijke aangelegenheid. Men had blijkbaar geen haast vrouwen in het bestuur op te nemen. Het bleef bij een vermelding in een verslag van 13 september 1960: *Het punt ook een paar vrouwen in het bestuur op te nemen werd ook even aangehaald, maar daarover zal de toekomst verder uitwijzen.*

De vrouwelijke militanten van de ACV-afdeling Kalken hielden een eerste contactvergadering op donderdagavond 9 november 1975 om van gedachten te wisselen over de vrouwelijke syndicale werking in hun afdeling. De Volksmacht berichtte: *een beperkte maar flinke ploeg staat klaar om deel te nemen aan 't ACV-bestuur van Kalken, dat plaats heeft op iedere derde dinsdag van de maand. Na afzienbare tijd zullen zij opnieuw samenkomen om te zien hoe de werking evolueert en in hoeverre Laarne bereid is hier aan mee te werken, aldus Maria Cooreman en Maurits Scheire.* Een volgende samenkomen was gepland op 24-25 november of 20 december 1975 te Dendermonde¹²⁴.

5.3.3. De vergader-, vormings- en dienstbetoonruimte.

Aangezien het vroegere lokaal bij een VI-inslag op kerstavond 1944 vernield was, diende men een nieuw onderkomen te zoeken. Dat vond men in de herberg van bode Marcel De Wilde in de Uitbergsestraat¹²⁵. De maandelijkse bestuursvergaderingen vonden daar tot eind 1951 plaats.

In de periode 1951-1952 beleefde de ACV-afdeling een zwarte periode. Belangrijke problemen leidden tot het ontslag van bode Marcel De Wilde en voorzitter Edgard Van Mossevelde¹²⁶. Op last van het verbondsbestuur te Dendermonde diende een nieuw bureel en vergaderplaats voor het bestuur gevonden te worden¹²⁷. In eerste instantie kon men terecht in een woning in het dorp, waarschijnlijk in de woning van koster Remi Braeckman (1887-1974).

Tijdens diezelfde periode en tot eind 1953, werd als vergader-, vormings- en dienstbetoonruimte ook regelmatig gebruik gemaakt van de Kantschool, een gebouw met vergaderruimte in de vroegere kapel gelegen naast het oude gemeentehuis in Kalkendorp, dat door de pastoor werd onderverhuurd¹²⁸. Dat die ruimte heel wat personen

¹²⁴ De Volksmacht, 14 november 1975.

¹²⁵ Marcel De Wilde (1913-1974), gehuwd met Clara Van Den Abele (1916-2004) was eveneens agent van *De Volksverzekering*, de verzekeringsmaatschappij van de christelijke arbeidersbeweging. De Volksmacht, 26 maart 1949.

¹²⁶ Edgard Van Mossevelde (1911-1995) stond kort na de bevrijding mee in voor de heropstart van de Kalkense ACV-afdeling.

¹²⁷ Verslag bestuursvergadering 20 maart 1951.

¹²⁸ Het gemeentebestuur verhuurde de Kantschool aan de pastoor.

kon bevatten, moeten we afleiden uit het verhaal dat ter gelegenheid van de algemene vergadering van maart 1949 er niet minder dan naar schatting 350 aanwezigen waren¹²⁹. In het kasverslagboek noteerde de kassier op 8 januari 1954 de betaling van 300 frank/jaar voor het gebruik van de Kantschool als vergaderruimte. Tijdens de bestuursvergadering van 14 april 1953 had de proost aangekondigd dat er een nieuw *parochiaal tehuis* zou komen, namelijk na de aankoop van het huidige Parochiehuis door de parochie. Die aankoop vond plaats in december 1953.

Vanaf 1954 gingen de bestuurs- en overlegvergaderingen vooral door in het Parochiehuis. We veronderstellen dat ook het dienstencentrum geleidelijk aan overgeheveld werd van de Kantschool naar het Parochiehuis. Voor de plaatselijke geestelijkheid was de inrichting van een parochiehuis uitermate belangrijk om *een uitkijkpost te hebben over heel de parochie*. Dat in een niet nader genoemde Kalkense wijk 25% niet naar de kerk ging, was een agendapunt in een van de bestuursvergaderingen. Waarschijnlijk ging het over de wijk rond de Vaartstraat waar een belangrijke socialistische werking bestond.

We mogen evenmin over het hoofd zien dat de toenmalige ACV-voorzitter Marcel Scheire en zijn echtgenote de nieuwe herberg in het Parochiehuis openhielden tot in 1963.

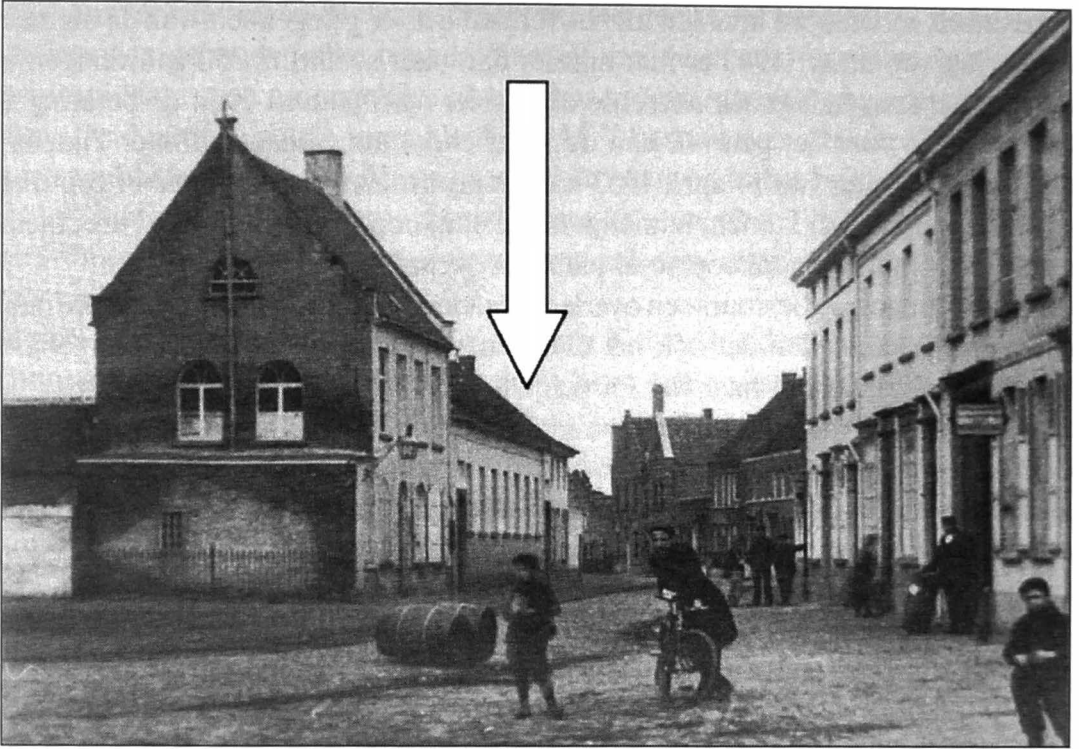
Tijdens de vergadering van 13 november 1962 werd gepraat over de nieuwe vergaderzalen in het Parochiehuis: de kosten van opkuis en verwarming zou men best verhalen op elke ACW-afdeling afzonderlijk, maar men twijfelde er aan dat de *plaatselijke kassen daartoe in staat zullen zijn is een andere zaak*.

De algemene vergaderingen en andere als zeer belangrijke aangekondigde vergaderingen voor *al de christelijke georganiseerde arbeiders en arbeidsters* bleven tot eind 1961 vooral doorgaan in de Kantschool¹³⁰. Na de afbraak van dat gebouw in de periode 1962-1963 week men voor dat soort organisaties uit naar een andere plaats dan de relatief kleine vergaderruimten van het parochiehuis. De algemene vergaderingen van 22 december 1963 en 13 december 1964 werden gehouden in zaal De Pluim, bij de familie Van Bogaert – Van Acker in de Koffiestraat.

De organisatie van die jaarlijkse algemene vergaderingen vergde een grote financiële inspanning: er was telkens een waardevolle tombola voor alle aanwezigen.

¹²⁹ De Volksmacht, 12 maart 1949.

¹³⁰ Volgende data van algemene vergaderingen van ACV-Kalken werden aangetroffen: 29 november 1945, 31 maart 1946, 6 maart 1949, 27 november 1949, 26 november 1950, 23 december 1951, 21 december 1952, 13 december 1953, 11 december 1954, 17 februari 1957 (mannen), 24 februari 1957 (vrouwen), 9 maart 1958, 7 december 1958 en 17 december 1961.

Illustratie 14. De Kantschool (pijl) in Kalkendorp naast het oude gemeentehuis.

De hoogtepunten in de Kalkense ACV-werking in deze periode waren onder andere de feestvergadering met optreden (lente 1950), de kerstvergaderingen (vanaf 1951), het feest der gedecoreerden (1952), de filmavonden (in 1953 en 1954), de toneelvoorstelling *Vadertje waarom huil je?* waarin een pleidooi gehouden werd voor de ACV-werking (1953-1954) en de reizen voor het bestuur. Zo was er voor de reis in juli 1957 een *spaarfonds* opgericht waarbij elkeen een jaar lang bij elke vergadering een bepaald bedrag samenlegde. In 1958 trok men naar Expo 58.

Illustratie 15. De acteurs van het toneelstuk Vadertje waarom huil je?, gebracht in de kantschool in de periode 1953-1954. Auteur: Maurits Uytterschaut en regisseur E.H. Michel Coessens.

Enkele acteurs werden herkend: Maurits Uytterschaut, Tony Van Nieulande, Marcel Van de Velde, Henri Baert, Remi Bracke, Paul Cours, Hugo Stevens, Oscar Onselaer, Gerard Baert en Eric Scheire (kind).

5.3.3. Jeugdwerking en jeugdvergaderingen.

De werking van de KAJ stond midden de jaren 1950 op een laag pitje. Misschien was dat wel omdat enkele KAJ-verantwoordelijken nog vóór hun huwelijk tot het bestuur van ACV-Kalken waren toegetreden, met name Gerard Baert, Marcel Scheire en Maurice Scheire. Eind 1957 werd gemeld dat *de toestand van de KAJ verbeterd is*¹³¹. De KAJ en de VKAJ werden af en toe financieel ondersteund, bijvoorbeeld met een gift voor het Lourdesfonds (KAJ-VKAJ, 1952) of met een beloning voor bewezen diensten (VKAJ, 1957).

Aan de overkoepelende parochiale ACW-werking naar de jeugd toe, werd door ACV meegewerkt ter gelegenheid van de inhuldiging van het parochiale speelplein voor de jeugd (in 1958) en de organisatie van het jaarlijkse Breughelfeest. Tijdens de bestuursvergadering van 14 februari 1961 werd gesproken over een eventuele samen-

¹³¹ Verslag vergadering ACV-Kalken van 5 november 1957.

werking KAJ – KSA, *wat evenwel niet zonder veel moeilijkheden zal gebeuren.*

Om de jonge werklieden, jongens en meisjes, te contacteren, vroeg en verkreeg de ACV-afdeling de lijsten van de schoolverlaters van de Kalkense *jongens- en meisjes-school* (toen meestal nog op veertienjarige leeftijd) of van de buitengemeentelijke vakscholen. De *schoolverlatersactie* verliep onder de verantwoordelijkheid van de (V)KAJ. Die werkwijze werd voor het eerst vermeld in verslagen van vergaderingen van 1953, een periode waarin op verbondelijk vlak werd gesteld dat ongeveer de helft van de jongens en meisjes *verder naar de school* gingen.

Vooraf vanaf de jaren 1960 werden ACV-bestuursleden geronseld uit de plaatselijke KAJ.

Eind 1960 was er een voetbalwedstrijd tussen ACV en KAJ gepland. Een terugblik op die activiteit ontbrak in het verslagboek, maar we kunnen stellen dat dit ook een vorm van ledenwerving was.

Tijdens de ACV-bestuursvergadering van 14 februari 1961 werd de plaatselijke KAJ-afdeling vertegenwoordigd door André Hanselaer (°1937). Later werd ook oud-KAJ-er Frans Van Laere (°1942) in het bestuur van ACV-Kalken opgenomen.

De *Arbeidsweek* ingericht door pater De Wit in oktober 1961, met dagelijkse boetetochten, ontspanningsavonden en een arbeidersmis als afsluiting, was de aanleiding voor een grote wervingsactie voor KAJ, KWB en ACV.

In het kader van de syndicale vorming van de jeugd werden in Kalken syndicale jeugdavonden ingericht: 26 november 1962 (*De R.M.Z.*, 20 aanwezigen), 10 december 1962 (*Het Betaald Verlof*, 23 aanwezigen), 17 december 1962 (*Solidariteit en Syndikalisme*, 17 aanwezigen) en 25 februari 1965 (*Veiligheid en gezondheid en Jeugd en Syndikalisme*, 24 aanwezigen).

5.3.4. *De rol van de proost en de plaatselijke geestelijkheid.*

De proost werd uitgenodigd op alle vergaderingen en hij woonde die ook meestal bij. Bij een aanstelling of een afscheid en ter gelegenheid van nieuwjaar werd hij met een geschenk bedacht.

Tijdens de bestuursvergadering van januari 1955 riep de proost alle bestuursleden op om lid te worden van de H. Hartbond.

5.3.5. *Dienstverlening.*

Gaandeweg werd het aantal zitdagen in het Kalkense bureel uitgebreid. Tabel 11 geeft een overzicht van die dienstverlening tot eind 1964. Voor de periode 1964-1977 beschikken we over geen ander dienstverleningsschema.

	1949	1953	Augustus 1955	September 1959	December 1964
Maandag	14-18	8.30-12	8.30-11	9.30-10.30	8.30-12
Dinsdag	-	8.30-9	8.30-10	-	13.30-18
Woensdag	8-12	8.30-12	14-16	9.30-10.30	8.30-12
Donderdag	-	8.30-9	8.30-10	-	13.30-18
Vrijdag	8-12 + 14-18	8-12 + 14-18	8.30-11	9.30-11	8.30-12
Zaterdag	-	-	8.30-11	-	-

Tabel 11. Overzicht van de bureeluren ACV-Kalken, periode 1949- 1964.

De bodes haalden vooral de lidgelden ten huize op. Voor 1955 werden de rondes van de bode in Kalken gepubliceerd:

- Maandagnamiddag: Zomerstraat – Eethoek – Apostelhuizen – Bosstraat – Krimineelstraat en Vaartstraat.
- Dinsdagnamiddag: Schriekstraat – Hussevelde – Portugiezenstraat – Scheestraat – Nerenweg (Heirweg) – Molenstraat- Dorp – Koffiestraat – Vaartstraat
- Woensdagnamiddag: Heirweg – Brugstraat – Hogendries – Vaartstraat – Provinciebaan – Kapellestraat
- Donderdagnamiddag: Vromondstraat – Bosstraatje en Bieststraat.
- Vrijdagnamiddag: Vromondstraat – Bosstraatje – Uitbergsestraat – Boombosstraat en Kruisen.

Een andere dienstverlening was de uitbetaling van de werklozensteun. De economische heropbouw verliep niet vlot, zodat de werkloosheidsproblematiek op het einde van de jaren veertig een centraal actiepunt vormde. Op 30 oktober 1948 bijvoorbeeld waren er in Kalken 85 volledige en 160 onvolledige werklozen. De stempeldienst werd waargenomen door gemeenteontvanger Oscar Bogaert (1884-1968). De uitbetalingen gebeurden toen op vrijdag(voormiddag) in het bureel in de Uitbergsestraat. Later, bijvoorbeeld in 1953, gebeurde de uitbetaling van de werklozen in de kapel van de Kantschool¹³². De uitbetaling van de werklozensteun in 1964 kon op maandag, woensdag en vrijdag tot 11 uur gebeuren.

In tabel 12 werd een overzicht van de werklozen voor de gemeenten Kalken, Laarne, Overmere en Wetteren voor 1958 opgenomen¹³³.

¹³² De Volksmacht, 14 februari 1953.

¹³³ Kadoc, ACW Waas en Dender, doos 16.

	Telling aantal arbeiders en bedienden 1947	Aantal werklozen 1958	Verhouding
Kalken	1096	183	16,7%
Laarne	1514	194	12,8%
Overmere	601	85	14,1%
Wetteren	6487	911	14,0%

Tabel 12. Werklozen in 1958 in de regio Wetteren.

5.3.6. Vorming, propaganda en informatie.

De ACV-textielgewestbond hield op 29 oktober 1950 in Dendermonde een studievoormiddag. In De Volksmacht deed ACV-Kalken daartoe volgende uitspraak: *Kalken, textielcentrum bij uitstek, moet op deze studievoormiddag zeker zijn aantal voormannen leveren*¹³⁴. Waar ter gelegenheid van de jaarlijkse algemene vergaderingen en de wijkvergaderingen de (kandidaat-) leden gesproken werd over de belangrijkste ontwikkelingen en de voornaamste rechten en plichten van de arbeiders, dan werden plaatselijk vanaf 1957 tijdens de wintermaanden vormingsavonden rond specifieke onderwerpen ingericht. Deelname aan congressen en de oprichting van een studiekring (1954) droegen bij tot een permanente vorming van bestuursleden, militanten en leden.

Voor een betere herkenbaarheid van de Kalkense christelijke vakvereniging werd ter gelegenheid van de gewestelijke syndicale dag van 1948 te Kalken een nieuwe vlag ingehuldigd. Voorzitter Van Mossevelde was in 1947 van plan om *een tombola te organiseren ten voordele van het ACV (een vlag?) met het oog op de gewestelijke syndicale dag toekomende jaar in Kalken zoals mij beloofd is door A. Duquet*¹³⁵. Op de vlag staat de leuze: *Godsdienst - Huisgezin – Vaderland*.

¹³⁴ De Volksmacht, 28 oktober 1950.

¹³⁵ Kadoc, Archief ACW-Waas en Dender, nr. 185, Kalken, brief Edgard Van Mossevelde aan Valère Onselaere, 27 oktober 1947.

Illustratie 16. Vlag van ACV-Kalken met de (bijna onzichtbare) leuze Godstienst – Huisgezin – Vaderland, in gebruik genomen in 1948¹³⁶.

Op die gewestelijke syndicale dag mocht men volgens de berichtgeving in *De Volksmacht* ongeveer 3000 deelnemers begroeten. Deelnemers aan grootse manifestaties zoals de viering van het jubeljaar 1954 te Gent en de viering van Mgr. Cardijn in 1956 droegen bij tot een blijvend bewustzijn.

De ACV-leden ontvingen vanaf 1945 het maandblad ACV. Diegenen die een hoger lidgeld betaalden, ontvingen ook *De Volksmacht*. Een overzicht van 31 december 1961 vermeldde dat in Kalken 621 gezinnen *De Volksmacht*, 471 gezinnen dagblad

¹³⁶ *De Volksmacht*, 1 januari 1949.

Het Volk en 275 gezinnen *Ons Zondagsblad* bedeed kregen.

Behalve de oproep tot bescherming en opleiding van vrouwelijke fabriekswerksters in plaatselijke bedrijven, werden in de verslagen van de Kalkense bestuursvergaderingen af en toe gegevens over studiedagen voor vrouwelijke werkkrachten opgenomen, bijvoorbeeld een in Waasmunster midden 1953. De deelnemers zouden per auto opgehaald worden.

Na WO II werden 's avonds wijkvergaderingen gehouden in de wijkcafés: *Arbeidsters en arbeiders, wie wil op de hoogte zijn, kome naar de wijkvergaderingen*¹³⁷.

Plaatselijk werden ook studiedagen voor bestuursleden en militanten ingericht, zo bijvoorbeeld op 8 februari 1964 *Solidariteit en syndikalisme en het gewaarborgd weekloon* voor 25 aanwezigen.

Ter gelegenheid van de bestuursvergaderingen werd meermaals opgeroepen de jonge arbeiders op de arbeidsvloer zoveel mogelijk te beschermen en hen met raad en daad bij te staan.

Bij gebrek aan bronnen voor een groot deel van de jaren 1960 en 1970 was het moeilijk een algemeen overzicht van de vormingsactiviteiten van ACV-Kalken te geven.

5.4. Decoratiefeesten in en buiten de ACV-afdeling.

Decoratiefeesten waren belangrijke gebeurtenissen voor een lokale afdeling. Voor 1952 vonden we ervan een vermelding, maar eerst over dat van 1970 zijn concrete gegevens voorhanden in de vorm van een lijst van personen voor wie een syndicale onderscheiding voorzien werd.

Gulden ereteken 1ste klas:

Baele Frans, Buyle Maurice, Callebaut Jozef, Claus Achiël, Claus Henri, Dauwe Baziël, De Backer Maurice, De Bleu Madeleine, De Letter Charles, De Meyer Emiel, De Rocker Frederik, Huylebroeck Jozef, Ruys Frans, Van Den Abbeele Edmond en Vermeulen Raymond.

Zilveren ereteken 2de klas:

Baert Gerard, De Bruycker Florimond, De Bruycker Petrus, De Grauwe Florent, De Wilde Marcel, Hoogewijs Maurice, Meysman Maria, Pauwels Adolf, Pieters Gustaaf, Roelandt Jozef, Scheire Louis, Scheire Marcel, Staelens Victor en Van De Vijver Livien Maurice.

Bronzen ereteken 3de klas:

Baert Rafaël en Onselaere Jules.

Ook op de werkvloer werden werknemers gehuldigd. Een voorbeeld daarvan is de verermerking van werknemers van de firma Tissage Vanham voor 25 jaar trouwe dienst in 1949. Aandachtige lezers zullen opmerken dat de Tissage Vanham slechts tijdens de jaren 1930 in Kalken actief was. Volgende personen werden toen gedecoreerd: Leonie Oudorp, Margriet Van Lyssebetten, ACV-délégué Kamiel Van Ac-

¹³⁷ De Volksmacht, 12 november 1949.

ker, Frans Scheire, Henri Schepens, Severin Scheire, Victor De Bruycker, Napoleon Baele, De Plu Kamiel, Theofiel Plovie, Remie Steyaert, Achiël en Raymond Van Lyssebetten en Rene Claus¹³⁸.

5.5. *Deelname aan ACW-activiteiten.*

Uit de briefwisseling van Edgard Van Mossevelde belichten we twee brieven gericht aan Valère Onselaere¹³⁹. Een eerste schreef hij als voorzitter van de Kalkense KWB-afdeling op 22 november 1944.

In een brief van 13 december 1946 somde hij de leden en het dagelijks bestuur van het *P.C. onzer gemeente, samengesteld door het werkersverbond*. De leden waren: Marcel De Wilde (1913-1974), Jules Onselaere (1920-1992), Cesar Van Strydonck (1883-1965), Julia Verstraeten, Raymond Goubert (1916-1984), Gerard Baert (1922-1977) en Edgard Van Mossevelde, aangevuld met proost Z.E.H. Frans De Paepe (1920-2001). Het moet ons dan ook niet verwonderen dat ACV-leden verzeild geraakten in lokaal politieke instellingen. In de gemeenteraadszitting van 13 april 1953 werd zo onder andere ACV-boegbeeld Marcel Scheire verkozen tot lid van de Commissie voor Openbare Onderstand (de C.O.O.). Vanuit ACW-strekking werd hij in die commissie bijgestaan door Edgard Van Mossevelde.

Uiteraard waren ACV-leden hartelijk welkom op het jaarlijkse Rerumnovarumfeest, zoals bijvoorbeeld dat van 16 juni 1946¹⁴⁰.

In het hoofdbestuur van het plaatselijke ACW was er in 1956 plaats voor drie vertegenwoordigers van het ACV. Wie die plaatsen invulde, kon niet nagegaan worden. De leden van het ACV werden opgeroepen deel te nemen aan een van de belangrijkste activiteiten van het ACW: de gewestelijke en plaatselijke Rerum-novarumvieringen. Ook aan de recollectie of bezinning, gericht naar alle bestuursleden van de christelijke organisaties, op zondagvoormiddag 6 mei 1956 in het Kalkense klooster, werd door ACV-bestuursleden deelgenomen.

¹³⁸ De Volksmacht, 3 september 1949. Leonie Opdorp (1897-1976) was gehuwd met Severinus Scheire (1890-1975). Hun zoon Marcel Scheire zou later de Kalkens ACV-afdeling leiden.

¹³⁹ KADOC, ACW Waas en Dender, doos 185, Kalken.

¹⁴⁰ De Volksmacht, 22 juni 1946.

Illustratie 17. Recollecte in het klooster te Kalken, 6 mei 1956.

Vlnr. achteraan: Maria Braeckman, x,x,x, Jules Onselaere, Juffrouw Drieghe, Marcel Scheire, Frederik De Rocker, x, Madeleine Van Den Hende, x, x, André Hanselaer, x, Maurice Scheire, Cesar Lammens, ... Troch, Petrus Claes, Kamiel Van Acker, x, Jozef De Landtsheer, Evarist De Gelder, Edgard Van Mossevelde.

Vlnr. vooraan: Suzanne Bracke, Paula Van De Calseyde, x, x, Marie-Josée Troch, Cyriel Verstuyft (?), x, x, ... Hanselaer, Georgine Clerick en Raphaël of Maurice Copers.

De voornaamste afdelingen van de Christelijke Arbeidersbeweging zijn de sociaal-economische (de mutualiteit CM en de vakbond ACV), de sociaal-culturele (KAJ, VKAJ, KWB, KAV en de Gepensioneerden) en het politiek comité (P.C.). ACW-Kalken kon op heel wat leden beroep doen, we namen als voorbeeld het ledenbestand anno 1958¹⁴¹.

Totale bevolking	ACV	CM	KWB	KAV	KAJ	VKAJ
4828	798	2793	64	240	48	75

Tabel 13. ACW Kalken, ledenbestand per tak, anno 1958.

¹⁴¹ DE COCK P., *o.c.*, p. 116.

Illustratie 18. Edgard Van Mossevelde (1911-1995).

Illustratie 19. Charles De Letter (1906-1989).

5.6. Impact op de plaatselijke politiek.

We halen hierbij Eric De Ridder aan. *In de periode 1950-1955 liet het A.C.V. een onderzoek instellen naar het woningbestand in Kalken. Het resultaat was onthutsend: meer dan 30% van de huizen waren krotwoningen en een groot aantal ervan werd bewoond door 2 en zelfs 3 gezinnen. Het toenmalige gemeentebestuur heeft in 1956 een eerste poging gedaan om orde op zaken te stellen (vooral om de negatieve migratie te doen ophouden). In samenwerking met de Gewestelijke Samenwerkingsmaatschappij "Eigen Dak" werden een aantal volkswoningen opgetrokken¹⁴² in de huidige Nerenweg.*

6. In Laarne.

6.1. De economische situatie.

Uit een overzichtstaat van eind 1958 opgemaakt door de Laarnse ACW-afdeling¹⁴³ bleek dat Laarne toen op een bevolking van 4931 inwoners ongeveer 1350 arbeiders en 610 arbeidsters, 120 mannelijke en 40 vrouwelijke bedienden had. In tabel 9 werden de belangrijkste bedrijven in Laarne eind 1958 opgenomen. Er waren in Laarne tijdens de periode 1953-1958 170 meer uitwijkingen dan inwijkingen, een iets lager aantal dan we voor Kalken gezien hebben.

¹⁴² DE RIDDER E., *Het machtsverwervingsproces op het micro-politieke vlak na de tweede wereldoorlog. Casus: De gemeenteraadsverkiezingen te Kalken (1946-1982), onuitgegeven licentiaatsverhandeling*, Ugent, 1984, p. 13.

¹⁴³ Kadoc, ACW-Waas en Dender, nr. 188, Laarne, 31 december 1958.

6.2. De heropstart.

Op Allerheiligen 1945 werd een voorlopig bestuur aangesteld. Namen van andere bestuursleden dan die van voorzitter Medard De Loose werden niet medegedeeld. Tijdens de algemene ledenvergadering van 2 december 1945 zou dat voorlopig bestuur al dan niet aanvaard worden.

Een heel belangrijk en algemeen strijdpunt was de aanpassing van de werklozensteun voor het groot aantal werklozen. Elke afdeling werd vanuit het verbond aangespoord een motie in die zin naar ACV-Brussel te sturen. Voor Laarne gebeurde dat eind 1945 in naam van 75 werkloze ACV-aangeslotenen¹⁴⁴. Ook vanuit Kalken werd gereageerd¹⁴⁵.

In 1949 was het plaatselijk inlichtingsbureau in het Gildenhuis geopend op:

- maandag van 8 tot 12 uur.
- dinsdag van 8 tot 12 en 14 tot 18 uur.
- donderdag van 8 tot 12 en 14 tot 18 uur.
- zaterdag van 8 tot 12 en 14 tot 16 uur.

Zo goed als alle activiteiten op Laarns grondgebied gingen door in het Gildenhuis. Tijdens de eerste naoorlogse algemene vergadering van zondag 7 april 1946 werd onder andere gesproken over de vertegenwoordiging van de ACV-leden in de firma Hanus. De verkiezing van die delegatie werd uitgesteld tot een latere vergadering. De eerste naoorlogse voorzitter Medard De Loose leidde nog de algemene vergadering van zondag 17 november 1946, maar waarschijnlijk werd kort nadien Adolf Verstuyft tot nieuwe voorzitter verkozen. Voor de periode 1947-1948 beschikken we over geen gegevens¹⁴⁶.

Waarschijnlijk de eerste naoorlogse bode was Adolf De Wilde (1905-1973), gehuwd met Elvire Baetens (1916-1999), die sinds zijn huwelijk in 1941 in het Gildenhuis woonde. Het gezin De Wilde – Baetens bleef er wonen tot in 1951. Later werd Adolf De Wilde schepen van de gemeente Laarne¹⁴⁷.

Begin 1949 werd bericht over de eerste algemene ledenvergadering *sinds het zelfstandig bestaan onzer ACV-afdeling*¹⁴⁸, waarmee bedoeld werd dat de werking van de afdeling van Laarne als onafhankelijk van die van Wetteren werd gezien.

6.3. In de ban van het getal.

Het ledenbestand van de Laarnse afdeling nam vooral toe met de hulp van de *syndicale delegatie Hanus*. Begin 1949 was het aantal leden tot meer dan 900 aangegroeid en

¹⁴⁴ De Volksmacht, 25 november 1945.

¹⁴⁵ De Volksmacht, 2 december 1945.

¹⁴⁶ Kadoc beschikt niet over de jaargangen De Volksmacht 1947 en 1949.

¹⁴⁷ Adolf De Wilde was ook nog voorzitter van ACW-Laarne (vermelding 1950-1958) en bode van de CM-afdeling Laarne.

¹⁴⁸ De Volksmacht, 22 januari 1949. Algemene vergadering van 16 januari 1949.

enkele maanden later werd dan ook een uitbreiding van het bestuur aangekondigd¹⁴⁹. Vanaf halfweg februari 1950 werd ook in Laarne, zoals ook in Kalken het geval was, een voorlichtings- en propagandaweek ingericht¹⁵⁰.

Op 31 december 1955 werden 322 vrouwelijke leden en op 31 december 1960 277 vrouwelijke leden geteld.

6.4. *Vorming van de leden.*

Vorming van leden was heel belangrijk. Een voorbeeld van vorming van vrouwelijke leden is illustratie 20. De foto is genomen in het midden van de jaren '60 op een studiedag van het ACV in het centrum Trefpunt in Dendermonde. Vooraan drie Laarnse ACV'ers, alle drie arbeidsters in de textielfabriek Hanus in Laarne.

*Illustratie 20. Vormingsactiviteit voor ACV-vrouwen te Dendermonde.
Van links naar rechts: Paula Van de Velde, Irène Baetens, Irma Bijn. Verzameling
Irene Baetens.*

6.5. *Vieringen bij ACV-Laarne en in Laarnefabriek.*

In 1969 werd het vijftigjarig lidmaatschap van volksfiguur Ghislain Eeckhout uit de Kleine Achterstraat gevierd. Dat gebeurde in samenwerking met KWB-Laarne. Op 29 april 1973 vierde ACV Laarne het 75-jarig bestaan van de afdeling. In een

¹⁴⁹ De Volksmacht, 4 juni 1949.

¹⁵⁰ De Volksmacht, 24 december 1949.

programmaboekje werden de pioniers bedankt voor hun inzet, zonder vermelding van specifieke feiten noch namen.

In Laarnefabriek werden ook de werknemers regelmatig gevierd. Dat gebeurde soms los van elke vakbondsinvloed, maar soms ook in samenwerking met de vakbonden. Een voorbeeld daarvan is de uitreiking van de gouden medaille in de Orde van Leopold II voor vijftig jaar dienst aan Petrus De Bruycker in het najaar van 1959. Terzelfder tijd werden ook andere werknemers in de bloemetjes gezet. Voor 35 jaar dienst waren dat: Vital D'Haemer, Anna Braeckman, Achiël Claus, Petrus Van Poucke, Alfons Strubbe, Jozef Van Acker, Kamiel Van Brussel, Englebert Van Der Vennet en Maurice Verheyden. Voor 25 jaar dienst noteerde men: Emiel De Wilde, Achiël Van De Weghe, Gaston Van Hecke, Gaston Vereecken, Madeleine Claus en Aline Schatteman¹⁵¹.

Illustratie 21. Decoratiefest Fabriek Hanus. Foto ter hoogte van de woning van directeur-ingenieur De Bruycker, omstreeks WO II.

Slechts enkele personen werden herkend. Op de bovenste rij: Cesar Vervaet (zesde van links), Bavo De Moor (zevende van links), Oscar Van De Weghe (zevende van rechts). Op de onderste rij: Germaine De Geest (derde van links), directeur De Bruycker (vijfde van links), directeur Van Gheen (zevende van links) en Henri De Nobe (uiterst rechts). Verzameling Roger Van De Weghe.

¹⁵¹ De Volksmacht, 1959, nr. 43.

6.6. *Stakingen ook in Laarnefabriek.*

Ook in de fabriek Hanus brak in 1950 een staking uit. Tijdens de vergadering van ACV-Kalken van 13 mei 1950 werd reeds over een mogelijke stakingsactie gesproken. In de editie van *De Volksmacht* van 22 juli 1950 werd bericht dat de staking afgelopen was en dat de problemen in de fabriek vooral in Gent werden besproken. Blijkbaar was er tijdens die stakingsperiode een hulpactie voor de stakers op gang gekomen. Zowel ACV-Laarne als ACV-Kalken ontkenden die hulpactie op gang gezet te hebben¹⁵².

Ook omwille van zuiver lokale aangelegenheden kon het werk gestaakt worden. Zo herinnerde Theofiel Van Laecken zich een succesvolle stakingsactie tegen een directeur die zich onmogelijk gemaakt had. De directeur werd verwijderd¹⁵³.

6.7. *De Welvaartwinkels en dagblad Het Volk.*

Alhoewel de af- of aanwezigheid van een Welvaartwinkel in een bepaalde gemeente niet bepalend was voor het succes van een ACV-afdeling, besteden we er toch even aandacht aan. De ACW-koepel riep alle leden van de Christelijke Arbeidersbeweging op om in de plaatselijke Welvaartwinkels per week minstens voor 50 frank aankopen te doen. In Laarne konden de ACV-leden sinds 1939 (en zeker tot in 1959) terecht in de Welvaartwinkel bij Jozef Van Kerckhove in de Veldstraat 16 te Laarne. Het was echter niet gemakkelijk een Welvaartwinkel te promoten terwijl vele winkeliers aangesloten waren bij de CM¹⁵⁴.

Zowel de Laarnse als de Kalkense werklieden werden opgeroepen de krant *Het Volk* te lezen. Theofiel De Kesel uit de Kuiperstraat 3 te Laarne verdeelde die krant voor Laarne en Kalken¹⁵⁵.

6.8. *Deelname aan ACW-activiteiten.*

Dat de Laarnse ACV-afdeling meewerkte aan ACW-activiteiten was niet meer dan logisch. Een van de meest in het oog springende activiteiten was de jaarlijkse rerumnovariumviering.

¹⁵² *De Volksmacht*, 5 augustus 1950.

¹⁵³ Gesprek met Theofiel Van Laecken, 8 juni 2009.

¹⁵⁴ *De Volkswil*, 3 juni 1939 en Kadoc, ACW Waas en Dender, doos 188.

¹⁵⁵ *De Volksmacht*, 5 januari 1946.

A. C. W.
LAARNE

Rerum-Novarum 1955

O. L. Heer Hemelvaart 19 Mei

Meer dan ooit moet ieder aangeslotene bij een of meer der Christen Organisaties, actief meedoen op Rerum-Novarum. — Van onze krachtadigheid zal ons ZIJN of NIET-ZIJN afhangen.

HET PROGRAMMA :

1. Te 8 ure H. Mis voor onze afgestorven leden. met offerande en gelegenheid-sermoen.
2. Te 16 ure : Samenkomst aan 't Gildenhuis. korte optocht en uitreiking van nummers voor een prachtige GRATIS -TOMBOLA voor de aanwezigen (2000 fr. prijzen).
3. Feestvergadering met spreekbeurt.
4. Onze jonge Turnclub op de planken.
5. Aangepaste Film.
6. Trekking van de Tombola.
7. Gezellig Samenzijn. muziek en vermaak.

Nu mag niemand thuisblijven !

Namens de verschillende besturen :

A.C.V. C.M. K.A.V. V.K.A.J. K.A.J. K.W.B.

LET OP ! Voor onze vrijheid en die onzer kinderen : Morgen Maandag 16 Mei. te 20 ure, ALLEN NAAR HET GILDENHUIS. Spreker **Theo Lefèvre** en film «Mislukte marsch op Brussel van 26 Maart».

 ALLEN OP POST !

*Illustratie 22. Uitnodiging voor de Rerum-Novarumviering te Laarne in 1955.
Verzameling ACW Waas en Dender.*

Het bestuur van ACW-Laarne bestond op 29 oktober 1975 uit 22 leden, de proost inbegrepen. ACV-Laarne leverde naast ondervoorzitter Alfons De Maesschalck nog vijf andere leden, namelijk Michel Van Luchene, Maurits Lammens, Adolf Verstuyft, Roger De Vijlder en Omer Ingels.

Totale bevolking	ACV	CM	KWB	KAV	KBG	KAJ	VKAJ
5129	1120	2830	104	416	179	22	41

Tabel 14. ACW Laarne, ledenbestand per tak, 31 december 1963.

Anderzijds werden ACV-ers via het ACW in het lokale politieke leven betrokken. De katholieke partij wou ook immers arbeiders, en dan liefst invloedrijke, op de lijst van haar kandidaten voor de gemeenteraadsverkiezingen zien staan. Wie immers in

Laarnefabriek goed gezien was, zou wellicht heel wat stemmen trekken en zou dan ook als gemeenteraadslid van nut kunnen zijn.

In 1952 kwam lokaal ACV-voorzitter Adolf Verstuyft dan ook in de gemeentepolitiek terecht, eerst als raadslid en later als schepen (legislaturen 1970-1988). Ook bode Adolf De Wilde zou als schepen en bijvoorbeeld Theofiel Van Laecken als gemeenteraadslid de belangen van de arbeider kunnen verdedigen.

7. *Samenwerking tussen de ACV-afdelingen Kalken en Laarne.*

Gegevens over het werkjaar 1958 vermelden dat de plaatselijke secretariaten Laarne en Kalken regelmatig gezamenlijke bestuursvergaderingen organiseerden. De afdelingen organiseerden bijvoorbeeld ook samen een nieuwjaarswens (afwisselend in Kalken of Laarne tijdens de periode 1962-1968 en herhaald in 1978), uitstappen en algemene voorlichtingsavonden.

8. *Zoeken naar inspraak in de plaatselijke bedrijven.*

De naoorlogse periode werd gekenmerkt door een *grote vooruitgang op gebied van medezeggenschap en medebeheer, zowel voor de vakbeweging als voor de arbeiders zelf* op de werkvloer. De arbeider kon ingeschakeld worden als vakbondsafgevaardigde¹⁵⁶, als lid van een comité van gezondheid en veiligheid en vanaf 1950 als lid van de ondernemingsraad¹⁵⁷.

Omdat in 1950 voor het eerst verkiezingen voor de ondernemingsraden werden ingericht, was het nodig een aantal studievergaderingen in te leggen. Die vonden meestal plaats in Laarne omdat de textielfabriek van Hanus het enige bedrijf was uit Laarne en Kalken waar zulke verkiezingen zouden doorgaan. Een eerste studiedag ging te Laarne door op 4 december 1949 en was speciaal ingericht voor de arbeiders uit Laarne en Kalken¹⁵⁸. De kandidatenlijst werd met de medewerking van een honderdtal personen tijdens vier fabrieksvergaderingen (twee in Laarne en twee in Kalken) opgesteld en ze bevatte de namen van volgende personen:

Arbeiders: Verstuyft Adolf, Ingels Gabriëlle, Van Accoleyn Kamiel, Van Hoecke Oscar, Van den Abeele Jozef, De Wilde August, Raman Romain, Baetens Adrienne, Roels Cesar en Van Laere Kamiel.

Bedienden: Van De Velde Prudent en Standaert Lucien.

Een *troepenshow* te Dendermonde met alle bestuursleden van de afdelingen en de

¹⁵⁶ Die afgevaardigden dienen de belangen van de werknemers zowel op individueel als collectief vlak te verdedigen. Zij moeten er tevens op toezien dat de werkgever de sociale wetgeving volgt.

¹⁵⁷ Een lid van de ondernemingsraad krijgt inzicht in de economische en zakelijke bedrijfscijfers. De ondernemingsraad is een adviserend orgaan dat vooral zijn stempel kan drukken op de verlofregeeling.

¹⁵⁸ De Volksmacht, 26 november 1949.

kandidaten voor de verkiezingen van de ondernemingsraden op 19 februari 1950 was de ultieme voorbereiding.

In slechts 17 bedrijven in het arrondissement Dendermonde, waaronder het textielbedrijf Hanus te Laarne, werden in 1950 de eerste verkiezingen voor de ondernemingsraden gehouden. Het ACV behaalde in het arrondissement 56% van de stemmen tegenover 41% voor het ABVV en 3% voor de liberale vakbond. In het bedrijf Hanus behaalden zes ACV-ers een plaats in de ondernemingsraad tegenover twee ABVV-ers.

De ondernemingsraden in ons Arrondissement

Een zege voor het A. C. V. !

HIER DE VOLLEDIGE UITSLAG	(A.C.V.	56%
	(A.B.V.V.	41%
	(Lib.	3%

	ACV	ABVV	Lib.
U.M.B., Baasrode	4	0	0
Br. Van Roy, Wieze	3	2	0
Vertongen-Goens, Denderm.	1	4	0
Goossens, Zele	5	0	0
De Backer-De Rudder, Wetteren	3	2	0
Phormium, Zele	2	2	1
Safco, Zele	2	1	2
Roos Geerinck-De Nayer Grembergen	2	3	0
March, Stichelmans, St-Gillis	2	3	0
Le Lis, Hamme	3	3	0
Manta, Waasmunster	8	2	0
Hanus, Laarne	6	2	0
Beirnaert, Wetteren	4	6	0
Chaus. de l'Escaut, Dendermonde	4	2	0
Union St-Gillis	1	5	0
Produrac Wichelen	3	2	0
U.C.B. Schoonaarde	3	2	0
	56	41	3

Illustratie 23. Uitslag verkiezingen voor de ondernemingsraden in de 17 bedrijven die daarvoor in aanmerking kwamen in het arrondissement Dendermonde, 1950.

Uittreksel uit De Volksmacht, 11 maart 1950.

Eind 1950 had het ACV een plaatselijke vertegenwoordiging in de textielbedrijven Hanus, Vanham en Tissage de Calcken. We weten niet in hoeverre vrouwen daarvan deel uitmaakten. Om de vakbonds*délégués* en de leden van de ondernemingsraad bij te ku-

nen staan, zouden fabrieksbesturen (1950, werkhuizen Hanet) of fabriekskernen (1956) opgericht worden. Het ACV probeerde ook daarvoor de geschikte personen te vinden. Voor de nieuwe verkiezingen voor de ondernemingsraad in de fabriek van Hanus in 1954 beschikken we over geen kandidatenlijsten. De verslagen van de vergadering van ACV-Kalken vermeldde wel de teneur: er waren weinig Kalkense vertegenwoordigers, maar anderzijds was *het syndicaal feit {...} erkend*. Volgens het Kalkense ACV-bestuur was er *goed gestemd*, niettegenstaande de propaganda *door Mr. Hannet een beetje geremd was en volgende keer*. Blijkbaar had Mr. Hanet, evenals zijn vader, het niet al te veel begrepen op de algemene vakbondswerking.

Begin 1955 werd op een bestuursvergadering van de Kalkense afdeling gesproken over het opstellen van een lijst van kandidaten voor de eerste sociale verkiezingen in *Tissage de Calcken Van Ham*, waar 112 arbeiders tewerkgesteld waren. Verdere gegevens ontbreken. Uiteindelijk diende het ACV voor de verkiezingen van 15 december 1958 voor het Comité voor Veiligheid en Gezondheid (KVGv) in het bedrijf *Nouveau Tissage Mécanique de Calcken (Firma Vanham)* een lijst van 6 personen in. In volgorde waren dat René Staelens (Kalken), Cyriel Van Loo (Laarne), Petrus De Bruycker (Kalken), Frans De Greef (Kalken), Armand Temmerman (Laarne) en Lydie De Greef (Kalken)¹⁵⁹. Het ACV veroverde 2 zetels (53 van de uitgebrachte 94 stemmen), het ABVV 1 zetel (33 van de uitgebrachte 94 stemmen).

In 1958 waren er verkiezingen voor de ondernemingsraad in dertig ondernemingen van het arrondissement Dendermonde. Het ACV behaalde 62,2% van de stemmen, het ABVV 31,1% en de LVB 6,7%. In 68 ondernemingen vonden verkiezingen voor het comité voor veiligheid en gezondheid plaats. Daar behaalde het ACV 54% van de stemmen, het ABVV 37% en het LVB 9%.¹⁶⁰

In 1965 maakten in Laarnefabriek voor de afdelingen Laarne en Wetteren samen volgende personen deel uit van het comité VHV: Prudent Van De Velde, Adolf Verstuyft, Gaston Scheire, Prudent Van De Neste, Remy Tondeleir, Léon Verheyden, Maria Bijn, Julia Van Brussel, Irma Bijn en Paul Hoogewijs. De ondernemingsraad was samengesteld uit: Prudent Van De Velde, Adolf Verstuyft, Adrienne Van Rysselberghe, Roger Baetens, Gerard Baetens, Marcel Fiers, Oscar Baetens, Gerard Heirman, Julien Erauw en André Braeckman. De syndicale delegatie te Laarne bestond in 1965 uit Roger Baetens, Oscar Baetens, Adrienne Baetens, Adolf Verstuyft en Petrus Van Poucke¹⁶¹.

Over de uitslag van de sociale verkiezingen in Tissage Vanham N.V. kregen we in 1967 en 1971 volgende resultaten: telkens won het ACV drie zetels en het ABVV twee zetels. Waarschijnlijk gaat het over de te winnen zetels in het Comité voor Veiligheid en Gezondheid. Over verkozenen voor de ondernemingsraad werden geen gegevens gevonden. De sociale verkiezingen van 1971 waren meten de laatste verkiezingen in het bedrijf dat in 1975-1976 in falig ging¹⁶².

¹⁵⁹ De Volksmacht, december 1958.

¹⁶⁰ Kadoc, ACW Waas en Dender, doos 16.

¹⁶¹ Arbeidsreglement Etablissements Textiles Fernand HANUS N.V., 1965, laatste pagina.

¹⁶² DE RIDDER E., o.c., p. 45.

9. *Inspraak in verbondelijke besturen en andere organen.*

9.1. *Een heel belangrijke figuur: Adolf Verstuyft*¹⁶³.

Adolf Verstuyft werd op 1 november 1914 geboren in een Kalkens arbeidersgezin. Als 14-jarige trok hij met vader René mee naar de fabriek Hanus te Laarne. In 1930 was Adolf, onder impuls van seminarist Henri Vergaelen (1909-1966), één van de stichters van KAJ Kalken, samen met Evarist De Gelder (1913-1985), Jozef De Landtsheer (1912-1995), Valère Onselaere en Marcel Roels (1914-1963). Via onderpastoor Loontjes werd Adolf in 1933 in het ACV-bestuur gelooft.

Adolf huwde in 1941 met Julienne De Smet uit Laarne en verhuisde dan ook naar Laarne. Na de oorlog werd samen met de plaatselijke bode, Adolf De Wilde, het Laarnse ACV nieuw leven ingeblazen. Adolf Verstuyft werd in 1946 voorzitter van ACV-Laarne en bleef dat tot eind december 1984.

In 1948 werd hij gewestelijk voorzitter van het pas gestichte textielberoepsverbond van de Christelijke Centrale Textiel en Kleding Dendermonde¹⁶⁴, in 1951 hoofdbestuurslid van de Centrale Textiel en Kleding Gent. Vanuit die functies groeide Adolf Verstuyft door naar de functie van voorzitter van het arrondissementeel vakverbond Dendermonde (1957). Die taken bleef hij uitvoeren tot aan zijn 65ste levensjaar (1980-1981). Tot die leeftijd was hij ook werkzaam in *Laarnefabriek*. Hij was er vanaf 1950 kopman van de ACV-lijst voor de ondernemingsraad en tevens syndicaal hoofdafgevaardigde.

*Illustratie 24.
Adolf Verstuyft.*

¹⁶³ Gebaseerd op PELEMAN M., Adolf Verstuyft nam afscheid van de vakbeweging in Laarne, in *Het Nieuwsblad*, 9 januari 1985.

¹⁶⁴ Tot in 1948 werden de belangen van de textiel- en kledingbewerders van het kanton Wetteren verdedigd vanuit het gewest Gent en voor het overige deel vanuit Sint-Niklaas. Met de oprichting van het beroepsverbond Dendermonde kwam daarin verandering. Meteen kreeg men Lucien Willems als Vrijgestelde secretaris-propagandist toegewezen. Uit *De Volksmacht*, 27 maart 1981.

9.2. *De verbondsbesturen.*

Kalkense ACV-leden waren blijkbaar minder geneigd om in de hogere raden te zeten. Mogelijk vonden ze hun belangen voldoende verdedigd door ex-Kalkenaar Valère Ongelaere en een voorman van Laarnefabriek bij uitstek, Adolf Verstuyft. Die laatste was niet de enige vertegenwoordiger van de Laarnse en de Kalkense ACV-afdeling in het verbondsbestuur.

Van 1971 tot eind 1980 was Theofiel Van Laecken voor de Laarnse afdeling afgevaardigd naar het algemeen verbondshoofdbestuur. Voor de Kalkense afdeling was dat bijvoorbeeld Maurice Plovie (1972-1977).

Behalve het algemeen verbondsbestuur, waren er eveneens verbondsbesturen per centrale waarvan de plaatselijke centralevoorzitters deel uitmaakten.

In het verbondelijk hoofdbestuur van ACV Bouw en Industrie zetelden voor Laarne Cyriel Van Der Linden (1964-1974), Jean Schellings (1974-1991) en Martin Stadeus (sinds 1991). Marcel Hoogewijs (1964-1980) en Francky Schelfaut (sinds 1980) vertegenwoordig(d)en de Kalkense leden van de centrale.

9.3. *ACV-centrales in Kalken en Laarne.*

Waren er in het Kalkense ACV-bestuur vooral militanten uit de textielsector, dan zou er na een reeks voorlichtingsavonden¹⁶⁵ vanaf november 1954, ter vervanging van de jaarlijkse voorlichtingsavonden voor de *hout- en bouwvakarbeiders*, gewerkt worden aan de oprichting van plaatselijke werkgroepen Metaal en Hout & Bouw. De werkgroep Hout & Bouw kreeg in januari 1955 vorm door de aanduiding van Maurits Bambust (1904-1979) en Gerard Buyle als afgevaardigden van die werkgroep. In 1961 vertegenwoordigden Gaston De Wilde, Maurice Bambust en Charles Lauwaert (1921-2002) de Kalkense afdeling in het Dendermondse Beroepsverbond. Ongeveer een maand later, op 27 februari 1955, ging in Kalken een vergadering voor de metaalbewerkers door.

De St-Elooiwieringen, die misschien reeds vanaf 1954, maar zeker vanaf 1957, in de schoot van de plaatselijke ACV-afdeling werden georganiseerd, stonden open voor alle ACV-leden aangesloten bij de centrales Metaal en Hout & Bouw. Voor het feest van 9 december 1961, bijvoorbeeld, werd verzameld bij Prosper Fiers (1928-1980) op de wijk Hussevelde. Van daaruit volgde een bezoek aan de leden-herbergiers om af te sluiten met een avondmaal en gezellig samenzijn in het Parochiehuys.

Volgens Roger Stevens werd door de leden van Centrale Hout en Bouw in Kalken en Laarne tot omstreeks 1985 ook het Sint-Jozefsfeest gevierd.

Uit een overzichtslijst van 1967 blijkt dat het Kalkens bestuur van de beroepscentrale Hout & Brouw bestond uit tien leden.

De werkgroep C.C.M.B (beroepscentrale van Metaalbewerkers) van Laarne – Kal-

¹⁶⁵ De Volksmacht, 10 oktober 1953. Een laatste voorlichtingsavond vond plaats op 9 november 1953.

ken – Heusden kwam regelmatig samen, onder andere op zondagen 26 oktober 1975, 30 mei 1976 en 14 november 1976 in het ACV-lokaal, gevestigd in het Gildenhuis te Laarne. Die bijeenkomsten waren *geen plechtige maar ongedwongen* bijeenkomsten¹⁶⁶.

Roger Stevens hielp ons vanuit zijn beroepservaring een eind op weg voor de gegevens over de volgende lokale beroepscentrales¹⁶⁷.

Verschillende ACV beroepscentrales organiseerden in Laarne en Kalken informatievergaderingen voor hun leden. Hierbij enkele voorbeelden:

De Centrale Textiel had maandelijks kernvergaderingen voor de verkozenen in de ondernemingsraad en het comité voor veiligheid en gezondheid in de onderneming Hanus/Uco. Die vergaderingen gingen door in het Gildenhuis te Laarne.

De Centrale Steen en Cement organiseerde maandelijks kernvergaderingen voor de arbeiders van de firma Agref uit Wetteren. Die vergaderingen hadden plaats in het Parochiehuis in Kalken.

De Centrale Hout en Bouw had vanaf 1964 een gestructureerde werking in Kalken en Laarne. Beide kernen, waaraan ieder lid van de centrale mocht deelnemen, kwamen driemaal per werkjaar samen. Naast die kernvergaderingen, die doorgingen in het Gildenhuis en het Parochiehuis, werden ook jaarlijks een algemene ledenvergadering en een Sint-Jozefsfeest (tot omstreeks 1985) georganiseerd. Begin 2007 fuseerden beide kernen en de vergaderingen gaan sindsdien door in de Sporthal in de Leeweg te Laarne.

9.4. *Het ACV en de werkrechttersraad in 1950.*

Op 10 december 1950 vonden er verkiezingen voor de arrondissementele werkrechttersraad plaats. Vanuit het ACV werden drie kandidaten voor de werkliedenkamer vooruitgeschoven, namelijk ACV-arrondissementeel secretaris Albert Duquet, de Kalkense metaalbewerker Edgard Van Mossevelde en de Zeelse textielbewerker Julien Gyssens. Albert Duquet werd als enige ACV-er verkozen. De andere twee plaatsen gingen naar ABVV-kandidaten. Toch was het ACV tevreden met de *flinke vooruitgang*.¹⁶⁸

¹⁶⁶ De Volksmacht, 28 mei 1976 en november 1976.

¹⁶⁷ Gesprek met en e-mailinformatie van Roger Stevens.

¹⁶⁸ De Volksmacht, 9 en 16 december 1950.

E. Een vastere begeleiding vanuit verbond en regio leidde tot de fusie van de afdelingen Kalken en Laarne (1977-2006).

1. Van gewestelijk secretariaat Laarne-Kalken naar een regionaal secretariaat in Wetteren (1977-1985).

Kort na de gemeentefusie van de vroegere gemeenten Kalken en Laarne tot de nieuwe gemeente Laarne - 1 januari 1977 – luidde het overlijden van Kalkenaar en secretaris-bode voor de ACV-afdeling Laarne, Gerard Baert (1922-1977), op 9 januari 1977, een periode in van ingrijpende veranderingen. Gerard was ACV-personeelslid sinds 1 juli 1953 en zijn overlijden maakte de weg vrij voor een ingrijpende hervorming die mogelijk al een tijdje op verbondelijk en/of plaatselijk vlak was voorbereid als uitvloeisel van de gemeentefusie¹⁶⁹.

Op de vergadering van ACV-Laarne van 23 januari 1977 werd besloten volgend voorstel aan ACV-Kalken over te maken:

- één secretariaat voor beide afdelingen
- één bode voor beide afdelingen
- de nieuwe bode moet op het grondgebied van de vroegere gemeente Laarne wonen.

Het bestuur van ACV-Kalken schikte zich naar dat voorstel.

Het secretariaat, dat voortaan zou werken voor beide ACV-afdelingen, werd geleid door Maurits Scheire. Op 1 maart 1977 trad voor de afdelingen Laarne en Kalken samen een nieuwe bode in dienst, namelijk André Van Rijsselberghe¹⁷⁰. Hij zou echter niet veel langer dan een jaar in dienst blijven.

In De Volksmachteditie van 18 maart 1977 werden de openingsuren van de burelen te Laarne en te Kalken aangekondigd. Beide burelen zouden gesloten zijn op woensdag. Te Laarne zou er uitzonderlijk elke zaterdag na de betaling van de werkloosheidsvergoedingen, telkens van 8.30 uur tot 11.30 uur, een bijkomende zitdag gehouden worden.

	vanaf 18 maart 1977		1983		1987	
	Laarne	Kalken	Laarne	Kalken	Laarne	Kalken
Maandag	8.30 tot 12	13 tot 17	8.30 tot 12	13 tot 17		
Dinsdag	13 tot 17	08.30 tot 12	13 tot 17	8.30 tot 12		
Woensdag	Gesloten		8.30 tot 12	13 tot 17	Gesloten	
Donderdag	13 tot 17	8.30 tot 12	13 tot 17	8.30 tot 12		
Vrijdag	08.30 tot 12	13 tot 17	8.30 tot 12	13 tot 17		

Tabel 14. Openingsuren van de burelen te Laarne en Kalken, momentopnamen in 1977, 1983 en 1987.

¹⁶⁹ Volgens Maurice Scheire bracht de gemeentefusie geen directe veranderingen op het vlak van de werking van de afdelingen van Kalken en Laarne ten opzichte van elkaar.

¹⁷⁰ De Volksmacht, 18 maart 1977.

Tijdens de bestuursvergadering van ACV-Kalken van december 1977 werd niet alleen een nieuw dagelijks bestuur verkozen, maar werd opgeroepen nauwer samen te werken met de afdeling van Laarne. Er werd ook gesteld dat men diende te werken aan bestuursvernieuwing. Met succes blijkbaar, want op 20 januari 1978 werden drie nieuwe bestuursleden verwelkomd.

Tijdens diezelfde vergadering van 20 januari 1978 werd ook gesteld dat de dagelijkse besturen van de afdelingen Laarne en Kalken samen zouden vergaderden zodat de eigenlijke bestuursvergaderingen van de afdelingen apart beperkt konden worden tot een bespreking van de ledenbeweging, de lopende activiteiten en het plannen van verdere activiteiten.

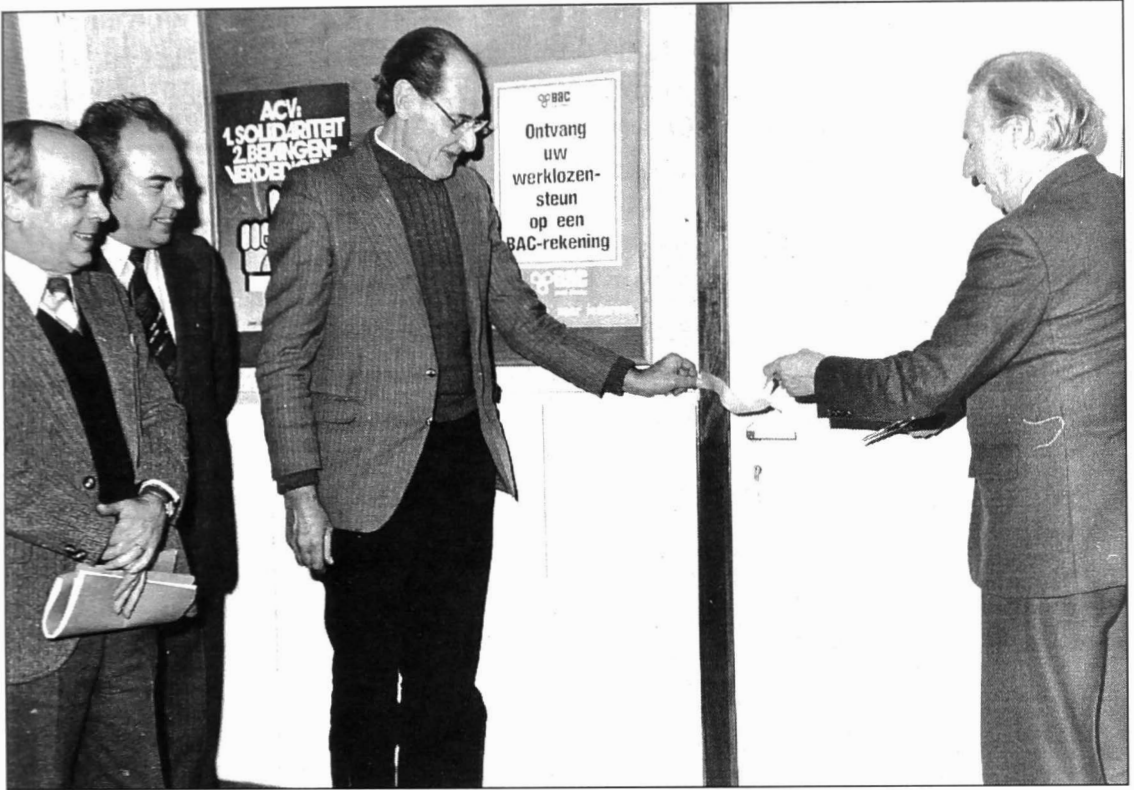
Vanaf 1 april 1978 trad een nieuwe bode in dienst voor de beide afdelingen samen, namelijk Laarnenaar Martin Bracke. Het feit dat de kandidaatvoorwaarden voor de nieuwe bode niet besproken was tijdens een vergadering van ACV-Kalken, zorgde voor wrevel. Vooral de voorwaarde dat een nieuwe bode binnen de zes maanden op het grondgebied van de oude gemeente Laarne moest wonen, sloot volgens ACV-Kalken alle Kalkenaren uit voor die functie¹⁷¹.

Uit een verslag van een vergadering van ACV-Laarne van midden juni 1979 blijkt duidelijk dat vanuit het verbond aangestuurd werd op een gezamenlijke werking van ACV Kalken en Laarne. De lezers van De Volksmacht moesten lezen dat tijdens die vergadering werd voorgesteld *om in de toekomst nog enkel een studiedag te organiseren in november te Kalken en een studiedag in februari te Laarne*¹⁷². In sommige overzichten werd de werking van de ACV-afdeling Kalken niet meer expliciet vermeld. Er werden enkel gegevens voor de ganse gemeente Laarne gepubliceerd. In de publicatie over het tiende statutair verbondscongres Dendermonde dan weer werd in een lijst van het vrijgesteldenkorps in de bestaande secretariaten voor het secretariaat Kalken volgende bezetting op datum van 31 december 1980 gepubliceerd: secretaris Maurice Scheire, *Ged. Adm. Hulp* Van Geyte Ludwig en vrijgestelde bode Schollaert Eddy. Voor het secretariaat Laarne werd geen bezetting opgegeven.

Het gewestelijk secretariaat Laarne-Kalken had als secretaris Maurice Scheire (tot 1 augustus 1985) en Eddy Schollaert (vanaf 01 augustus 1985) en als vrijgestelde bode Eddy Schollaert (tot 1 augustus 1985) en Dirk Hanselaer (vanaf 01 augustus 1985) in dienst.

¹⁷¹ De Volksmacht, 28 april 1978.

¹⁷² De Volksmacht, 8 juni 1979.

Illustratie 25. Voorzitter Marcel Scheire en Lucien Willems openen in 1980 plechtig het nieuwe ACV-bureel in Het Parochiehuis te Kalkendorp. Maurice Scheire en Roger De Vuyst (Zelee) kijken geamuseerd toe. Het lokaal werd in 1996 grondig opgefrist.

De secretaris was halftijds in het secretariaat van Laarne en halftijds in het secretariaat van Kalken werkzaam. Het secretariaat in Kalken was nog steeds gevestigd in het Parochiehuis in Kalkendorp in een in 1980 vernieuwd bureel. Het gewestelijke secretariaat Laarne-Kalken was gevestigd in het Gildenhuis.

Was de Regio Laarne in het verbond Dendermonde een aparte regio, dan zou het jaar 1985 door persoonlijke situaties echter een belangrijk scharniermoment worden.

2. Sturing vanuit de regio Wetteren: de bijsecretariaten Kalken en Laarne (1985-2005).

Op 1 januari 1985 gaven zowel de Kalkense afdelingsvoorzitter Marcel Scheire als de Laarnse afdelingsvoorzitter Adolf Verstuyft de fakkel door, respectievelijk aan Gerard Heirman en aan Robert De Clercq. Beide besturen deden in oktober 1984 dan ook een oproep om hun bestuur aan te vullen. In datzelfde jaar 1985 zou ook secretaris Maurice Scheire na een decennialange dienst plaatsmaken voor een jonge kracht. Tijdens een korte overgangsperiode – de vakantieperiode 1985 – werd een beroep gedaan op het regiosecretariaat Wetteren. Dat leidde tot een nieuwe situatie

in: Wetteren zou voortaan fungeren als regiosecretariaat voor Laarne en Kalken. Tijdens de periode 1985-1993 werkten de secretarissen-bodes Schollaert en Hanselaer vanuit de respectievelijke bijsecretariaten in het Gildenhuis en het Parochiehuis. De Regio Laarne had dus de status van aparte regio verloren.

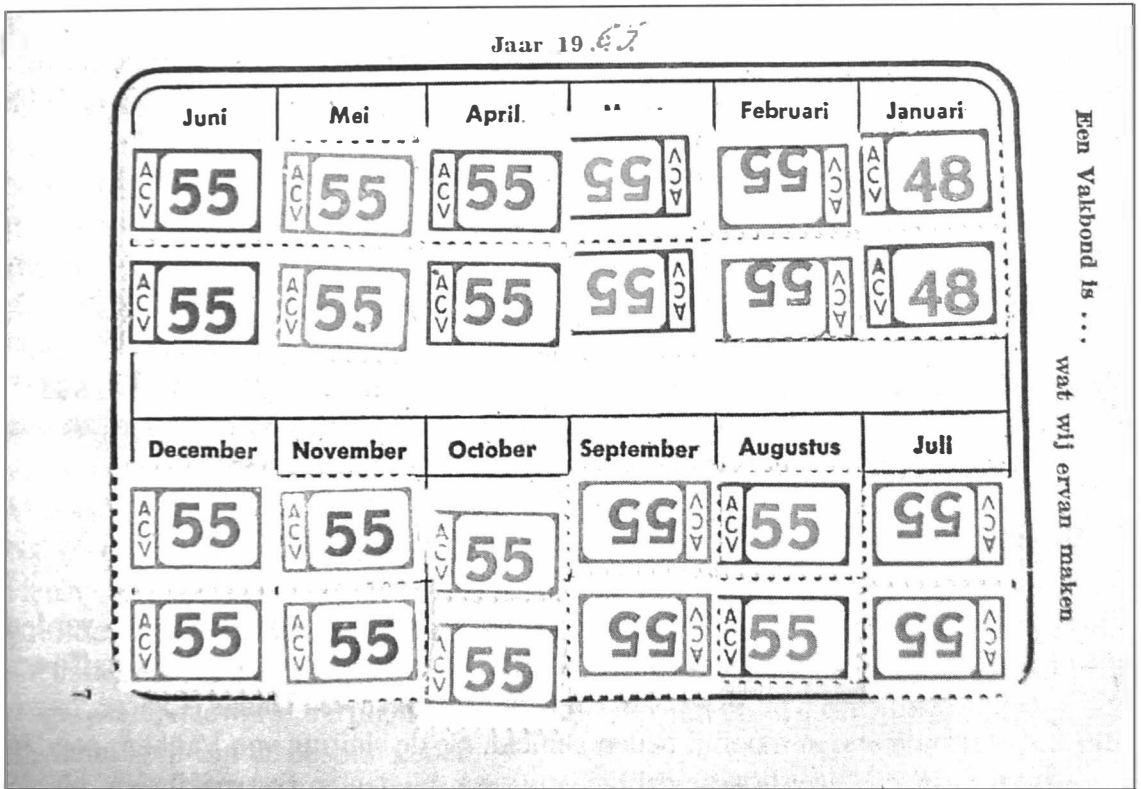
Het hoofdsecretariaat of dienstencentrum Wetteren, gevestigd in Het Werkmanskuis in de Wegvoeringstraat, had eind 1993 negen personen in dienst: administratief verantwoordelijke Martin Bracke, bode Roger De Sutter en zes administratieve krachten (Peter De Rocker, Patrick De Greef, Magda Van Caeneghem, Margriet Van De Putte, Eddy Schollaert en Dirk Hanselaer). In de Regio Wetteren - Wichelen – Laarne waren volgende IPA's werkzaam: Wetteren, Massemen-Westrem, Wichelen, Schellebelle, Serskamp, Laarne en Kalken en ACV Vrouwen Wetteren. Eddy Schollaert en Dirk Hanselaer waren vanaf omstreeks 1993 nog slechts enkele halve dagen per week in de ACV-lokalen te Laarne en te Kalken beschikbaar als lokale dienstverleners.

Was er reeds langer meestal een gewestelijke of een verbondelijke afgevaardigde aanwezig op de maandelijkse bestuursvergaderingen, dan kon vanaf 1993 een beroep gedaan worden op een regiopropagandist. De eerste regiopropagandist voor de Regio Wetteren was Kris Verhaever (1993-1997). Zijn opvolgers zijn Stijn Uytendaele (1997-1999), Genevieve Spruyt (2000), Roger De Sutter (2001-2006) en Elke De Waele (vanaf 2006). De regiopropagandisten zorgen vanuit het secretariaat Regio Wetteren voor administratieve ondersteuning van de lokale afdelingsbesturen.

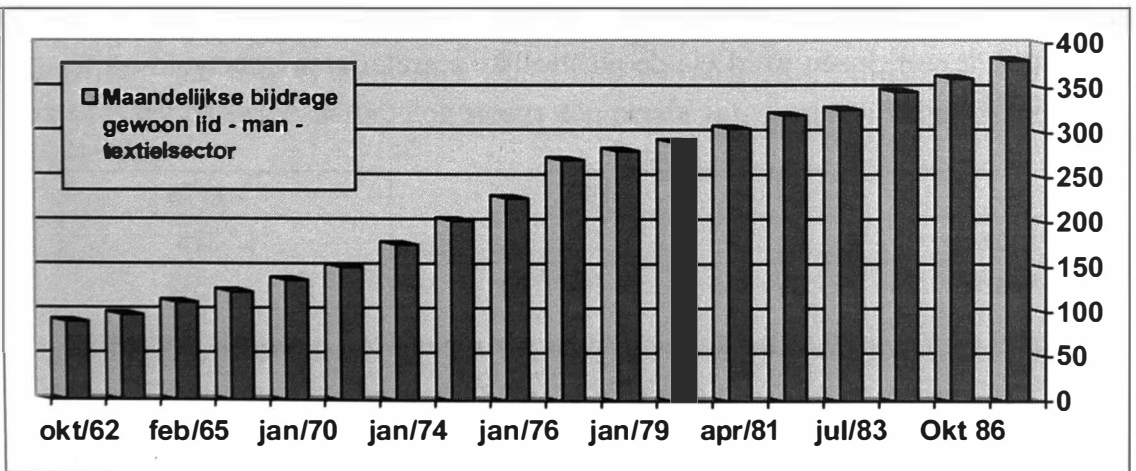
In het midden van de jaren 1990 werd vanuit het verbond en de regio aangedrongen op een nauwere samenwerking tussen de plaatselijke afdelingen in de vorm van regionale werkgroepen. Vergaderingen in de plaatselijke afdelingen zouden kunnen blijven bestaan, maar zouden in frequentie kunnen afnemen.

Ondertussen was er ook op verbondelijk vlak het een en ander gebeurd. Het verbond Dendermonde fuseerde met het verbond Sint-Niklaas. Op 14 oktober 2000 werd het stichtingscongres van het nieuwe verbond Dender en Waas gehouden.

Het personeel van het ACV-dienstencentrum Wetteren bestond anno 2001 uit regiopropagandist Roger De Sutter, verantwoordelijke dienstencentrum Patrick De Greef, Rita De Clercq, Eddy Schollaert, Peter De Rocker en Dirk Hanselaer.

Illustratie 26. Uittreksel uit een ledenboekje met zegeltjes: maandelijks betaalde bedragen, 1965. Verzameling Gerard Taragola.

Grafiek 4. Maandelijks bijdrage gewone leden, periode 1964 tot 1988. Bedrag in Belgische frank.

Overzicht lidgelden periode 1962-1988 betaald door een mannelijke ACV-lid in de textielsector. Voor de vrouwen gold een licht aangepast lidgeld. Deze grafiek werd opgemaakt op basis van de lidboekjes waarin de bode maandelijks (tot omstreeks 1985) of driemaandelijks (tot eind 1988) de zegeltjes kleeftde.
(Verzamelingen Roger Van De Weghe, Gerard Taragola en Theofiel De Geest).

Ondertussen was de dienstverleningsruimte van ACV Kalken vanaf 1 september 2002 vanuit het Parochiehuys ondergebracht in een lokaal in de Vaartstraat, in hetzelfde gebouw als de CM-burelen. Die dienstverleningsruimte sloot op 30 juni 2005 de deuren.

Na het sluiten van de dienstverleningsruimte in het Laarnse Gildenhuis werd daar recht tegenover het oud-lokaal van de CM gehuurd. De plannen voor de definitieve sluiting van die lokale dienstverleningsruimte stuitte op relatief hevig protest, verklaarde Alfons De Maesschalck. Uiteindelijk verdaagde dat die sluiting gedurende een aantal jaar.

De plaatselijke bijsecretariaten te Kalken en Laarne werden ongeveer gelijktijdig gesloten. Het gewestelijke secretariaat Wetteren nam vanaf dan alle functies waar, ook de administratie en de betaling van de eigen aangesloten werklozen.

3. De situatie van de grotere bedrijven in Kalken en Laarne.

Bij de sluiting van N.V. Vanham (1975-1976) kon nauwelijks meegewerkt worden aan de herplaatsing van de arbeidskrachten. In 1976 werden ook de lokale bedrijven Willems (Kalken, ongeveer 50 werknemers) en de weverij van Hanus (Laarne, ongeveer 250 werknemers) in moeilijkheden gemeld. Na de sluiting van Vanham zouden een aantal gespecialiseerde arbeidskrachten werk vinden in Laarnefabriek. Na de sluiting van de weverij van Laarnefabriek tijdens 1977 zouden er nog 540 arbeiders werkzaam zijn.

Tabel 15 geeft een idee van het aantal werklozen in Kalken en Laarne. De vergoeding voor de werklozen werd via de plaatselijke secretariaten uitbetaald op vastgestelde dagen.

	1972	1976
Kalken	125	278
Laarne	108	337

Tabel 15. Gemiddeld aantal werklozen per maand te Laarne en te Kalken, periode 1972-1976.

Tijdens de winterperiode 1985-1986 sloot firma Kublon de deuren. Vijftien arbeiders werden werkloos en het ACV wou hen zo goed mogelijk helpen¹⁷³.

¹⁷³ De Volksmacht, 7 februari 1986.

4. *De Kalkense ACV-afdeling.*

4.1. *Het bestuur.*

Minstens vanaf 1972 werden de vergaderingen van de plaatselijke afdelingen (be)geleid door een verbondelijke begeleider of propagandist. Dat waren verbondssecretarissen Mark Duquet en Lucien Willems of propagandisten Etien Smet (propagandist Centrale Voeding) en Roger Stevens (propagandist van de beroepscentrale Hout en Bouw).

Tijdens de bestuursvergadering van maart 1977 werd Agnes Thomas als verslaggeefster aangeduid¹⁷⁴. Blijkbaar kweet zij zich goed van haar taak door regelmatig dan voordien verslagen van bestuursvergaderingen door te sturen voor publicatie in *De Volksmacht*.

Na WO II werd op regelmatige basis samengewerkt met ACV-afdeling Laarne. De viering van zestig jaar ACV-Kalken in maart 1982¹⁷⁵ vond plaats in een periode van voortdurende veranderingen en aanpassingen voor de afdelingen Kalken en Laarne. Niet alleen voor de vrijgestelden - de secretaris en de bode - was er een werkaanpassing, ook de nauwere "verplichte" samenwerking van de twee afdelingen vroeg extra inspanningen van de bestuursleden.

Bij de Christelijke Centrale der houtbewerkers en bouwvakarbeiders werd Marcel Hoogewijs tijdens de periode 1985-1989 als hoofdbestuurslid vervangen door Francky Schelfhout.

In het toenmalige parochiezaaltje werd een tentoonstelling rond 100 jaar (nationaal) ACV ingericht ter gelegenheid van Kalkenkermiszaterdag 20 september 1986. Meer dan twintig jaar later is de huidige zaal Breughel (nagenoeg gebouwd op de zelfde plaats als het parochiezaaltje) nog steeds een plaats van samenkomst op Kalkenkermiszaterdag.

¹⁷⁴ *De Volksmacht*, 25 maart 1977.

¹⁷⁵ *De Volksmacht*, 12 maart 1982.

Illustratie 27. Goud-gedecoreerden ACV-Kalken, maart 1982.

Achteraan, vlnr.: Jozef De Raeve, Edmond Van Den Abbeele en Jules Colman.

Vooraan, vlnr.: Gustaaf De Wilde, Marcel Scheire en Robert Mertens.

Illustratie 28. Bestuursploeg ACV-Kalken, 1980.

Zittend, vlnr: verbondssecretaris Lucien Willems, Zelenaar Roger De Vuyst, Marcel Scheire, Maurice Scheire en pastoor Colpaert.

Staan, vlnr: Maurice De Wannemaeker, Rudy Van Durme, Kamiel Pauwels, Marcel Hoogewijs, Eric Van Laere, Eddy Schollaert, Armand De Wandel, Paul De Veirman, x (verscholen), Gerard Heirman, Jules Onselaere en onderpastoor D'Hollander.

Een belangrijk moment was de overdracht van het voorzitterschap van Marcel Scheire aan Gerard Heirman op 26 januari 1985.

In 1986 waren er 27 bestuursleden. Dat lijkt veel, maar men kon relatief vlug uit het bestuur gezet worden: na drie afwezigheden op een bestuursvergadering zonder geldige redenen volgde een schriftelijke verwittiging dat een volgende afwezigheid zou leiden tot uitsluiting van de uitoefening van dat mandaat.

Illustratie 29. Een deel van de bestuursploeg ACV-Kalken, oktober 1984.

Staan, vlnr.: Maurice De Wannemaeker, Jules Onselaere, verbondsafgevaardigde Marc Duquet, Armand De Wandel, Eddy Schollaert, André Hanselaer, Frans Van Laere, Dirk Fiers en André De Meyer.

Zittend, vlnr.: secretaris Maurice Scheire, Marcel Scheire, Gerard Heirman en Paul De Veirman.

De rol van plaatselijke geestelijkheid in het bestuur verminderde geleidelijk aan en was anno 2006 tot het minimum herleid.

Illustratie 30. Een sterk verjongde Kalkense ACV-bestuursploeg anno 1985. Achteraan, vlnr.: Eddy Schollaert, André De Letter, Gerard Heirman, Chris Naudts, Daniël Van Damme, Maurits De Wannemaeker, proost E.H. pastoor Eeckhoudt en verbondsafgevaardigde Marc Duquet. Vooraan, vlnr.: Dirk Hanselaer, André Hanselaer, Paul De Veirman, Armand De Wandel, Patrick Lenoir, Maurice Scheire, De Munck Francine en Mark Raman.

4.2. Het ledenaantal en de decoratiefeesten.

Erik De Ridder onderzocht de ledenverhouding van ACV, ABVV en ACLVB bij de gesyndiceerde werknemers voor 1979 (tabellen 16 en 17)¹⁷⁶.

ACV	ABVV	ACLVB
76,6%	20,2%	2,2%

Tabel 16. Machtsverhoudingen ACV, ABVV en ACLVB in 1979, Kalken.

De Ridder merkte op dat de syndicalisatiegraad voor het ACV in Kalken in 1979 beduidend hoger lag bij de arbeiders dan bij de bedienden (tabel 15).

¹⁷⁶ DE RIDDER E., *Het machtsverwervingsproces op het micro-politieke vlak na de tweede wereldoorlog. Casus: De gemeenteraadsverkiezingen te Kalken (1946-1982)*. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, RUG, 1984, p. 54 en 55.

Sector	arbeiders	bedienden	Totaal
Textiel	92%	56%	88%
schoenen, leder, kleding	87%	26%	83%
Voeding	89%	59%	74%
Metaal	91%	66%	77%
hout en papier	91%	69%	84%
chemie, rubber en plastic	83%	33%	68%

Tabel 17. Syndicalisatiegraad bij enkele subsectoren, Kalken, 1979.

De geringe ledenaanwinst van ACV-Kalken werd volgens het verslag in De Volksmacht veroorzaakt door *de ontvolking van Kalken*¹⁷⁷.

In een verslag over de werking van de ACV-afdelingen Kalken en Laarne werden begin november 1982 in De Volksmacht enkele getallen gepubliceerd: de afdeling Kalken had voor 1982 een winst van 14 leden laten optekenen, de Laarnse afdeling was goed voor een winst van vier leden.

In een overzicht van het ledenbestand van het verbond Dendermonde van 31 december 1981 werd voor het eerst een onderscheid gemaakt tussen leden bodebetalers en bankbetalers. In Kalken bedroeg dat aantal 23 tov 964 en in Laarne 25 tov 1390.

Grafiek 5 laat ons een gestage verhoging van het ledenaantal zien tot in de jaren 1990. Van dan af bleef het ledenaantal schommelen rond de kaap van 1300 leden.

Dat er een verbeterd strijd was tussen ABVV en ACV met betrekking tot het werven van leden, hebben we reeds eerder aangetoond. In het verslag van de vergadering ACV-Kalken van 9 juli 1982 werd benadrukt dat het ABVV de lidmaatschapsbijdrage verhoogd had met 25 frank per maand. De lidmaatschapsbijdrage van het ACV bleef onveranderd en was toen 25 frank per maand goedkoper dan dat van het ABVV. Om meer mensen naar het ACV-kamp te lokken, werd bovendien de stakerssteun verhoogd. Misschien heeft dat bijgedragen tot een relatief snelle verhoging van het aantal ACV-leden in de periode tot 1986, vergeleken met de stagnatie van het ledenaantal tijdens de periode 1976-1981.

Alle leden werden normaliter door de bode thuis bezocht voor de lidgeldophaling. Daar zou vanaf april 1984 verandering in komen. In De Volksmacht van 30 maart 1984 lazen we volgende aankondiging ingelast door secretaris Maurice Scheire namens de afdelingen Kalken en Laarne:

(...) Als gevolg van de invoering van de computer zijn wij verplicht onze leden- en bijdragenadministratie hierop aan te passen. In een eerste fase is dit reeds gebeurd met de werkloosheidsadministratie.

Hierdoor is het noodzakelijk dat uw bode Eddy Schollaert in de maand april deze omschakeling helpt doorvoeren. Met als gevolg dat hij gedurende deze

¹⁷⁷ De Volksmacht, 29 mei 1981.

periode niet in de mogelijkheid zal zijn om de bijdrage op te halen. U kan echter uw bijdrage wel betalen op het plaatselijk secretariaat. (...)

Zeker sinds 1985 werd het lidgeld door de bode slechts om de drie maand opgehaald in plaats van maandelijks.

Tijdens decoratiemomenten werden de gewone trouwe leden in de bloemetjes gezet. Zo'n momenten waren er op 6 maart 1982, 12 maart 1988, 20 februari 1993, 7 maart 1998 en 1 maart 2003.

Ter gelegenheid van het decoratiefest van 7 maart 1998 werd nog eens duidelijk gemaakt voor welke medaille iemand in aanmerking kon komen:

- o Bronzen medaille: 25 jaar lid ACV of 15 jaar militant of 15 jaar bestuurslid.
- o Zilveren medaille: 35 jaar lid ACV of 25 jaar militant of 25 jaar bestuurslid.
- o Gouden medaille: 45 jaar lid ACV of 35 jaar militant of 35 jaar bestuurslid.
- o Speciale medaille: 50 jaar lid ACV of 40 jaar militant of 40 jaar bestuurslid.

Op 6 maart 1982 was er na de ontvangst op het gemeentehuis naar aanleiding van de viering van 60 jaar (sic) ACV-Kalken¹⁷⁸, een eucharistieviering voor overleden ACV-ers, een feestviering met toespraak, een etentje en de vereremering van de trouwe leden. Vanaf 20 uur konden alle leden terecht op een gratis bal.

Het decoratiefest van 12 maart 1988 werd gevierd ter gelegenheid van het vermeende 75-jarig bestaan van ACV-Kalken en verliep volgens hetzelfde stramien als dat van 1982. De feestrede werd gehouden door Lucien Fruru (nationaal voorzitter van de Christelijke Textielcentrale) en de vereremering van de trouwe en de verdienstelijke leden gebeurde door verbondssecretaris André Cools.

Een betere illustratie van de onwetendheid aangaande het ontstaan van de plaatselijke afdeling hoeft hier verder niet meer.

Het decoratiefest van 20 februari 1993 werd niet gehouden in het licht van een aparte speciale viering en beperkte zich dus tot een eucharistieviering, een maaltijd, een feestrede door verbondssecretaris André Cools, de vereremering van de trouwe leden door André Cools en Marc Duquet en een gezellig samenzijn met dans en muziek ter afsluiting.

Algemene jaarvergaderingen werden meestal gehouden in het voorjaar. Ze werden zorgvuldig voorbereid, maar het aantal deelnemers was eerder beperkt zolang het vaste stramien van voordrachten werd behouden.

¹⁷⁸ Gemeentehuis Laarne, Gulden Boek Gemeente Laarne, 6 maart 1982.

Illustratie 31. Decoratiefest 1982 in feestzaal Calkine, Koffiestraat.

Er waren zoveel brons-gedecoreerden dat er twee aparte foto's werden genomen. Staand achteraan, vlnr.: Maurits Steendam, Marcel Steendam, x, Jules Hoogewijs.

Staand middenrij, vlnr.: André De Letter, Frans De Greef, Edmond Gentier, x, Cesar Verschelden, x, Marcel Hoogewijs, Gilbert Audenaert, x, x, x, Gustaaf Hoogewijs.

Zittend, vlnr.: echtgenote Marcel Hoogewijs, Gentier Marcel, x, Cesar Roels en André Van Loo.

Gehurkt, vlnr.: Albert Hanselaer, Edouard Janssen en André Maes.

Op vrijdag 9 december 1977 ging in het VKAJ-lokaal in het Parochiehuis te Kalken een bijeenkomst voor jonge werklozen door. ACV, KAJ en VKAJ stonden in voor de organisatie van die bijeenkomst *Wat kunnen en mogen we doen tijdens die gedwongen vrije tijd?*

Kalkenaar Marc Raman was een tijdlang bezieler en voorzitter van KAJ-Kalken. De stap naar de syndicale werking van ACV-jongeren was misschien vooral ingegeven door de verbondelijke steun voor een ACV-jongerenwerking.

KAJ-Kalken richtte sinds 1980 op en rond het voetbalplein van FC Ripa Kalken langs de Provinciebaan een oefencross als voorbereiding op de Cross der Jongeren in Waregem. De editie van 6 november 1983 werd in De Volksmacht aangekondigd als de 4de KAJ - KWB & ACV-jongeren Oefencross. Die berichtgeving kaderde dan ook in de oprichting van een nieuwe jeugdkeren KAJ-ACV Kalken met als startavond

18 november 1983. Latere edities van de Kalkense oefencross werden aangekondigd als een louter KAJ-activiteit. Over de werking van die ACV-KAJ jeugdkern werd tot nog toe weinig info aangetroffen, een enkele vermelding van een bedrijfsbezoek bij Volvo in maart 1984 niet te na gesproken.

Marc Raman was vanaf september 1982 tot midden 1986 opgenomen in het bestuur van ACV-Kalken. Marc had ook politieke aspiraties. Zo had hij zich bij de verkiezingen van 13 oktober 1985 verkiesbaar gesteld als opvolger voor de kamer.

Marc Raman was ook de bezieler van de lokale Arbeidsclub voor jongeren. In 1985 telde de club 16 leden en er werden informatievergaderingen gegeven rond loonberekening, comité voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing.

Over het ledenaantal van ACV-Jong Club Kalken beschikken we voor de periode 1989 tot eind 1993 over wat cijfermateriaal. De ACV-Jong Club richtte zich naar schoolgaande jongeren. De afdeling Kalken had beperkt succes. Na een aarzelend begin met acht leden in 1989 en vier leden eind 1990, steeg het ledenaantal de drie daaropvolgende jaren aanzienlijk (eind 1991 21 leden, eind 1992 26 leden en eind 1993 27 leden). Tijdens het werkjaar 1994-1995 daalde het ledenaantal tot veertien.

	4/1989	12/1990	12/1991	12/1992	12/1993
Kalken	8	4	21	26	27
Laarne	11	9	18	27	25

Tabel 18. Vergelijking ledenaantal ACV-jongclubs Laarne en Kalken, periode 1989-1994.

4.4. Plaatselijke aandachtspunten.

Dat de ACV-afdeling Kalken na de gemeentefusie van Kalken met Laarne vooral oog had voor de onmiddellijke Kalkense omgeving, mag geen verwondering wekken. Die gemeentefusie en de manier waarop die was doorgevoerd en uitgewerkt had een negatief en of frustrerend effect op heel wat inwoners van Kalken. Ongetwijfeld in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen werd aan het gemeentebestuur in februari 1982 een voorstel tot verbeteringen op Kalkens grondgebied overgemaakt. Ook werd meegewerkt aan de gemeentelijke ACW-nota die op de vooravond van de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1982 werd overhandigd.

Na de hervorming in de afdelingen Kalken en Laarne van 1977 werden tijdens gezamenlijke vergaderingen van het dagelijks bestuur de twee vormings- of voorlichtingsvergaderingen voor de werkjaren 1977-1978 tot 1980-1981 vastgesteld. Voor de organisatie van die vormingsdagen werd ook een beroep gedaan op de KWB-afdelingen Kalken en Laarne. De vormingsdagen werden afwisselend in Kalken en Laarne georganiseerd. Tijdens het werkjaar 1981-1982 zag men tijdelijk af van gezamenlijk georganiseerde vormingsdagen. Was dat een rechtstreeks gevolg van de vervanging van de verbondsvoorzitter Verstuyft eind 1981?

De afdelingen Kalken en Laarne richtten gezamenlijk enkele informatievergaderingen in, onder andere op 18 december 1983 over de *Hervoming sociale zekerheid* in het Gildenhuis te Laarne.

De Laarnse afdeling was eind 1985 vragende partij om samen met de Kalkense afdeling een werkzoekendenwerking op te starten. Kalken stond niet weigerachtig tegenover dat initiatief.

5. De Laarnse ACV-afdeling.

5.1. De bestuursleden.

In 1967 bestond de bestuursploeg van ACV-Laarne uit veertien leden. Die van ACV-Kalken bestond toen uit tien leden. In diezelfde periode was op de fabrieksvergaderingen een zogenoemde *kern Hanus* werkzaam van (minstens) elf personen.

De gewestelijke verbondsvergadering van 1976 riep de plaatselijke afdelingen op het bestuursledenaantal op minstens dertig leden per IPA te brengen. Een bestuurssamenstelling van 1/4de jongeren niet ouder dan 30 jaar te zijn en 1/4de vrouwen zou moeten nagestreefd worden.

De werking van een plaatselijke ACV-afdeling berust op een interprofessionele (IPA) en een professionele pijler. De IPA Laarne had in de periode 1985-1989 niet minder dan 27 bestuursleden. Ter vergelijking: de IPA Kalken telde er 21 in 1985 en 28 in 1989.

Als professionele pijler had ACV-Laarne twee volwaardige afdelingen, namelijk Hout en Bouw en Textiel. Kalken had met Hout en Bouw één professionele pijler.

Illustratie 32. Viering van 75 jaar ACV-Laarne, 1973.

Op de eerste rij herkennen we (vlnr.): x, Jozef Raman, Lucien Willems, burgemeester Albin Dierickx, x, Adolf Verstuyft, onderpastoor De Beck, Jan Van Damme, Gerard Baert en Valère Onselaere.

Achter Lucien Willems staat een ander ACV-bestuurslid, namelijk Michel Van Luchene.

Normaliter kwam het bestuur ongeveer om de maand samen, maar in de jaren 1983-1985 werden gemiddeld slechts zes tot zeven bestuursvergaderingen gehouden. Tot ver in de jaren 1980 vonden de bestuursvergaderingen plaats op zondagvoormiddag. Vanaf het moment dat de vergaderingen op dinsdagavond belegd werden, zegden een aantal bestuursleden af omwille van werkverplichtingen.

Nog een vaststelling: ACV-Laarne blijkt op parochiaal vlak vooral samengewerkt te hebben met de plaatselijke KWB-afdeling op het vlak van de organisatie van vormingsactiviteiten.

A.C.V. afdeling **LAARNE**

„Gildenhuis” - Molenstraat 1, 9270 LAARNE - Tel. 091 - 69.06.07

Aan de bestuursleden

I.P.A. LAARNE

Laarne, postdatum.

Betreft : Bestuursvergadering

Illustratie 33. Briefhoofd ACV-Laarne anno 1991. Verzameling Alfons De Maesschalck.

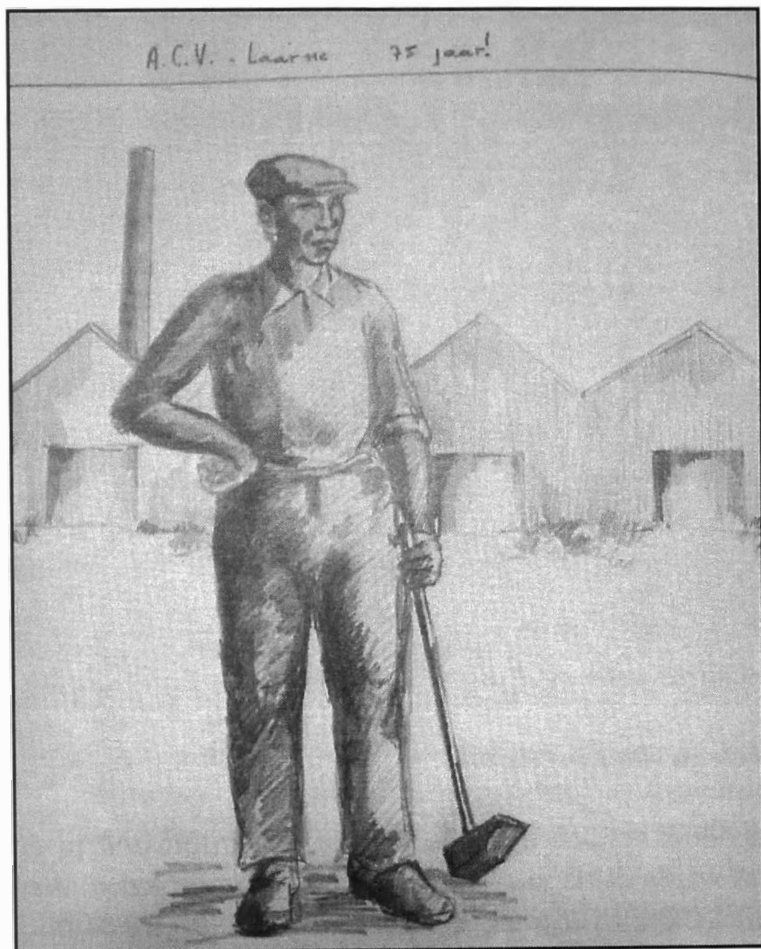
5.2. Een periode van herdenken en van feestvieren.

In de feestzaal van het Gildenhuis vonden de belangrijkste gebeurtenissen in de ACV-familie plaats. Vooreerst waren er de jaarvergaderingen voor alle leden. Aan die vergaderingen werd op 3 mei 1980, 15 december 1984, 10 maart 1990, 28 oktober 1995 en in 2005 een decoratiefeest gekoppeld.

Andere speciale gebeurtenissen werden er eveneens gevierd:

- 29 april 1973: viering 75 jaar bestaan plaatselijke ACV-afdeling.
- 3 mei 1980: viering 80 jaar bestaan plaatselijke ACV-afdeling.
- 15 december 1984: viering 80 jaar bestaan plaatselijke ACV-afdeling.
- 22 november 1986: viering 100 jaar bestaan ACV-nationaal.
- Pinksterkermis 1987: tentoonstelling tgv 100 jaar ACV-nationaal¹⁷⁹.
- juni 2000: viering 100 jaar bestaan plaatselijke ACV-afdeling.

¹⁷⁹ De Volksmacht, 17 oktober 1986.

Illustratie 34.

Verluchting in het Gulden boek van de gemeente Laarne ter gelegenheid van de viering 75 jaar ACV-Laarne.

Uit de tijdstippen waarop de vieringen van het zoveel jarig bestaan plaatsvonden, blijkt overduidelijk dat de plaatselijke afdeling niet wist wanneer die eigenlijk ontstaan was.

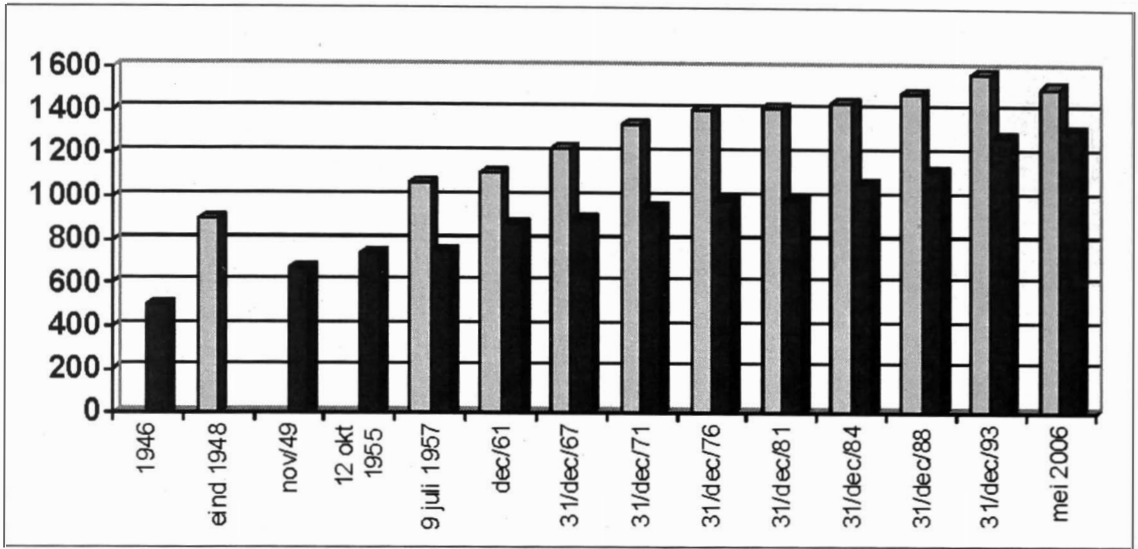

Illustratie 35. Bestuursgroep ACV-Laarne ter gelegenheid van de viering 100 jaar plaatselijke afdeling, juni 2000.

*Vlnr. Roger Van De Weghe, Yvette De Wilde, Christel Raman, Roger De Sutter, Maria Leus, Martin Stadeus, Gerard Taragola, Oscar Onselaere, Geneviève Spruyt, Albert Verhoeven, Marc Duquet en Alfons De Maesschalck.
Verzameling Roger Van De Weghe.*

5.3. Iets over het ledenaantal.

Het ledenaantal van ACV-Laarne vertoont in het begin van de jaren 1980 een lichte daling. De plaatselijke verantwoordelijken weten dat vooral aan uitwijking. In zowel de verbondelijke als in de lokale ACV-werking werd ledenaanwinst dik in de verf gezet. Het 1500ste lid van ACV-Laarne werd in maart 2005 dan ook plechtig gevierd

Grafiek 5. Evolutie ledenaantallen voor plaatselijke afdelingen Laarne en Kalken. De linkse kolom bevat de gegevens voor ACV-Laarne.

Tijdens de viering van 100 jaar ACV-nationaal in 1986 werden vijftien pioniers die lid waren van ACV-Laarne van vóór 31 december 1944 gehuldigd: Eduard Baele, Victor Van Hecke, Albert De Moor, Hendrik De Groote, Marcel Baetens, Cyriel Van der Linden, Cornelis De Jaegher, Prudent Van den Neste, August Paelinck, Jan Schel- linck, Achiël Raman, Adolf Verstuyft, Theofiel Van Laecken, Gustaaf Vliebergh en Jozef De Trazegnies. In de schoot van ACV-Laarne werkzoekendenwerking was een toneelgroep ontstaan die ter gelegenheid van die viering het stuk *De Werkmak(k)ers* in première opvoerde¹⁸⁰.

¹⁸⁰ De Volksmacht, 9 januari 1987.

Illustratie 36. ACV-decoratiefeest in het Gildenhuis, jaren 1980.

Vooraan vlnr.: x, Mariette De Thaeve, Jeanette De Moor, Magdalena De Moor, Julien De Mey, Gaston Claeys, Alfons De Maesschalck.

Tweede rij vlnr.: x, echtgenoot Mariette De Thaeve, Gerard Taragola, Yvonne De Groote, Roger Van De Weghe, Romain Segers, Leon De Weerd.

Derde rij vlnr.: verbondssecretaris André Cools, Petrus Bijn, Rene De Coene, x, Emiel Claus, x, André Van Der Vennet, x, x, Marcel De Blicq of De Wilde.

Vierde rij vlnr.: Julien De Moor, Maurice De Kegel, Roger Paelinck, Clement Baetens, Albert Van Eesvelde, Modest Paelinck, Oscar Onselaere, Adolf Lammens, Maurice Van Renterghem, Emmanuel Herrebaut.

Achteraan vlnr.: Georgine De Cock, Robert De Groote, Laurent Plaetinck, Georges Van Damme, x, André De Smet, Maurice Langenaerde, Gaston Cornelis, Julien Vermeulen.

Verzameling Gerard Taragola.

Illustratie 37. Gerard Taragola ontvangt een ACV-decoratie in 2005 in bijzijn van Luc Van Havermaet (dagelijks bestuurslid van ACW Waas en Dender), Piet Callens, Anne-Marie Van Damme en Roger Van De Weghe. Gerard was 50 jaar lid van de ACV-familie. Verzameling Gerard Taragola.

5.4. Huisvestingsproblematiek in het Gildenhuis.

In 1993 waren er problemen omtrent de huisvesting van de CM en ACV-Laarne in de gebouwen van het Gildenhuis. Er was nood aan modernisering en investering. Voor die investering werd vooral naar de CM gekeken, maar het kristelijk ziekenfonds hield die boot af.

Het bisdom had in die periode de intentie het systeem van parochiehuizen af te bouwen en eventueel te verkopen.

Tijdens de overlegvergadering van 17 mei 1993 stelde de afgevaardigde van ACV-verbond Dendermonde dat het verbondelijk ACV streed voor het behoud van de plaatselijke secretariaten maar dat volgens ACV-nationaal de secretariaten te Laarne en Kalken zouden moeten verdwijnen. Ze zouden administratief bij Wetteren moeten gevoegd worden. Vandaar dat een effectieve investering in een aangepast lokaal zeer moeilijk was. Verbondssecretaris André Cools zag wel nog een tussenoplossing waarbij het verbond een hogere huurprijs voor het secretariaat wou betalen in ruil voor een betere accommodatie¹⁸¹.

¹⁸¹ Kadoc, ACW Waas en Dender, doos 188.

5.5. De arbeiders in UCO-Laarne en Oudenbos.

Ook in de schoot van Laarnefabriek werd feest gevierd. De hiernavolgende foto uit 1986 groepeert een aantal werknemers en werknemsters.

*Illustratie 38. Feest in UCO-Laarne en Oudenbos, augustus 1986.
Verzameling Gerard Taragola.*

6. Het verbondsbestuur en de beroepscentrales.

Vanuit de lokale afdeling waren een aantal bestuursleden afgevaardigd naar het verbondelijke hoofdbestuur.

Voor de Kalkense afdeling waren dat bijvoorbeeld Mark Raman (1985-1986), Patrick Lenoir (1986-1989), André Hanselaer (1986-1989) en Yvette De Wilde (vermelding 1989).

In het verbondelijk hoofdbestuur Textiel & Kleding Dendermonde zetelden voor NV UCO in 1988 volgende ACV-militanten: Roger Van De Weghe, Gerard Heirman, Patrick Christiaens, Chris Naudts en Gerard Taragola.

7. Plaatselijke ACV-leden en plaatselijke politiek.

ACW en ACV-leden werden geacht zich te richten naar de CVP. Dat bleek ook bij de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1976. In de toekomstige nieuwe gemeente

Laarne had dat als bijkomende dimensie dat leden van ACV-Laarne en ACV-Kalken op dezelfde CVP-lijst kwamen te staan. Op een lijst van 21 kandidaten van de CVP Laarne-Kalken werden negen personen gerecruteerd uit ACW-midden¹⁸². Uit ACV-midden werden gerecruteerd: gewestelijk voorzitter Adolf Verstuyft (Laarne), afgevaardigde ACV Veiligheid en Gezondheid Prudent Van De Neste (Laarne), gewestelijk afgevaardigde ACV sector Posterijen Alfons De Maesschalck (Laarne), voorzitter ACV-ACW Kalken Marcel Scheire (Kalken) en KWB- en ACV-lid Cesar Roels (Kalken).

Als voorbereiding van de gemeenteraadsverkiezingen van 1982 werd begin oktober 1981 in een bestuursvergadering van ACV-Kalken de oprichting van een gemeentelijk ACW-overlegcomité aangekondigd¹⁸³.

Bij de verkiezingen van 10 oktober 1982 werden opnieuw ACV-bestuursleden op de CVP-lijst opgenomen: schepen Adolf Verstuyft ACV-gewestelijk erevoorzitter en voorzitter ACV-Laarne, gemeenteraadslid Cesar Roels als bestuurslid ACV-Kalken, ACV-secretaris Robert De Clerck, Achiël Raman als bestuurslid ACV-Laarne, Marcel Scheire als voorzitter ACV-Kalken en Alfons De Maesschalck als gewestelijk afgevaardigde ACV sector Post¹⁸⁴.

De plaatselijke politieke situatie met als opponenten CVP en ID stond een vlotte werking van de ACW-middenraad (de samenwerking van ACW Kalken en ACW Laarne) tijdens de jaren 1990 meer dan eens in de weg. De Laarnse KAV en proost pastoor Six voelden zich benadeeld ten opzichte van Kalken. Een versmelting lokaal – gemeentelijk ACW werd vooropgesteld, maar het arrondissementeel ACW zag in dat het water tussen de Kalkense en Laarnse afdelingen nog te diep was¹⁸⁵.

8. *Fusie van de twee plaatselijke afdelingen.*

Misschien zou een fusie van de twee afdelingen er veel vroeger gekomen zijn, maar het feit dat in beide bestuurskernen een aantal werknemers van Laarnefabriek zaten die op de werkvloer eigen ideeën hadden en misschien niet zo goed met elkaar overweg konden, bemoeilijkte een samengaan.

Op 1 januari 2006 was het zover: de ACV-afdelingen Kalken en Laarne fuseerden. Een eerste gezamenlijke vergadering had plaats op dinsdag 10 januari 2006. Elf ex-ACV-Laarnebestuursleden en twintig ex-ACV-Kalkenbestuursleden zouden voortaan één bestuursgroep vormen en mee de verantwoordelijkheid opnemen voor welgeteld 2831 leden (1317 voor Kalken en 1514 voor Laarne).

¹⁸² De Volksmacht, 8 oktober 1976.

¹⁸³ De Volksmacht, 9 oktober 1981.

¹⁸⁴ De Volksmacht, 3 september, 17 september en 1 oktober 1982.

¹⁸⁵ Kadoc, ACW Waas en Dender, doos 188.

Illustratie 39. De huidige voorzitter Patrick Lenoir.

9. Economische aspecten anno 2009.

De gemeente Laarne heeft anno 2009 een lokaal bedrijventerrein in de onmiddellijke omgeving van kerndorp Laarne, gekend onder de benaming Veldmeers, met onder andere Microfibres Europe (ongeveer 265 werknemers eind 2008), de firma Aude-naert (meer dan 100 werknemers) en Tissage de Kalken (ongeveer 50 werknemers). Palend aan kerndorp Kalken is op korte termijn de inplanting van een ander lokaal bedrijventerrein gepland.

De gemeente Laarne is anderzijds goed op weg om de grootste lokale werkgever te worden.

10. Inspraak in de plaatselijke bedrijven: Laarnefabriek en Wilbra N.V.

Voor de sociale verkiezingen in wat vroeger gemakkelijkshalve Laarnefabriek genoemd werd, beschikken we over de kandidatenlijsten en de resultaten voor de verkiezingen van 1983, 1987, 1991 en 1995 voor wat betreft de ondernemingsraad en het comité voor veiligheid. Er waren lijsten voor de arbeiders en de bedienden. Voor de jeugd was er een aparte lijst in 1983.

De verkiezingen van 1983 en 1987 gingen door in de NV UCO-Laarne. Die van 1991 werden georganiseerd in wat toen de NV Ver. Weverijen L. DECLERCQ was en die van 1995 in de toenmalige NV Textrade.

De grootste stemmentrekker in de verkiezingen van 1983, 1987 en 1991 was zonder twijfel de (latere) Laarnse ACV voorzitter Roger Van De Weghe. Mogelijk lag in dat feit de reden voor de terughoudendheid van ACV-Kalken ten opzichte van een hechte samenwerking met ACV-Laarne.

In de ondernemingsraad van UCO-Laarne zetelden in november 1984 niet minder dan zeven ACV-militanten tegenover een ABVV-militant: Maurice Lammens, Roger Van De Weghe, Emiel Claus, Marcel Lammens, Gerard Taragola, Robert Lammens en Patrick Christiaens aan ACV-zijde en Marcel Van Brussel aan ABVV-zijde.

In de jaren 1950 ontstonden twee bedrijven die een gestage opmars kenden, namelijk Wilbra en De Schutter. Zij waren in de jaren 1980 de grootste werkgevers op Kalkens grondgebied.

In het bedrijf Wilbra, een firma die zich specialiseerde in de productie van jeans, vonden vanaf 1975 sociale verkiezingen plaats. Het bedrijf zou later ongeveer 150 werknemers. Aan het hoofd van dat bedrijf stond toenmalig gemeenteraadslid Theofiel Willems. Volgens Eric De Ridder woonde negentig procent van de werknemers in Kalken en was 3/4de ervan aangesloten bij het ACV. En toch bleek een intern conflict aan de basis te liggen van de nederlaag van het ACV bij de sociale verkiezingen van 1983. De drie beschikbare zetels waren in 1975 en 1979 in handen van ACV-militanten, in 1983 waren ze echter in handen van ABVV-militanten¹⁸⁶. Bij de sociale verkiezingen van 1987 was er geen spoor van een ACV-lijst. Het plaatselijke ACV-bestuur betreurde dat ten eerste en riep op tot deelname bij de volgende sociale verkiezingen.

In de bouwonderneming De Schutter Gebroeders N.V., met in de periode 1970-1980 maximaal ongeveer 90 werknemers, werden er blijkbaar geen sociale verkiezingen georganiseerd.

¹⁸⁶ DE RIDDER E., *o.c.*, p. 45-46.

N.V. UCO - LAARNE

KOMITEE VOOR VEILIGHEID EN GEZONDHEID

Lijst Nr. 2
A.C.V.

ONDERNEMINGSRAAD

Lijst Nr. 2
A.C.V.

ARBEIDERS

TARAGOLA Gerard
VAN DE WEGHE Roger
DE JONGE Patricia
VAN DAMME Georges
DE WAELE Ria
DE BLAUWER Annie
LEUS Maria
VAN MOSSEVELDE Rene
VAN SOMPEL Lucie
PUYLAERT Nicole
HERREBAUT Denise
NAUDTS Christiaan
PLAETINCK Yolande
HEIRMAN Gerard

VAN DE WEGHE Roger
CLAUS Emiel
PLAETINCK Yolande
CHRISTIAENS Patrick
HEIRMAN Gerard
PUYLAERT Nicole
HERREBAUT Denise
NAUDTS Christiaan
BONNE Alice
VAN MOSSEVELDE Rene
VAN ACKER Marleen
CLAES Luc
VAN SOMPEL Lucie
TARAGOLA Gerard

BEDIENDEN

LAMMENS Robert
VAN DER SIJPT Marc

HOOGWIJS Gerard-Frans
VAN POUCKE Jacqueline

KADER

LAMMENS Robert
FLIEBERGH Julien

Illustratie 40. Sociale verkiezingen 1987. Uittreksel uit kandidatenlijst ACV NV UCO-Laarne. Verzameling Roger Van De Weghe.

Samenvattende slotgedachte.

Over de prille ontstaansperiode van de ACV-afdelingen Laarne en Kalken en hun voorlopers zijn weinig concrete gegevens voorhanden. Er werden geen documenten opgediept die een exacte ontstaansdatum van de voorlopers vermelden. Als belangrijkste gegeven kunnen we met zekerheid stellen dat in Kalken en in Laarne meerdere lokale katholieke vakbewegingskernen naar elkaar toegroeiden om kort vóór WO II als één lokale en parochiale afdeling onder de benamingen ACV-Kalken en ACV-Laarne de syndicale werking verder te zetten. Die werking is gebaseerd op de vakbondswerking op de werkvloer en vooral na WO II de interprofessionele vakbondswerking in gemeentelijk of parochiaal midden.

In het ontstaan en de uitbouw van die lokale katholieke vakbondskernen speelde de aanwezigheid van Laarnefabriek een heel belangrijke rol. Meer nog, doorheen de ganse twintigste eeuw bepaalde die textielfabriek in grote mate de geschiedenis van de Laarnse en de Kalkense afdeling. Niet alleen vakbondsleden, maar ook militanten en bestuursleden voor beide afdelingen werden onder de massa werknemers van die fabriek gerecruteerd.

Een belangrijke periode voor de textielvakbond was ongetwijfeld de stakingsperiode van mei tot november 1922 bij textielfabrikant Hanus. De pyrrusoverwinning van de katholieke en de socialistische vakbonden had tot gevolg dat die vakbonden in de bedrijven van Hanus jarenlang buitenspel gezet werden.

Door het afzwakken van de werkgelegenheid in de textielsector kwamen uiteindelijk ook meer en meer niet-textielarbeiders en werknemers, die in buitengemeentelijke bedrijven werkzaam waren, de besturen en de ledenaantallen versterken. Vandaar dat ook geleidelijk aan in de lokale afdelingen volwaardige andere beroepsafdelingen dan de textielsector werkzaam werden, zo vooral de afdeling Hout en Bouw.

Beide vakbondsafdelingen stonden in nauw contact met de plaatselijke geestelijkheid en leverden ook enkele lokaalpolitieke verantwoordelijken.

De vergaderingen van de beide afdelingen gingen vanaf kort vóór en na WO II door in parochiale instellingen in de directe omgeving van de dorpscentra. Voor Laarne was dat in het Gildenhuis en voor Kalken in de Kantschool en in het Parochiehuis.

De inbreng van de jeugd en de vrouwen in een volwassen mannelijk bastion als het ACV op plaatselijk vlak lijkt eerder beperkt te zijn. Naarmate de jaren 1960 naderden, veroverden vrouwen meer invloed op de arbeidsmarkt. Een daadwerkelijk medezeggenschap in de vakbond was echter nog niet direct aan de orde van de dag.

In de periode 1963-1982 verloor ACV Kalken beetje bij beetje haar zelfstandigheid aan de Laarnse afdeling en namen in die afdelingen een aantal boegfiguren afscheid van actieve dienst. Zo verdween eind 1981 Adolf Verstuyft, een Laarnse geboren Kalkenaar, als voorzitter van het ACV-verbond Dendermonde.

Een ACV-bestuur had meestal jarenlang een vaste kern waarbij opvalt dat de vrouwen duidelijk ondervertegenwoordigd waren. Een tweede opvallend feit was dat meerdere ACV-bestuursleden hun mandaat bleven behouden na hun actieve carrière.

Tot voor kort konden de leden in de eigen lokale gemeenschap terecht voor allerlei administratieve zaken. De voorbije dertig jaar werd alsmaar duidelijker dat een doorgedreven centralisatie van bestuur en werkingsmiddelen de basis zouden vormen voor een eenentwintigste-eeuwse syndicale dienstverlening. Op lokaal vlak is de samensmelting van de Kalkense met de Laarnse ACV-afdeling in 2006, met een secretariaatswerking die volledig vanuit Wetteren wordt geleid, hiervan een voorbeeld.

Met de afbouw van de plaatselijke secretariaten en diensten verdween echter ook het rechtstreekse contact tussen vakbond en de dorpsbewoner-vakbondslid. Nu is er geen enkel aanspreekpunt meer in Kalken en Laarne, enkel een brievenbus... (zie illustratie 41)

Patrick Lenoir ziet dan weer uitdagingen:

Gedurende de jaren is de manier van informatieverstrekking grondig gewijzigd. Wat vroeger mond- aan mondinformatie was en waar persoonlijke contacten centraal stonden, wordt nu verdrongen door moderner kanalen zoals websites en mailboxen.

Steeds meer en meer worden plaatselijke afdelingen samengevoegd uit besparingsoverwegingen en uit bitter noodzaak bij gebrek aan bestuursleden die bereid zijn een of twee vrije avonden te spenderen in hun vrije tijd aan vakbondswerking, en zo winnen de ondernemingsmilitanten meer en meer aan invloed daar zij dichter staan bij de leden.

Zij worden nu aanzien als wat men noemt de eerste zorgverstrekkers en de leden worden doorverwezen naar de plaatselijke secretariaten.

En zo komt men terug van waar men begonnen is, namelijk de vakbondsmilitanten in de fabrieken, daar waar alles startte en waar de solidariteit onder de leden de basis was en is van elke syndicale organisatie en zeker die van het ACV in het bijzonder¹⁸⁷.

¹⁸⁷ LENOIR P., Epiloog, in *Bijdrage tot de geschiedenis van ACV Laarne-Kalken, Deel V en slot, De Laarnse ACV-afdeling: van ontstaan tot de fusie met de Kalkense afdeling* (2006), Kalken, 2008, p. 107-108, pp. 107, aangepaste tekst.

Illustratie 41. Brievenbus op de pastorijsmuur te Kalken.

Bronnen.

Mondelinge bronnen.

Gesprekken met Gui Vanham (1 april 1991), Gustaaf Verschraegen (23 september 1998), Roger Van De Weghe (augustus 2008), Gerard Taragola (augustus 2008), Alfons De Maeschalck (15 september 2008 en 6 juni 2009), Spaarkeer Marcel (24 augustus 2004), Lammens Cesar (24 augustus 2004), André De Letter (2 september 2004), Adolf Uyttenhove (5 september 2004), Francine Van Mossevelde (14 september 2004), Frans Van Laere (4 september 2004), Maurice Scheire (14 september 2007), Lydie De Greef (14 september 2005), Roger Stevens (8 juni 2009), Theofiel Van Laecken (8 juni 2009) en Dirk Hanselaer (8 juni 2009).

Niet gepubliceerd.

Brussel

- Koninklijke Bibliotheek Albert I, Belgisch Staatsblad (1906) en Volkstellingen 1947 en 1961.

Dendermonde

- Stedelijke Musea Dendermonde / Historisch Documentatiecentrum Zwijveke Museum. De Sociale Spiegel van 't Land van Dendermonde, 1907-1912.

Gent

- Ministerie van Financiën, Archief van het kadaster, Laarne, nrs. 207-209.
- AMSAB, Dagblad Vooruit, 1884-1885.

Groot-Bijgaarden

- Corelio, Archief Dagblad Het Volk, periode 1900-1922.

Kalken

- Verzameling Theofiel De Geest: ACV-lidmaatschapsboekjes.
- Verzameling Andréa Bambust, uit het archief van haar vader en *schrijver* van ACV Kalken, Maurits Bambust.
 - Verslagboek ACV Kalken, 1 oktober 1950 – maart 1957.
 - Kasverslagboek, begonnen op 23 april 1950 door kassier Michel Hanselaer.
 - Reeks losbladige verslagen ACV Kalken, mei 1957 – februari 1964.
- Verzameling Petrus De Wilde: Verzameling en gegevens bidprentjes en Boekhoudkundig register met lijsten van de werknemers 1953-1956 van de *Nouveau Tissage Vanham sa, Calken, Livre des Quinzaines*.
- Verzameling Patrick Lenoir: Archief ACV-Kalken, ca. 1980-2006.

Laarne

- Gemeentehuis, gemeentelijk archief Kalken.
 - Notulen beraadslagen gemeenteraad, 1894-1940.
- Gemeentehuis, gemeentelijk archief Laarne.
 - Guldenboek Laarne, 1972-1998.
 - Tienjaarlijkse bevolkingstellingen, 1921-1947.
- Verzameling Alfons De Maesschalck.
 - VAN DAMME J. en DE MAESSCHALCK A., *Geschiedenis van het gildenhuis te Laarne – van de oprichting tot heden, september 1987 – bij het vijftigjarig bestaan*, onuitgegeven getypte tekst van 5 pagina's.
- Verzameling Roger Van De Weghe: foto's, documenten en verslagen ondernemingsraad Laarnefabriek.
- Verzameling Gerard Taragola: foto's en documenten.
- Verzameling ACV-Laarne: Kasverslagboek 1964-1995.

Hamme

- Verzameling Josephine De Becker: foto's en documenten Cyriel Temmerman.

Leuven, Kadoc.

- De Volkswil, Wekelijks Orgaan van het Christelijk Vakverbond van Oost-Vlaanderen, Gent, 1937-1940.
- De Volksmacht, arrondissement Dendermonde, losse nummers 1944-1946, jaargangen 1946-1949 (onvolledig), 1950, 1953, 1955-1959, 1976-1987 en 1992
- Archief ACW-Waas en Dender, Dendermonde, Wetteren, Kalken, Laarne en Overmere, dozen 16, 185, 187, 188, 194 en 195.

Sint-Niklaas, archief ACW-Waas en Dender.

- Verslagen gewestelijke ACV-congressen te Dendermonde van 28 april 1946, 5 december 1948, 15 februari 1953, 26 oktober 1958 en 8 september 1962, 13 oktober 1968, 14 oktober 1972, 15 oktober 1977, 10 oktober 1981, 14 december 1985, 9 december 1989 en 3 december 1994.
- De Volksmacht, arrondissement Sint-Niklaas - Dendermonde, 18 mei 1946.

Wetteren

- Museum Geschiedkundige Kring Jan Broeckaert, Wetteren, verzameling weekblad *De Schelde, Nieuws- en aankondigingsblad van het kanton Wetteren*.
- Gemeentelijk archief, personeelsregisters firma Beernaerts en Reglement Liberalen Werkmanskring *Help U Zelve*, Gent, 1900.

Gepubliceerd.

ACV en KADOC LEUVEN, *Honderd jaar christelijke vakbeweging, 1886-1986*, Brussel, 1986.

ACV-ZELE, 100 jaar ACV-Zele 1903-2003, Zele, 2003.

BOGAERT E., VAN DE SOMPEL A., *Kalken, van de Franse Revolutie tot de gemeentefusie met Laarne. Bijdragen tot het historisch onderzoek*, Kalken, 1997, p. 285-290.

DE COCK P., *In houwe trouwe. Bijdrage tot de geschiedenis van de christelijke arbeidersbeweging in het arrondissement Dendermonde*, Oostakker, 1993.

DE MOL D., *Wetteriana 1882-1982*, Wetteren, 1986

DE WEERDT D. (red.), *De dochters van Marianne, 75 jaar SVV*, Antwerpen, 1997.

DE WEERDT D., Zoë, Isabelle, Louise en de anderen... De burgervrouw hoort thuis, in: BBL, *Een verhaal over vrouwen 1830-1980*, Brussel, 1980.

DE WILDE B., Witte boorden, blauwe kielen. Patronen en arbeiders in de Belgische Textielnijverheid in de 19^e en 20^e eeuw, Gent, 1997.

GERARD E. (RED.), *De Christelijke arbeidersbeweging in België*, delen 1 en 2, Leuven, 1991.

KADOC LEUVEN, 100 jaar ACV, tentoonstelling tgv 100 jaar ACV, in opdracht van ACV-nationaal, Leuven, 1986 (in bewaring bij het vroegere ACV-verbond Dendermonde).

KERKHOF J., VAN HOUTTE J. (red.), *De Kerk in Vlaanderen. Pastoraal-socialogische studie van het leven en de structuur der kerk*, Tielt/Den Haag, 1962.

LELIÈVRE A., *Het Werkmanshuis Wetteren*, Wetteren, 1945.

SANTY F., OSSAER A., *Met Vlag en Wimpel. De banistiek van de Christelijke Arbeidersbewegingen in Vlaanderen*, deel 2, Gent, 1984.

STALLAERTS R., SCHOKKAERT L., *Onder dak. Een eeuw volks- en gildehuizen*, Gent, 1987.

UYTTENDAELE R., CLINCKSPOOR J. en DE MOL D., *Wetteren. Fotoarchief 1860-1962*, Wetteren, 1985.

VAN DEN ECKHOUT P., VANTHEMSCHÉ G. (red.), *Bronnen voor de studie van het hedendaagse België, 19de-20ste eeuw*.

VAN DER VEKENS P., TIBBAUT E., *Verbonden der Pensioen-, Zieken- en Invalidenkassen van het bestuurlijk arrondissement Dendermonde, Verslag over het dienstjaar 1922*, Dendermonde, 1923.

VAN DE SOMPEL A., Peiling naar de grondstoffenleveranciers en het afzetgebied van een Kalkense dorpsweverij eind 19de eeuw – begin 20ste eeuw, in *Vruchten van het platteland*, nr. 12, brochure OMD 2006.

VAN DE SOMPEL A., *Bijdrage tot de geschiedenis van ACV-Kalken, Deel I, Naoorlogse periode (WO II) tot – 1962*, Kalken, 2004.

VAN DE SOMPEL A., *Bijdrage tot de geschiedenis van ACV-Kalken, Deel 2, Naoorlogse periode (WO II) tot 1962: ruimte voor de jeugd en de vrouw?*, Kalken, 2005.

VAN DE SOMPEL A., *Bijdrage tot de geschiedenis van ACV-Kalken, Deel 3, Periode 1963-1982: verdere uitbouw onder leiding van de eerste generatie naoorlogse vakbondsmensen*, Kalken, 2006.

VAN DE SOMPEL A., *Bijdrage tot de geschiedenis van ACV-Kalken, Deel 4, Periode 1982-2006. Op weg naar een geleide gemeentelijke samenwerking*, Kalken, 2007.

VAN DE SOMPEL A., *Bijdrage tot de geschiedenis van ACV-Laarne-Kalken, Deel 5, De Laarnse ACV-afdeling: van ontstaan tot de fusie met de Kalkense afdeling (2006)*, Kalken, 2008.

VAN GOETHEM G., DE LAENDER J., *De grote staking bij Beernaerts, Wetteren, 1907*, Gent.

VANSCHOENBEEK G., *Novecento in Gent. De wortels van de sociaal-democratie in Vlaanderen*, Antwerpen-Baarn, 1995.

WILLEMS L., *1892-1967. Gisteren, nu, morgen*, brochure 7de Kongres ACV gewestelijk verbond der Christelijke Vakverenigingen uit het Land van Schelde, Dender en Durme 13 oktober 1968, Dendermonde.

Bijlage 1.

Belangrijke functies in het Kalkense ACV-bestuur, periode 1944-2005.

- Voorzitter: Van Mossevelde Edgard (1946-1952), De Letter Karel (1952-1958), Scheire Marcel (1958-1985), Heirman Gerard (1985-1997), Lenoir Patrick (vanaf 1997).
- Ondervoorzitter: Baert Gerard (1949-1955), De Letter Karel (1949-1952), Scheire Marcel (1955-1958), Pieters Gustaaf (vermelding 1972), Heirman Gerard (1977-1985).
- Secretaris-vrijgestelde: Baeyens Albert (1945-1949), Dauwe Leopold (1949-1955), Scheire Maurice (1955-vanaf 1958 ook voor Laarne-1985).
- Secretaris: Martine Impens (vanaf 2000).
- Secretaris-bode: De Wilde Marcel (1946-1951), Scheire Maurits (1962).
- Schatbewaarder-secretaris: Scheire Marcel (1949-1955), Bambust Maurice (1955-1962), De Veirman Paul (vermelding 1972-1977).
- Verslaggever: Gerard Baert (1956), Jules Onselaere (1957), Maurits Bambust (1963-1964), Paul De Veirman (1963-1964), Cours Theofiel (1964, 1972), Stevens Roger (vermelding 1977).
- Schatbewaarder: Hanselaer Michel (1949-1951).
- Proost: E.H. De Paepe (tot midden 1950), E.H. Coessens (1951-1955), E.H. Duffeleer (1955-1960).

Bijlage 2.

Belangrijke functies in het Laarnse ACV-bestuur, periode interbellum – 2005.

Voorzitter: Alfons Vispoel (vóór WO II-1945), Medard De Loose (1945-1946), Adolf Verstuyft (1946-1984), Robert Declercq (1985-1988), Alfons De Maesschalck (1988), Oscar Onselaere (1988-1993) en Roger Van De Weghe (1993-2005).

Penningmeester: Theofiel Van Laecken (vermelding 1968), Michel Van Luchene, Alfons De Maesschalck (periodiek van 1963 tot 1993).

Secretaris: Albert Baeyens (1945-1949), Leopold Dauwe (1949-1950).

Secretaris-bode: Adolf De Wilde, Maurice Van Hoorde, Gerard Baert (vermelding 1973-1977), André Van Rijsselberghe (1977-1978), Martin Bracke (vermelding 1978), Eddy Schollaert (vermelding 1980-1993).

Secretaris-verslaggever: Etien Smet (vermelding 1968), F. De Smet (vermelding na 1968), Margit Sarbogardi.

Proost: E.H. De Waegeneer (vermelding 1939), E.H. Van Hende (vermelding 1968), E.H. De Beck (vermelding 1973).

Bijlage 3. Lijsten van bestuursleden ACV Kalken.

Maart 1949.

E.H. Proost, Van Mossevelde Edgard, Dauwe Leopold, Clerick Remi, De Letter Karel, Baert Henri, Hanselaer Michel, Scheire Marcel, Claus Petrus, Baert Gerard, De Rocker Frederik, De Wilde August, Cattoir Leo, Onselaere Jules, Lauwaert Gustaaf, Audenaert Gilbert, bijgestaan door Van Acker Camiel (delegué bij Vanham), Baetens Achiël en Stalens Rene (*delegué*).

13 oktober 1955.

E.H. Proost, De Letter Karel, Dauwe Leopold, Scheire Maurits, Scheire Marcel, Baert Gerard, Bambust Maurice, Baetens Achiël, Baetens Marcel, De Backer Maurits, Lammens Cesar, Pieters Gustaaf, Bracke Remi, Van Acker Kamiel, Onselaere Jules, Claus Petrus (1897-1960), Van Wesemael Rachel, Buyle Gerard, Verstuyft Remi, Pauwels Adolf, Aerents Remi en Van Hulle Leopold (gewestelijk secretaris ACV).

1 januari 1963.

E.H. Proost, Scheire Maurice, Baert Gerard, Scheire Marcel, Pieters Gustaaf, Onselaer Jules, De Rocker Frederik, Bruggeman Valère, Mertens Georges, Ruys Frans, De Veirman Paul, Thiré Maurice, Bracke Etienne, Cours Theofiel, De Wilde Julien, De Wilde Gaston, Van Vaerenberg Henri, Van Laere Frans, Stevens André, Roosendans Paul, De Letter Karel, Spaerkeer Marcel, Braeckman Willy, Hanselaer André en De Vetter Marcel.

Mei-juni 1977.

E.H. Van De Velde, Scheire Maurice, Pieters Gustaaf, De Veirman Paul, Bracke Remi, Buyle Christiane, De Wannemaeker Maurice, De Wandel Armand, Onselaere Jules, Pauwels Kamiel, Hanselaere André en Van Laere Frans.

Op 20 januari 1978 werden als nieuwe bestuursleden verwelkomd: Cesar Roels, Rudy Van Durme en Eric Van Laere.

Mei 1981.

E.H. Colpaert, Scheire Maurice, Scheire Marcel, De Veirman Paul, De Wandel Armand, Hanselaer André, Hoogewijs Marcel, Onselaere Jules en Schollaert Eddy en De Meyer André (vanaf december 1981).

Werkjaar 1985-1986.

E.H. Eeckhoudt, De Letter André, De Meyer André, De Munck Francine, De Veirman Paul, De Wandel Armand, De Wannemaeker Maurice, Fiers Dirk, Hanselaer André, Hanselaer Dirk, Heirman Gerard, Jaspers Paul, Lenoir Patrick, Naudts Chris, Onselaere Jules, Pauwels Jean-Pierre, Pauwels Kamiel, Permanne Vincent, Raman Marc, Rasschaert Eddy, Scheire Marcel, Scheire Maurice, Schollaert Eddy, Stevens Roger, Van Damme Daniël, Van Laere Frans en Van Mossevelde Rene.

Werkjaar 1992-1993.

E.H. François, Bijl Firmin, De Geest Theo, De Letter André, De Meyer André, De Paepe Nadine, De Veirman Paul, De Wandel Armand, De Wilde Yvette, Hanselaer André, Hanselaer Dirk, Hanselaer Frank, Heirman Gerard, Heirman Katrien, Krick Eric, Lenoir Patrick, Naudts Chris, Pauwels Jean-Pierre, Pauwels Kamiel, Permanne Vincent, Roelandt Ann, Scheire Marcel, Schollaert Eddy, Stevens Roger, Van Laere Frans en Van Mossevelde Rene.

Werkjaar 2001-2002.

De Geest Theo, De Letter André, De Meyer André, De Paepe Nadine, De Sutter Roger (RP), De Veirman Paul, De Wilde Yvette, Hanselaer André, Hanselaer Dirk, Hanselaer Frank, Heirman Gerard, Impens Martine, Lenoir Patrick, Krick Erik, Naudts Chris, Pauwels Jean-Pierre, Rasschaert Wim, Stevens Roger, Van Laecken Odette, Van Laere Frans, Van Malderen Nicole en Van Mossevelde René.

Werkjaar 2006.

De Geest Theo, De Letter André, De Meyer André, De Paepe Nadine, De Sutter Roger (RP), De Veirman Paul, De Wilde Yvette, Hanselaer André, Hanselaer Dirk, Heirman Gerard, Impens Martine, Lenoir Patrick, Naudts Chris, Pauwels Jean-Pierre, Stevens Roger, Van Laecken Odette, Van Laere Frans, Van Malderen Nicole, Van Rijsselberghe Mattie en Van Mossevelde René.

Bijlage 4. Lijsten van bestuursleden ACV Laarne.Periode WO II tot 1968.

Adolf De Wilde, Adolf Verstuyft, Elza Baetens, Gustaaf Van De Velde, Julien Plaetinck, Anna De Smet, Maurits Lammens, Romain Raman, Theofiel Van Laecken, Etienne Smet, Michel Van Luchene, Kamiel Fiers, Cyriel Van Der Linden, Alfons De Maesschalck, Achiël Raman, Raymond De Geest, Gerard Baetens, Irma Bijn, Adrienne Van Rijsselberghe, Urbain Van Damme, Maurits Van Hoorde, Adolf De Wilde, Gustaaf De Rocker, Ghislain Eeckhout, Van Brussel, Yolande Paetinck en gewestelijke secretaris Lucien Willems, Proost E.H. De Waegeneer en E.H. Van Hende.

Periode na 1968.

Maurits Audenaerde, Martin Bracke, Claudine Codde, H. Colman, Robert Declercq, Gustaaf De Brauer, Alfons De Maesschalck, Peter De Rocker, secretaris-verslaggever F. De Smet, Roger De Vijlder, Albert De Wilde, Etienne Engels, Kamiel Gistelinck, Marcel Lammens, Maurits Lammens, Maria Leus, Oscar Onselaere, Julien Plaetinck, Achiël Raman, Christel Raman, verslaggever Margit Sarbogardi, Christine Scheire, Gaston Scheire, Valère Scheire, Jan Schellinckx, Martin Stadeus, Gerard Taragola, Patrick Temmerman, Jan Van Damme, Prudent Van Den Neste, Roger Van De Weghe, Herman Vereecken, Albert Verhoeven, Albert Verloven en Adolf Verstuyft.

Bijlage 5. Werkjaar 2007 bestuursgroep ACV Laarne-Kalken.

Roger Van De Weghe, Martin Stadeus, Etienne Engels, Maria Leus, Christelle Raman, Martin Bracke, Patrick Temmerman, Claudine Codde, Rosita Schellynck, Christine Scheire, Albert Verhoeven, André De Meyer, Paul De Veirman, Nicole Van Malderen, Patrick Lenoir, Theophiel De Geest, Roger Stevens, Nadine De Paep, André Hanselaer, Gerard Heirman, Christiaan Naudts, Wim Rasschaert, Frans Van Laere, André De Letter, Yvette De Wilde, Martine Impens, Jean-Pierre Pauwels, René Van Mossevelde, Odette Van Lacken en Mattie Van Rijsselberghe.

Bijlage 6. De firma Hanus – Grondel en diens opvolgers.

Na het overlijden van Fernand Hanus werd in 1925 de *N.V. Etablissements Textiles Fernand Hanus* opgericht. Later werd nog een fabriek te Ledeberg opgericht en de hoofdzetel van de firma werd te Gent gevestigd.

In 1965 was de hoofdzetel van de firma gevestigd te Gent en waren er fabrieken in Laarne, Oudenbos Lokeren, Wetteren en Ledeberg.

Vanaf 1954 werden in Laarnefabriek synthetische vezels gesponnen volgens de nieuwste methoden. De brochure over de fabriek, opgemaakt in 1960/61, rangschikte de firma onder de voornaamste bedrijven in de katoennijverheid en fabrikanten van artikelen in synthetische vezels van ons land.

In 1967 werd, onder leiding van René Hanet, de fabriek te Laarne één van de vijf exploitatiezetels van de *Etablissements Textiles Fernand Hanus*, gefusioneerd met *N.V. UCO* en *N.V. LOUTEX* tot de firma *S.A. UCO N.V.* Te Laarne werkten toen nog steeds meer dan duizend personen in de afdelingen spinnerij, weverij en veredeling. In 1974 werd het bedrijf Weverijen Léon Declercq opgekocht.

In het ganse UCO-bedrijf waren er eind juli 1986 in totaal 3485 arbeiders in dienst.

In alle UCO vestigingen samen waren er eind juli 1987 in totaal 3485 arbeiders in dienst.²

In de Laarnse vestiging waren er in november 1984 nog 589 werknemers, onderverdeeld in volgende afdelingen: spinnerij (273), preparatie weverij (51), veredeling (201) en algemene diensten (64).

Bijlage 7. De Tissage de Calcken.

Op 30 december 1902 werd de *Société Anonyme Tissage Mécanique de Calcken* opgericht met zetel te Kalken en met als belangrijkste aandeelhouders handelaars Désiré Steenhaut-Poppe, Francies Luyckx en Charles De Meyer.

In 1952 kocht grossier Fernand Steenhaut aandelen en na het overlijden van Achilles Luyckx (1956) nam hij het bedrijf helemaal over. Het magazijn en de bureaus waren een tijdje in Gent gevestigd, maar keerden later terug naar Kalken. Het bedrijf fuseerde in 1962 met de *Firme A. Steenhaut* uit Gent tot *Tissage de Kalken et Anciens Etablissements Steenhaut-Poppe*.

Bijna onmiddellijk na WO II werd de Tissage de Calcken in de Vromondstraat langs de straatkant uitgebreid met een bureelgebouw, een oprit naar de fabrieksschouw toe en een lang gevelgebouw. Verdere uitbreiding werd meermaals bemoeilijkt of verhinderd doordat de fabriek in een wooncentrum ingeplant was. In de jaren 1960 en 1970 breidde de fabriek haar bedrijfsoppervlakte stelselmatig uit. In 1984 had de *Tissage* twintig werknemers in dienst. In 1995 tenslotte verhuisde de fabriek naar de bedrijvengzone in de Leeweg te Laarne.

Bijlage 8. De Nouveau Tissage Vanham.

Een tweede generatie, één zoon van elk der drie gebroeders Vanham, nam in de periode 1957-1960 de leiding van de Tissage Vanham over. In de weverij Vanham steeg het aantal werknemers tijdens de periode tweede trimester 1953 tot eind derde trimester 1956 van 88 naar 116 met een piek van 120 tijdens het eerste trimester van 1956. Het aantal arbeiders steeg in diezelfde periode van 56 naar 65, het aantal arbeidsters van 32 naar 51¹⁸⁸. De zaken gingen in de jaren zeventig echter slecht en men stond voor de keuze: verder werken tot het faillissement of de productie stopzetten. Men opteerde in 1975 voor de stopzetting van het bedrijf. De Tissage Vanham stelde maximum ongeveer 140 personen tewerk. Een studie van Jan De Rijck gaf in 1972 volgende getalsterkte op: 77 mannelijke en 54 vrouwelijke arbeiders en drie mannelijke en evenveel vrouwelijke bedienden.

¹⁸⁸ *Livre des Quinzaines* van de Nouveau Tissage Vanham sa, Calken, april 1953 – derde trimester 1956.

Castellum

Driemaandelijks tijdschrift van de VERENIGING VOOR
LOKALE GESCHIEDENIS VAN KALKEN EN LAARNE.

Dienst Wettelijk Depot nr. B.D. 40.652.

Oplage: 340 exemplaren.

Omslagillustratie: Vlaggen van ACV-Laarne (links) en ACV-Kalken (rechts).
Verzameling ACV-Laarne - Kalken.

INHOUD.

Editoriaal.

André Van De Sompel 3

Bijdrage tot de geschiedenis van het plaatselijk
gestructureerde syndicalisme in Kalken en Laarne:
de ACV-afdelingen

André Van De Sompel 7

Verantwoording.

A. Eind negentiende-eeuwse industrialisatie en
vakbondswerking. 8

B. Industriële activiteiten en vakbondswerking,
periode vóór WO I. 11

C. Vakbondswerking in Kalken en Laarne
tijdens het interbellum. 23

D. Lokale vakbondswerking, periode WO II tot 1977. 39

E. Naar een fusie van de ACV-afdelingen Kalken en Laarne,
periode 1977-2006. 79

Samenvattende slotgedachte. 106

Inhoud 116